

**UCHWAŁA NR XXI/109/12
RADY MIEJSKIEJ W DOBIEGNIEWIE
z dnia 31 stycznia 2012 roku**

w sprawie przyjęcia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew na lata 2011-2016 z perspektywą do roku 2032”.

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) i art.18 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008r. Nr 25, poz.150 z późniejszymi zmianami) w związku z art. 14 ust. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. z 2010r. Nr 185, poz. 1243 z późniejszymi zmianami) oraz założeń „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” przyjętego uchwałą Rady Ministrów w dniu 14 lipca 2009r. (M.P. Nr 50, poz. 735 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew na lata 2011-2016 z perspektywą do roku 2032” w brzmieniu określonym w załączniku nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.

Prognoza oddziaływania na środowisko programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew na lata 2011-2016 z perspektywą do roku 2032 stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Dobiegniewa.

§4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
W DOBIEGNIEWIE**

[Podpis]
mgr inż. Tomasz Karpiński

Uzasadnienie

Przyjęty przez Radę Ministrów „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” nałożył szereg obowiązków na organy administracji publicznej w tym także na gminy. Gospodarka odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest i jego utylizacja, jest ważnym elementem całego systemu gospodarki odpadami, a także integralną częścią planów gmin, powiatów i województw.

Dla realizacji tego celu opracowany został „Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew na lata 2011-2016 z perspektywą do roku 2032”. Dokument ten ujmuje zagadnienia ściśle związane z realizacją nałożonych na gminy obowiązków. Wskazuje między innymi cele i zadania, ramy prawne w tym zakresie oraz ujmuje tezy wynikające z programu krajowego w odniesieniu do zagadnień gospodarowania azbestem na terenie Miasta i Gminy Dobiegniew. Wskazuje ponadto aktualny stan w zakresie wyrobów zawierających azbest, określa harmonogram realizacji programu i wskazuje na środki finansowe, niezbędne do jego realizacji z jednoczesną możliwością pozyskania środków zewnętrznych na jego utylizację.

Przygotowania w/w programu poprzedzone zostało wykonaniem inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji zostały zgromadzone w bazie danych.

Biorąc powyższe pod uwagę oraz konieczność wdrożenia programu do realizacji zasadne jest podjęcie niniejszej uchwały.

Program
usuwania wyrobów
zawierających azbest
z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew
na lata 2011-2016
z perspektywą do roku 2032



SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
2. Uwzględnienie zapisów do programu usuwania azbestu krajowego i wojewódzkiego oraz planu gospodarki odpadami programu gminnego i wojewódzkiego. Podstawy prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów azbestowych	5
3. Założenia programu – planowane założenia	11
3.1. Cel programu	11
3.2. Charakterystyka i opis planowanych działań	11
3.3. Koszty planowanych działań	13
4. Diagnoza stanu gospodarowania azbestem	13
4.1. Działania podejmowane przez gminę i inne instytucje	13
4.2. Działania informacyjno-edukacyjne	14
4.3. Podsumowanie inwentaryzacji azbestu	15
5. Zasady bezpiecznego postępowania z azbestem	17
5.1. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest	17
5.2. Obowiązki właścicieli posiadających azbest	24
5.3. Obowiązki gminy	27
6. Harmonogram realizacji programu i źródła finansowania	28
7. Monitoring-kontroling realizacji programu	29
8. Okresowa aktualizacja	30
9. Podsumowanie	30

10. Literatura	31
11. Załączniki	33

1. Wstęp

W myśl rozporządzenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 14 lipca 2009 jednostki samorządu terytorialnego zostały zobligowane do opracowania programów usuwania wyrobów zawierających azbest. Zgodnie z w/w rozporządzeniem przyjmuje się oczyszczenie terytorium Polski z azbestu i usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów azbestowych z terenu Polski do roku 2032.

Realizacja zadań przewidzianych w "Programie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew" wymaga zaangażowania administracji publicznej i różnych instytucji działających na poziomach: centralnym, wojewódzkim i lokalnym.

„Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew” zawiera informacje dotyczące zastosowania i występowanie wyrobów azbestowych. Wskazane zostały metody unieszkodliwiania odpadów azbestowych oraz sposób postępowania z odpadami. Ponadto program zawiera informacje dotyczące postępowania przy usuwaniu wyrobów azbestowych. Przedstawiono również informacje o wpływie azbestu na zdrowie człowieka.

W „Programie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew” zostały wskazane akty prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. Przedstawiono także źródła finansowania.

Z uwagi na fakt, iż realizacja całościowa programu jest procesem długoterminowym należy brać pod uwagę potrzebę jego aktualizacji w celu dostosowania do zmieniających się warunków i wymogów prawnych, technicznych i technologicznych oraz finansowych. Niezbędna aktualizacja następować będzie w razie stwierdzenia niezgodności z w/w warunkami.

2. Uwzględnienie zapisów do programu usuwania azbestu krajowego i wojewódzkiego oraz planu gospodarki odpadami programu gminnego

i wojewódzkiego. Podstawy prawne w zakresie użytkowania i usuwania wyrobów azbestowych.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 19 czerwca 1997r uchwalił ustawę o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Jednocześnie Sejm przyjął Rezolucję w sprawie opracowania programu wycofywania azbestu z gospodarki. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 maja 2002 r przyjęła „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” Okres usunięcia wyrobów azbestowych na terytorium Polski określono do roku 2032. Obecnie wyżej wymieniony „Program „ stracił swą moc prawną, a w jego miejsce Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 lipca 2009 r. przyjęła w drodze uchwały nowy „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu”(POKzA)

Opracowanie programu usuwania wyrobów zawierających azbest to jedno z podstawowych zadań samorządu gminnego. Usuwanie wyrobów zawierających azbest stanowi w ostatnich latach priorytet w walce z odpadami niebezpiecznymi ze względu na zagrożenie zdrowia ludzi i ochronę środowiska.

Niniejszy „Program...” opracowano między innymi na podstawie „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu” i "Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubuskiego". Odnosi się on również do „Wojewódzkiego planu gospodarki odpadami” w temacie dotyczącym odpadów niebezpiecznych i wydatnie rozszerza treść punktu dotyczącego problematyki utylizacji odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Niniejszy „Program...” opracowano między innymi na podstawie "Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa lubuskiego".

Podstawą do ograniczania ilości wyrobów zawierających azbest stała się *Dyrektywa Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych* (Dz.Urz. WE L 262 z 27.09.1976, str. 201) oraz wprowadzane w niej kolejne zmiany w latach 1983-1999, jak również drugi akt europejski: *Dyrektywa Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy* (Dz. Urz. WE 263 z 29.09.1983, str. 25) z kolejnymi

zmianami, z których najświeższa nastąpiła w roku 2003. Z powyższych przepisów unijnych wynikało kolejnych kilka krajowych wprowadzających unijne wytyczne do prawa polskiego.

- *Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz.U.2004.3.20. z późn. zm.).* Ustawa zakazuje wprowadzania na obszar kraju azbestu, wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.
- *Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U.2010.243.1623. tekst jednolity z późn. zm.)* zgodnie z art. 30 ust. 3 stanowi: Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować: zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia, pogorszenie stanu środowiska lub dóbr kultury, pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych, wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich
- *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2008.25.150 – tekst jednolity).* Ustawa ta wprowadziła m.in. obowiązek składania przez wójtów, burmistrzów, a także osoby prawne stosownych informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (w tym również azbest)
- *Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o odpadach i niektórych innych ustaw (Dz.U.2010 nr 28 poz.145.).* Ustawa ta podtrzymuje m.in. obowiązek uzyskania przez wytwórcę odpadów niebezpiecznych (wykonawcę prac usuwania wyrobów zawierających azbest) zatwierdzenia – przez właściwy organ – programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest
- *Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz.U.2002.199.1671. z późn. zm.).*

Ponadto liczne akty wykonawcze w formie rozporządzeń do w/w ustaw m.in.:

- *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. – w sprawie katalogu odpadów (Dz.U.2001.112.1206)* zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych poniżej grupach i podgrupach z odpowiednim przypisanym kodem klasyfikacyjnym:
- 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy,
 - 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu,
 - 10 11 81* - odpady zawierające azbest,
 - 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo azbestowych,
 - 15 01 11* - opakowania z metali zawierających niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
 - 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest,
 - 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,
 - 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest,
 - 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.
- *Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2003 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz.U.2002.191.1595)*. W sposób nieselektywny mogą być składowane odpady o następujących kodach:
- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest
 - 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest
- Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie można natomiast mieszać tych odpadów i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.
- *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U.2011.8.31)* określające wymagania dotyczące wykorzystywania i przemieszczania wyrobów azbestowych, oznaczania miejsc, instalacji i urządzeń, w których występują takie wyroby, technicznych wymagań oczekiwanych przy oczyszczaniu instalacji w których był stosowany oraz

wykorzystywaniu i przemieszczaniu go. Również jest to kilka związanych ściśle z bezpieczeństwem pracy przy wyrobach azbestowych, stosowanych, produkowanych oraz usuwanych i utylizowanych m.in.

- *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004. 71. 649)*
- *Rozporządzenie Ministra gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz.U.2005.216.1824)* określające warunki i wymagania, jakie powinny być spełnione podczas użytkowania, usuwania, przemieszczania i zabezpieczania wyrobów zawierających azbest, aby zapewnić jak największe bezpieczeństwo ludziom wykonującym w/w czynności.
- *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, 25 jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz.U.2003.61.549).* Określa m.in. wymagania dotyczące składowania odpadów zawierających azbest.
- *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz.U.2011.8.31* Rozporządzenie wprowadza obowiązek inwentaryzacji przez właściciela lub zarządzającego (osobę fizyczną) miejsc, gdzie był lub jest wykorzystywany azbest – oraz składania corocznie stosownych informacji do właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Osoby prawne składają sprawozdania do marszałka województwa
- *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i*

sposobu stosowana przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz.U.202.236.1986 z późn. zm.). Przepisy o przewozie drogowym materiałów niebezpiecznych stosuje się odpowiednio do transportu odpadów niebezpiecznych spełniających określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne dla zaliczenia ich do jednej z klas towarów niebezpiecznych. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych ADR - jednolity tekst umowy ADR (Dz. U. 2009 Nr 27, poz. 162 ze zm).

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 - różne materiały i przedmioty niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy ich transporcie. Posiadacz odpadów zawierających azbest, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów, obowiązany jest do uzyskania zezwolenia na prowadzenie tej działalności. Zgodnie z ustawą o odpadach zezwolenie wydaje, w drodze decyzji starosta, właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów. Transportujący odpady niebezpieczne obowiązany jest do posiadania karty ewidencji odpadu, dokumentu obrotu odpadami niebezpiecznymi i dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych wg wymagań ADR.

- *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia d/a niektórych substancji w powietrzu (Dz. U z 2010 r. Nr 16, poz. 87). Określa limity stężenia azbestu w powietrzu. Wartość odniesienia dla azbestu (włókna na m³) wynosi uśredniona 2350 ug/m³ w ciągu godziny i 250 ug/m³ dla roku kalendarzowego*
- *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 Nr 71, poz. 649). Określa obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest; warunki przygotowania do transportu i transportu*

wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania; wymagania, jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.

- *Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r. Nr 216, poz. 1824)* Określa obowiązki pracodawcy zatrudniającego pracowników przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest
- *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. 2008 nr 196 poz. 1217):*
 - 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy 45,91 zł/Mg
 - 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu 45,91 zł/Mg
 - 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów azbestowo cementowych 45,91 zł/Mg
 - 10 11 81* - odpady zawierające azbest 45,91 zł/Mg
 - 15 01 11* - opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi 45,91 zł/Mg
 - 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest 45,91 zł/Mg
 - 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające wolny azbest 45,91 zł/Mg
 - 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest 0 zł/Mg
 - 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest 0 zł/Mg
- *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U.2009.124.1033)* określa termin oraz formę składania informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.
- Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 (M.P. 2010.33.481) - Program zastępuje dotychczasowy "Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, stosowanych na terytorium Polski". Utrzymuje dotychczasowe cele i określa nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu.

3. Założenia Programu- planowane złożenia.

3.1. Cel programu.

Celem opracowania Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Miasta i Gminy Dobiegniew na lata 2010-2016 z perspektywą do 2032 jest poprawa warunków życia mieszkańców poprzez doprowadzenie do stopniowej eliminacji wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy oraz likwidację negatywnych skutków oddziaływania azbestu na środowisko. Opracowanie to jest jednocześnie skutkiem przyjęcia przez Polskę Rezolucji z dnia 19 czerwca 1997 w sprawie przyjęcia programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. nr 38 poz. 373), realizacji ustawy z dnia 19 czerwca 1997 o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tj. Dz.U. z 2004 Nr 3 poz. 20 z późn. zm.) oraz programów usuwania azbestu na poszczególnych szczeblach samorządowych, od krajowego, poprzez wojewódzki do powiatowego.

Zakres programu obejmuje przyczyny i podstawy do konieczności ustalenia programu, opis sytuacji związanej z obecnością azbestu na terenie miasta i gminy oraz plan działań naprawczych łącznie z ofertą pomocową w stosunku do mieszkańców decydujących się na usunięcie szkodliwego materiału z pokryć dachowych. Pomoc ta ma na celu podwyższenie świadomości oraz powinna stanowić zachętę do podejmowania tego typu działań.

3.2. Charakterystyka i opis planowanych działań.

Podstawowym celem programu jest doprowadzenie do całkowitego usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew i wyeliminowanie negatywnego ich oddziaływania na zdrowie ludzi i środowisko. Jego zadaniem jest określenie warunków dla sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy w określonym horyzoncie czasowym.

Program zakłada realizację następujących działań:

- Inwentaryzacja i utworzenie bazy danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest.
- Edukacja mieszkańców z zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania.

- Mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej.
- Mobilizowanie właścicieli obiektów przemysłowych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.
- Odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych i innych.
- Podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu.
- Przeznaczenie części środków finansowych z budżetu miasta i gminy na realizację Programu.
- Pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym, innym właścicielom zasobów mieszkaniowych i przedsiębiorcom na wymianę pokryć dachowych i elewacji z azbestu.
- Usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów oświatowych, użyteczności publicznej i innych będących własnością miasta i gminy.
- Eliminacja możliwości powstawania „dzikich” wysypisk z odpadami zawierającymi azbest.
- Oczyszczenie terenów gminnych i innych terenów publicznych z odpadów azbestowych.
- Bieżący monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji władzom samorządowym oraz mieszkańcom.
- Okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu.
- Stworzenie odpowiednich warunków do stosowania przepisów prawnych obowiązujących w prawodawstwie polskim i Dyrektywach Unii Europejskiej, a dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.
- Stworzenie odpowiednich podstaw do ograniczenia negatywnego oddziaływania wyrobów zawierających azbest na zdrowie człowieka i środowisko naturalne.

3.3. Koszty planowanych działań.

Podstawowym kosztem jest usunięcie wyrobów azbestowych z terenu miasta i gminy. Składa się on z trzech pozycji:

- - **demontaż** płyt azbestowo-cementowych wraz z zapakowaniem w folię na paletach,
- - **transport** na składowisko odpadów azbestowych,
- - **utyliczacja** płyt azbestowo-cementowych na składowisku.

Do dokonania szacunkowej kalkulacji kosztów całości przedsięwzięcia został przyjęty koszt demontażu, odbioru i utylizacji 1 m² pokrycia dachowego zawierającego azbest na poziomie

20 zł +7% VAT

Szacunkowy koszt usunięcia aktualnie zinwentaryzowanej ilości azbestu wynosi więc łącznie

74861 x 20 zł/m² = 1497220 zł (netto)

Należy pamiętać, że prace z azbestem mogą wykonać tylko specjalistyczne firmy posiadające odpowiednie uprawnienia, specjalistyczne przeszkolenie, techniczny sprzęt, ubiór ochrony osobistej oraz zezwolenie na demontaż i transport wyrobów z azbestem na terenie danego powiatu.

Finansowanie zadań niniejszego programu ma być realizowane ze środków własnych właścicieli nieruchomości. Ponadto możliwe jest uzyskanie pomocy kredytowych m.in. środków pomocowych Unii Europejskiej.

4. Diagnoza stanu gospodarowania azbestem.

4.1. Działania podejmowane przez gminę i inne instytucje.

Działania gminy, jej zadania w zakresie bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest obejmują następujące czynności:

- opracowanie gminnego planu gospodarki odpadami, w tym niebezpiecznymi, zawierającymi azbest,
- opracowanie gminnego programu usuwania azbestu,
- inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest,
- opiniowanie projektu planu powiatowego gospodarowania odpadami, w tym niebezpiecznymi, zawierającymi azbest,
- składanie radzie gminy co dwa lata sprawozdania z realizacji planu gospodarki odpadami, w tym niebezpiecznymi zawierającymi azbest.

Natomiast wójt bądź burmistrz:

- opiniują dla wojewody lub starosty programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi, w tym zawierającymi azbest,
- zbierają od osób fizycznych, niebędących przedsiębiorcami, informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu,
- przedkładają wojewodzie informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu.

4.2. Działania informacyjno-edukacyjne

Planowane działania informacyjne o postępowaniu z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest mają na celu przekazanie rzetelnej i wiarygodnej informacji o azbecie. Mogą zostać podjęte z wykorzystaniem następujących kanałów dystrybucji:

Tablice informacyjne w Urzędzie Miasta i Gminy poprzez zamieszczenie informacji o:

- obowiązkach dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- obowiązku przeprowadzenia inwentaryzacji i złożenia informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
- obowiązku sporządzenia *oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest*,
- zagrożeniach i skutkach dla zdrowia ludzi i środowiska przyrodniczego w przypadku niewłaściwego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających.

Zakładka tematyczna na stronie internetowej Miasta i Gminy w której bieżąco prezentowane będą:

- akty prawne dotyczące obowiązków postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz regulujących sposób bezpiecznego ich usuwania i unieszkodliwiania,
- informacje o zagrożeniu, jakie niesie za sobą azbest,
- informacje o działaniach gminy podejmowanych w celu usunięcia wyrobów zawierających azbest,
- wzory wniosków na dofinansowanie odbioru i składowanie odpadu,
- aktualny wykaz firm posiadających koncesje na demontaż wyrobów zawierających azbest i transport powstałych odpadów.

4.3. Podsumowanie inwentaryzacji azbestu

Na terenie Miasta i Gminy Dobiegniew występują wyroby zawierające azbest w postaci pokryć dachowych. Są to płyty azbestowo-cementowe zwane eternitem. Występują płyty faliste i płaskie.

Tabela nr 1.

Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Dobiegniew.

Miejscowość	Powierzchnia zawierająca azbest m ²	Masa powstających odpadów azbestowych Mg
CHOMEŃTOWO	9524	142,86
CHRAPÓW	428	6,42
DERKACZE	178	2,67
DĘBOGÓRA	253	3,79
DOBIEGNIEW	6300	94,5
GŁUSKO	2380	35,7
GRĄSY	3168	47,52
GRZMIKOŁO	100	1,5
JARYCHOWO	20	0,3
KAMIENNA	80	1,2
KĘPA ZAGAJNA	300	4,5
KOWALEC	200	3
LIPINKA	1070	16,05
LUBIEWKO	1784	26,76
ŁĘCZYN	1071	16,06
ŁUGI	7440	111,6
MIERZĘCIN	2040	30,06
MOCZELE	354	5,31
MOSTNIKI	20	0,3
NIWY	356	5,34
NOWY MŁYN	320	4,8

OSIEK	5061	75,91
OSTROWIEC	629	9,43
OSTROWITE	520	7,8
PODLESIEC	2063	30,94
PODSZKLE	106	1,59
RADACHOWO	549	8,23
RADEĆCIN	3414	51,21
ROLEWICE	3808	57,12
SARBINOWO	1807	27,10
SITNICA	1062	15,93
SŁAWICE	216	3,24
SŁONÓW	6471	97,06
SŁOWIN	3174	47,61
STARCZEWO	2370	35,55
STARE OSIECZNE	2220	33,3
SUCHÓW	30	0,45
ŚWINKI	100	1,5
URSZULANKA	441	6,61
WOŁOGOSZCZ	3272	49,08
ŻELEŹNICA	162	2,43
RAZEM	74861	1122,91

5. Zasady bezpiecznego postępowania z azbestem

5.1. Charakterystyka wyrobów zawierających azbest

W Polsce od wielu lat stosowano azbest w różnych dziedzinach gospodarki do wielu wyrobów, które do dziś są użytkowane. Przeprowadzono szereg badań, które wykazały jednak, że azbest ma groźne dla człowieka oddziaływanie. Drobne pyłki azbestu umiejscowione w płucach człowieka drażnią ścianki powodując trwały stan zapalny prowadzący w końcu do stanu nowotworowego pęcherzyków płucnych. Problem z azbestem wywołał zakaz jego stosowania i potrzebę usunięcia już wyprodukowanych wyrobów zawierających azbest. Niniejszy „Program usuwania wyrobów zawierających azbest” organizuje bezpieczne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów azbestowych.

Popularny „azbest” jest ogólną nazwą handlową szerokiej grupy minerałów w formie włóknistej, do której należeć mogą:

- chryzotyl (azbest biały);
- krokidolit (azbest niebieski);
- azbest gruenerytowy (amozyt, azbest brązowy);
- azbest aktynolitowy;
- azbest antofilitowy;
- azbest tremolitowy.

Chemicznie są to uwodnione krzemiany metali, w zależności od jego rodzaju wyróżnić można kilka rodzajów, charakteryzujących się różnym stopniem szkodliwości dla organizmu człowieka. Najgroźniejszy jest azbest niebieski (krokidolit), natomiast największe zastosowanie przemysłowe ma azbest biały (chryzotyl), następnie azbest niebieski oraz brązowy (amosyt). Obecnie używane greckiego pochodzenia nazwa „azbest”, odzwierciedla cechy związane z jego odpornością na ogień.

Azbest, czyli „niegasnący” jest nazwą stosowaną w języku angielskim, niemieckim i wielu innych. Azbest ma też bogatą historię. Ze względu na swoje cenne cechy jak miękkość, giętkość, odporność na ogień, postrzegany był w czasach starożytnych jako jedwab tajemniczego świata minerałów. Nadawano mu wiele nazw, znany był m.in. jako kamień bawełniany, czy len kamienny, skalny oprzęd, płótno niepalne. W średniowieczu alchemicy przypisywali mu właściwości magiczne twierdząc, że stanowi on owłosienie ogniotrwałych salamander.

Stosowanie azbestu określono już na ok. 4500 lat temu na podstawie wykopalisk dokonanych w Finlandii. W Europie Południowej znany jest od ponad 2500 lat. Wzmianki w różnego rodzaju kronikach świadczą, że azbest od XV do XIX wieku był dodawany do różnorodnych surowców w celu uzyskania m.in., knotów do świec, niepalnego papieru, skóry, a także do wyrobów tekstylnych np. tkanin na płaszcze wojskowe.

W końcu XIX wieku rozpoczęto wydobywanie azbestu na skalę przemysłową, początkowo w Kanadzie, następnie w Rosji. Dalsze kopalnie powstawały w Afryce na obszarach obecnej RPA. Po roku 1910 nastąpił szereg dalszych odkryć i eksploatacji złóż w różnych rejonach świata.

W latach 60 – tych ubiegłego stulecia przełomem było wykorzystanie azbestu do wyrobu niepalnej papy, zwłaszcza w okresie, gdy pożary budynków były prawdziwą plagą. W pierwszych latach ubiegłego stulecia mieszaniny azbestu i cementu wkroczyły do przemysłu materiałów budowlanych w postaci lekkich i wytrzymałych płyt, znanych jako eternit. Znajdowały one też zastosowanie jako okładziny ścienne oraz wytłaczane panele do dekoracji ścian i sufitów.

Minerał stał się jeszcze bardziej popularny dzięki silnikom parowym, których niezbędnym elementem, poddanym działaniom gorącej pary były różnego typu szczeliwa i uszczelki. Azbest w połączeniu z gumą w pełni spełniał oczekiwania konstruktorów.

Dzięki wspomnianym niepowtarzalnym właściwościom azbest był wykorzystywany jako surowiec w ponad 3000 opisanych technologii. Początkowo, stosowany był do produkcji wyrobów azbestowo – cementowych, wyrobów włókienniczych, przędzy, sznurów, szczeliw, wyrobów ciernych, takich jak klocki hamulcowe, tarcze sprzęgłowe, wyrobów hydroizolacyjnych: lepiki, papy dachowe, płytki podłogowe, do filtrów w przemyśle piwowarskim i farmaceutycznym oraz masek przeciwgazowych i przeciwpyłowych.

Pomimo udowodnionego działania chorobotwórczego uznawany za mniej szkodliwy od krokidolitu nadal pozostaje, np. w USA, ważnym elementem wielu technologii o kluczowym znaczeniu m.in. jest stosowany w amerykańskim programie wahadłowców kosmicznych, których silniki raketowe pokrywane są osłoną impregnowaną azbestem, a także w przemyśle okrętowym.

Historia azbestu zatoczyła więc koło począwszy od zachwyty połączonego z przypisywaniem mu właściwości magicznych w czasach starożytnych, różnorodnego wykorzystywania ogromnych ilości surowca na skalę przemysłową w pierwszej połowie poprzedniego wieku, do całkowitego zakazu jego zastosowań w wielu krajach świata w latach 90-tych.

W Polsce zużycie azbestu do celów przemysłowych w latach 70-tych XX wieku wynosiło około 100 tys. ton w ciągu roku, z czego 90% importowane głównie ze Związku Radzieckiego, a około 10% RPA. Liczbę osób zatrudnionych w zakładach przerabiających azbest szacowano w tym okresie na około 10 tys. W latach 80-tych poprzedniego stulecia zużycie azbestu wynosiło około 60 tys. ton rocznie, a zatrudnienie zmniejszyło się do około 4 tys. osób, aby w 1991 r. zmniejszyć się do 30 tys. ton. W połowie lat 80-tych ubiegłego wieku zużycie azbestu w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiło w Polsce 1,7 kg (16 miejsce w świecie), a największe zużycie było w ZSRR - 8,3 kg na mieszkańca. Około 65% azbestu używano do produkcji wyrobów azbestowo-cementowych. W latach 60-tych w Polsce rozpoczęły produkcję cztery duże zakłady wyrobów azbestowo-cementowych, co spowodowało wzrost jego zużycia. Głównym surowcem stosowanym do produkcji wyrobów azbestowo-cementowych był azbest chryzotylowy, jednakże do połowy lat 80-tych do produkcji rur ciśnieniowych stosowane były także inne odmiany. Łączne zużycie azbestu do produkcji wyrobów azbestowo-cementowych w Polsce po II wojnie światowej do 1993 r. szacowano na około 1,4 mln ton. Prawie 72% (około 60 tys. ton) ogólnej ilości azbestu krokidolitowego stosowanego w Polsce w latach 1959-1984 używał tylko jeden zakład produkujący rury ciśnieniowe o dużej średnicy.

W Polsce zaprzestano od 1985 r. stosowania azbestu krokidolitowego. Natomiast od dnia 19 czerwca 1997 r. obowiązująca ustawa o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r Nr 3 poz.20 z późn. zm.)

Szkodliwość azbestu dla zdrowia człowieka.

Azbest jest szeroką grupą minerałów w formie włóknistej. Ze względu na swoje doskonałe właściwości, przede wszystkim odporność na czynniki chemiczne (kwasy, zasady, sole) i fizyczne (skrajne temperatury), wytrzymałość (ogniotrwałość oraz elastyczność i sprężystość) był popularnym materiałem stosowanym od wielu lat głównie jako element materiałów budowlanych, przede wszystkim pokryć dachowych oraz rur, wcześniej również jako okładziny szczęk hamulcowych, a nawet w środkach ochrony układu oddechowego przed pyłami.

Od kilkudziesięciu już lat znana jest szkodliwość azbestu, stąd liczne wymagania prawne zabraniające produkcji i użytkowania wyrobów z zawartością azbestu oraz nakazy usuwania i zamiany na bezpieczniejsze materiały.

Również usuwanie obecnego jeszcze azbestu nie jest kwestią łatwą. Należy stosować odpowiednie środki ochrony, trzymać się określonych procedur i zachowywać ostrożność. Usunięty azbest musi być również zagospodarowany w odpowiedni, bezpieczny sposób. W chwili obecnej najczęściej jest składowany na składowiskach odpadów niebezpiecznych, ale znaczenia nabiera również nowoczesna metoda utylizacji oparta na unieszkodliwianiu różnych rodzajów odpadów niebezpiecznych w wysokiej temperaturze. Metoda ta jest jednocześnie bezpieczna dla ludzi i środowiska. Pozwala też na utylizację odpadów azbestowych zanieczyszczonych olejami z PCB, farbami czy lakierami, których składowanie jest zabronione.

Szkodliwość azbestu dla zdrowia ludzkiego wiąże się wyłącznie z wdychaniem włókien zawieszonych w powietrzu. W związku z tym, dopóki włókna są związane i nie następuje ich uwolnienie do powietrza, wyroby z zawartością azbestu nie powinny wywierać negatywnego wpływu na zdrowie człowieka. Jednocześnie na możliwość i rodzaj wywołanej patologii ma wpływ rodzaj azbestu oraz wymiary i stężenie włókien, jak również czas narażenia.

Rzeczywista agresywność biologiczna zgromadzonego w płucach azbestu zależy od stopnia penetracji, liczby włókien oraz ich fizycznych cech, przede wszystkim średnicy. Za średnice graniczne uważa się 3 μm i 5 μm . Włókna cienkie, poniżej 3 μm przenoszą się łatwiej i dalej w układzie oddechowym, a grubsze, powyżej 5 μm osadzają się wyżej w tym układzie. Największe zagrożenie stanowią włókna o średnicy poniżej 3 μm i długości powyżej 5 μm , przy stosunku długość: grubość przynajmniej 3:1. Są to tzw. Włókna respirabilne, trwałe występujące w powietrzu i przedostające się z nim do pęcherzyków płucnych. Narażenie na wpływ azbestu może mieć skutek w postaci:

- azbestozy (pylicy azbestowej),
- zmian opłucnowych,
- nowotworowych zmian płuc,
- międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej.

Najczęściej występującym w przypadku narażenia przemysłowego najczęściej występują azbestozy. W latach 1976-96 zanotowano ich 1314 przypadków. W Europie już w XXI w. rocznie odnotowuje się nadal wiele tysięcy przypadków śmiertelnych w wyniku wcześniejszych kontaktów z azbestem. Jednak jeżeli weźmie się pod uwagę czas dojrzewania choroby określany wg różnych źródeł na 30 a nawet na 60 lat, można założyć, iż liczba zachorowań będzie rosła jeszcze przez długi czas.

Poza osobami narażonymi na wpływ azbestu z zanikającego przemysłu, istnieje wciąż zagrożenie komunalne: z uszkodzonych pokryć dachowych i elewacyjnych oraz z „dzikich”

wysypisk odpadów. Wtedy najczęstszym efektem są zmiany międzybłoniakowe i inne nowotworowe. Dodatkowo zagrożenie to może się zwiększać poprzez przeprowadzanie procesu usuwania azbestu przez nieprofesjonalne, wręcz przypadkowe firmy. W związku z tym utworzony został Krajowy Program Usuwania Azbestu, przewidujący m.in. utworzenie Ośrodka Referencyjnego badającego zagrożenie i skutki zdrowotne związane z azbestem.

Jeżeli chodzi o azbest stosowany w instalacjach do przesyłu wody, mimo wcześniejszych podejrzeń, nie ma większego zagrożenia, ponieważ wg oficjalnego raportu WHO oraz PZH azbest spożyty w wodzie pitnej nie ma negatywnego wpływu na zdrowie człowieka, dlatego też należy stopniowo wymieniać podobne rury, ale nie jest to zadanie priorytetowe.

Warunki BHP podczas usuwania azbestu

Pracownikom zatrudnionym przy pracach związanych z zabezpieczaniem i usuwaniem azbestu należy zapewnić bezpieczne warunki wykonywania pracy, w szczególności na podstawie oceny ryzyka zawodowego, stosować odpowiednie środki zapobiegawcze i ochronne np. zwilżać oraz kontrolować stopień narażenia w środowisku pracy. Należy również zapewnić szkolenie zawierające w swoim programie tematykę bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, (wg załącznika z Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów - Dz.U. Nr 216 poz. 1824). Ponadto należy sporządzić plan prac zawierający informacje dotyczące określenia stosowanych środków ochrony zbiorowej i indywidualnej, sposobów eliminowania lub ograniczania uwalniania włókien azbestowych oraz informowania pracowników i innych osób mogących zostać narażonymi na ekspozycję na azbest podczas prowadzenia wspomnianych prac, a także konieczności usunięcia materiałów azbestowych przed rozpoczęciem prac rozbiórkowych, chyba, że wiązałoby się to z większym narażeniem niż w przypadku sytuacji odwrotnej. Pracodawca zatrudniający pracowników do prac związanych z usuwaniem azbestu jest również obowiązany do zapewnienia liczby pracowników ograniczonej do niezbędnego minimum, w zależności od zakresu prac, jak również maszyn i urządzeń zapewniających eliminowanie lub przynajmniej ograniczanie do minimum powstawanie pyłu azbestowego, szczególnie jego emisji do środowiska, a także stosowania odpowiednio dobranych środków ochrony indywidualnej, zwłaszcza odzieży ochronnej i ochron układu oddechowego.

Maszyny i urządzenia powinny być wyposażone w odciągi miejscowe, zaopatrzone w wysoko efektywne filtry, muszą być też okresowo poddawane przeglądom i konserwacjom. Odzież ochronna powinna być wykonana z materiałów uniemożliwiających przenikanie pyłu azbestu oraz łatwe czyszczenie, a ściągacze w rękawach i nogawkach muszą ściśle przylegać do ciała. Środki ochrony układu oddechowego powinny być wymieniane po każdej zmianie roboczej lub gdy opory oddychania odczuwalnie wzrosną. Zmiana filtrów, spożywanie posiłków, picie napojów, palenie tytoniu, przechowywanie rzeczy osobistych są dozwolone wyłącznie po przemieszczeniu się do strefy niezagrożonej wpływem azbestu, nigdy w strefie zanieczyszczonej.

Należy również zapewnić odpowiednie przerwy na odpoczynek w warunkach nienarażenia na wpływy azbestu, a w przypadku przekroczenia wartości stężeń dopuszczalnych wstrzymać prace i podjąć działania zmierzające do obniżenia stężenia do co najmniej dopuszczalnego. Jeżeli działania takie nie odnoszą skutków, można prowadzić prace z zastosowaniem środków ochrony układu oddechowego, jednak tylko w zakresie ograniczonym do minimum, nigdy stale. Środki ochronne tego typu nie mogą być jedynym rozwiązaniem zabezpieczającym, ani zastępować technicznych rozwiązań ograniczających narażenia pracowników na wpływ pyłu azbestu.

Pracodawca powinien po zakończeniu omawianych prac zapewnić oczyszczenie wysoko skutecznymi urządzeniami filtracyjno-wentylacyjnymi lub na mokro, w sposób uniemożliwiający przedostanie się pyłu do powietrza, odzieży, obuwia roboczych oraz środków ochrony indywidualnej oraz przechowywania ich w sposób wykluczający kontakt z prywatną odzieżą pracowników. Nie mogą one być stosowane poza miejscem pracy. Odzież zanieczyszczona pyłem azbestu przeznaczona do prania powinna być pakowana i oznakowana w sposób określony w przepisach dot. zakazu stosowania azbestu (wzór w załączniku).

Podczas wykonywania prac przy usuwaniu i zabezpieczaniu wyrobów zawierających azbest należy ograniczać do niezbędnego minimum ilość odpadów, zwłaszcza drobnych i słabo związanych. Odpadów zawierających azbest nie wolno mieszać z innymi rodzajami odpadów. Stanowiska pracy, na których występuje ekspozycja na azbest i wysiłek fizyczny należy ograniczać do minimum oraz zapewnić brak jednoczesnego narażenia na inne czynniki rakotwórcze. Po zakończeniu prac należy uprzątnąć teren prac z odpadów zawierających azbest oraz pyłu azbestowego w sposób zapewniający niemożność przenikanie ich do środowiska. Stanowiska pracy, maszyny i urządzenia oraz drogi komunikacyjne powinny być czyszczone pod koniec każdej zmiany roboczej, a czynności te wykonywane z maksymalną

starannością, z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu filtracyjno-wentylacyjnego z wysoko skutecznym filtrem lub metodą „na mokro” niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho lub czyszczenie przy użyciu sprężonego powietrza. Worki i filtry wykorzystane w urządzeniach stosowanych przy omawianych pracach powinny być jednorazowego użytku, a po przepelnieniu należy czyścić je z zachowaniem ostrożności, stosując odpowiednie środki ochrony indywidualnej, a zużyte traktować jak odpad zawierający azbest.

Postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Sposób postępowania z odpadami po demontażu azbestowych pokryć dachowych i innych wyrobów zostało określone w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649). Do ich transportu stosuje się przepisy dot. przewozu towarów niebezpiecznych. Należy je oznakować zgodnie z rozporządzeniem (wzór – załącznik 1). Powinny być one ponadto szczelnie opakowane, utrzymywane w stanie wilgotnym i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych. W czasie transportu należy zwracać szczególną uwagę na szczelność i odpowiednie umocowanie. Odpady tego typu powinny być umieszczane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub wydzielonych kwaterach na składowiskach innych odpadów. Mają one obowiązek zadbać o bezpieczne wywiezienie i zutylizowanie odpadów zawierających azbest usuniętych z terenu gminy.

Szczególną uwagę należy również zwrócić na proces przekazywania informacji o sposobie unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest. Głównym celem informowania o ryzyku jest dostarczenie informacji o zagrożeniu osobom i społecznościom narażonym na szkodliwe dla zdrowia czynniki środowiskowe zgodnie z zasadami wynikającymi z odpowiednich przepisów prawnych.

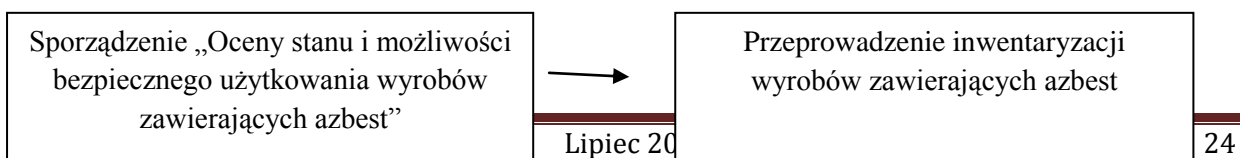
5.2. Obowiązki właścicieli posiadających azbest.

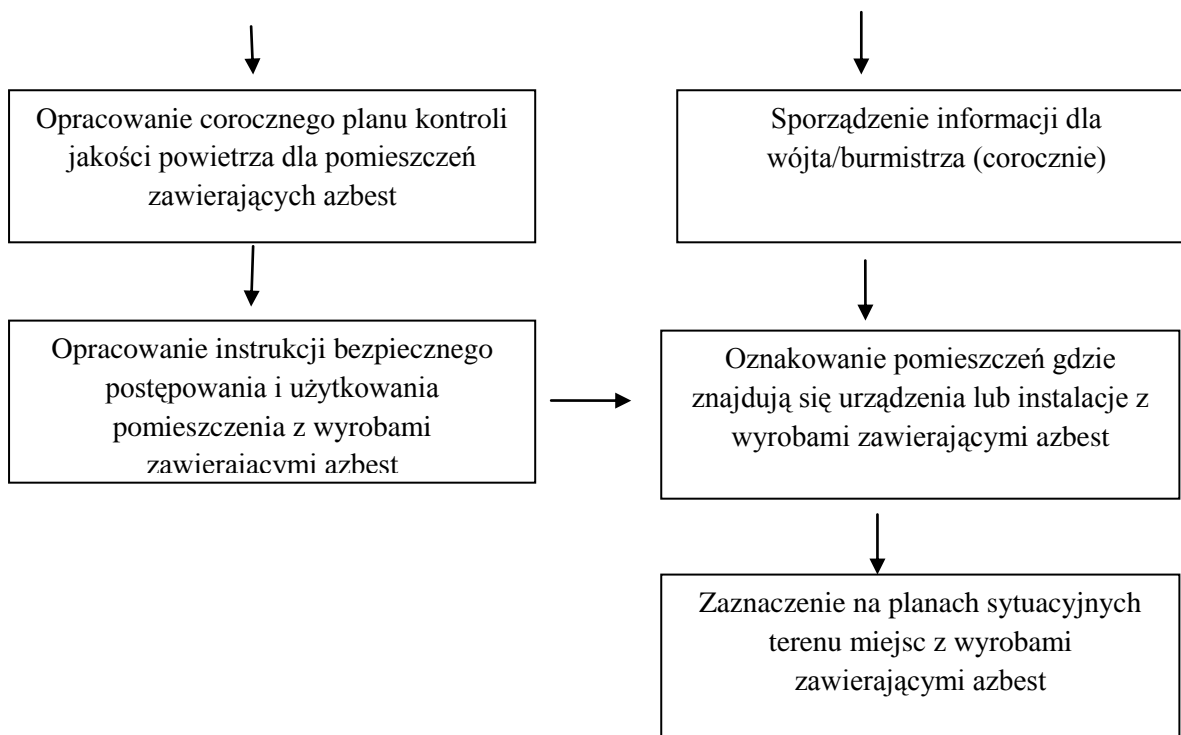
W myśl Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U.2004.71.649) na właścicieli lub zarządców obiektów, urządzeń

budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest – nałożony został obowiązek okresowej kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest. Wzór Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest został załączony do niniejszego programu (zał. nr.2).

Bezpieczne użytkowanie wyrobów z azbestem jest możliwe po stwierdzeniu braku widocznych uszkodzeń mogących stwarzać warunki dla emisji azbestu do środowiska. Natomiast niedopuszczalne jest wykorzystywanie wyrobów zawierających azbest w sposób umożliwiający emisję azbestu do środowiska. Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów właściciel wyrobów azbestowych sporządza w dwu egzemplarzach, zachowując jeden, a drugi egzemplarz. oceny przekazuje właściwemu organowi. Jeżeli z oceny wynika, że wyroby z azbestem otrzymały stopień pilności I – należy bezzwłocznie przystąpić do organizowania ich usunięcia i zakończenia ich wykorzystywania. Wyroby z azbestem, które otrzymały stopień pilności II – należy w czasie do 1 roku ponownie dokonać przeglądu i oceny stanu i możliwości dalszego bezpiecznego użytkowania. W przypadku otrzymania III stopnia pilności - należy w czasie do 5 lat ponownie dokonać przeglądu i oceny stanu i możliwości dalszego bezpiecznego użytkowania.

Procedura 1 – dotycząca obowiązków właścicieli i zarządców w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.





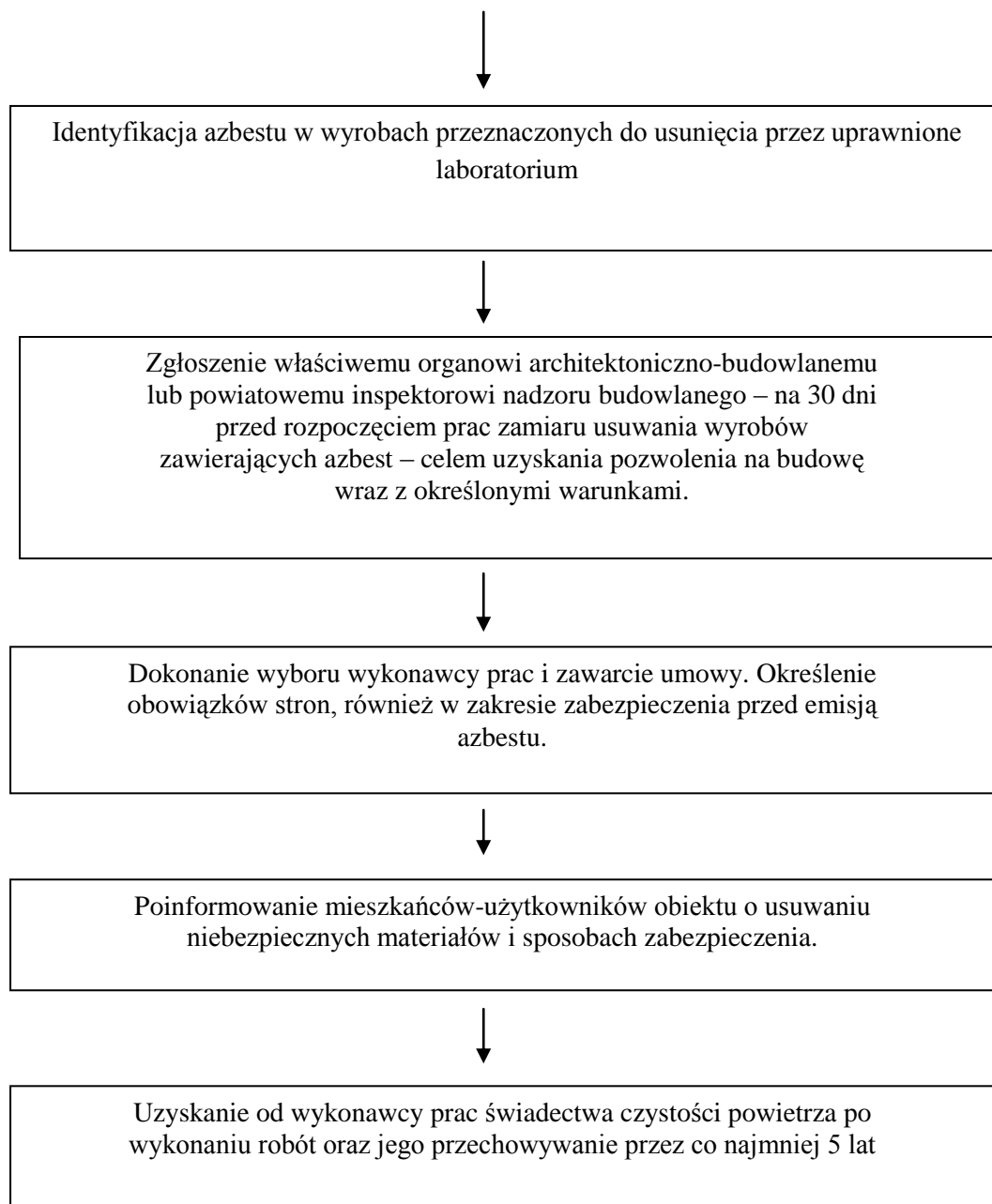
Zakres tej procedury obejmuje zakres obowiązków i zasad postępowania właścicieli budynków, budowli, instalacji lub urządzeń przemysłowych, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest. Dotyczy ona bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Właściciel lub zarządca budynku obowiązany jest:

- Wykonać inwentaryzację wyrobów zawierających azbest
- Sporządzić informację dla wójta (corocznie)
- Oznakować miejsca, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest
- Sporządzić ocenę stanu i możliwości dalszego bezpiecznego użytkowania wyrobów
- Opracować corocznie plan kontroli jakości powietrza dla pomieszczeń z azbestem
- Opracować instrukcję bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczeń z azbestem
- Zaznaczyć na planie sytuacyjnym miejsca z wyrobami zawierającymi azbest

Procedura 2 – dotycząca obowiązków właścicieli i zarządców przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest

Podjęcie decyzji o usuwaniu wyrobów zawierających azbest



Zakres tej procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Właściciel lub zarządca budynku zobowiązany jest do:

- Podjęcia decyzji o konieczności usunięcia wyrobów zawierających azbest
- Identyfikacji azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia przez laboratorium
- Zgłoszenia właściwemu organowi architektoniczno- budowlanemu lub powiatowemu

inspektorowi nadzoru budowlanego na 30 dni przed rozpoczęciem prac zamiaru usuwania wyrobów zawierających azbest w celu uzyskania pozwolenia na budowę wraz z określonymi warunkami.

- Dokonania wyboru wykonawcy prac i zawarcie umowy. Określenie obowiązków stron
- Poinformowania mieszkańców lub użytkowników obiektu o planowanym usuwaniu materiałów niebezpiecznych i sposobach zabezpieczenia
- Uzyskania od wykonawcy prac świadectwa czystości powietrza po usunięciu azbestu, a umowę z wykonawcą i świadectwo czystości powietrza przechowywać przez okres 5 lat

5.3. Obowiązki gminy

Gmina w pierwszej kolejności powinna skupić się na działaniach edukacyjno-informacyjnych skierowanych do mieszkańców. Na Gminę nałożony został obowiązek informowania mieszkańców na temat negatywnych skutków oddziaływania azbestu na stan zdrowia mieszkańców oraz o możliwości usunięcia wyrobów zawierających azbest, co ma na celu skłonienie właścicieli nieruchomości do wypełnienia nałożonego na nich ustawowo obowiązku usunięcia wyrobów zawierających azbest do 2032 r. Gmina powinna więc zadbać, aby formularze, na podstawie których dokonywana ma być ocena stanu nieruchomości pod kątem obecności azbestu i stopnia jego zużycia, były dostępne w urzędzie oraz - o ile istnieje taka możliwość - również na stronie internetowej gminy. Gmina ma także służyć pomocą swoim mieszkańcom na temat wymaganych procedur usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu. Informacje te powinny znaleźć się na stronie internetowej urzędu gminy, na tablicach informacyjnych w jego budynku, ulotkach i plakatach, a także być przekazywane podczas spotkań z mieszkańcami. Gmina powinna szukać sojuszników swoich działań wśród lokalnych organizacji pozarządowych, dziennikarzy starając się zainteresować ich tematyką azbestu, szczególnie w skali regionu, oraz służąc informacjami na temat jego usuwania tak, aby wzmacniać prowadzone przez siebie działania informacyjno-edukacyjne.

6. Harmonogram realizacji programu i źródła finansowania.

W pierwszej kolejności należy usunąć wyroby azbestowe które są w złym stanie technicznym. Należy również pamiętać że zgodnie z dyrektywami Unii Europejskiej w pierwszej kolejności należy usunąć materiały azbestowe z obiektów użyteczności publicznej (szkoły, przedszkola,

urzędy). Obowiązuje bezwzględny nakaz natychmiastowego usunięcia materiałów azbestowych z obiektów przetwórstwa rolno-spożywczego.

Proces usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew powinien zostać zakończony do 2032 roku. Ze względów organizacyjnych z myślą, aby nie nastąpiło spiętrzenie prac utylizacyjnych odpadów zawierających azbest przy końcu tego okresu, podzielono ten okres na trzy podokresy:

- - okres I: lata 2011 – 2015 usunięcie 20% odpadów azbestu
- - okres II: lata 2016 – 2024 usunięcie 40% odpadów azbestu
- - okres III: lata 2025 – 2032 usunięcie 40% odpadów azbestu

W Polsce występują najczęściej następujące formy finansowania inwestycji w zakresie gospodarki odpadami:

- fundusze własne inwestorów;
- pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Narodowy i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- kredyty preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) z dopłatami do oprocentowania lub ze środków donatorów, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne;
- zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje i programy pomocowe;
- kredyty międzynarodowych instytucji finansowych
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne;
- leasing.

7. Monitoring-kontroling realizacji programu.

Główną funkcję w proponowanym systemie monitoringu pełni Urząd Marszałkowski.

Monitoring na szczeblu krajowym stanowi:

- „ Krajowa Baza Wyrobów i Odpadów Zawierających Azbest” Tutaj gmina ma swoje miejsce w komputerowej bazie danych, które na bieżąco powinno być uzupełniane i aktualizowane.

Wykonana inwentaryzacja wyrobów z azbestem powinna być tu wpisana. Następnie po utylizacji odpadów z azbestem posesje oczyszczone z azbestu należy z bazy wykreślić. W ten sposób koordynator krajowy posiada dane o postępie prac związanych z usunięciem z terenu gminy wyrobów z azbestem.

Monitoring na szczeblu wojewódzkim stanowi:

- coroczna informacja o rodzaju, ilości i miejscach występowania odpadów zawierających azbest przedkładana wojewodzie do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy.

Informacja sporządzana jest przez Gminę zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U.2009.124.1033).

- rozliczanie się z otrzymanych dotacji na utylizację wyrobów zawierających azbest. Przedkładanie faktur określających rzeczywiste koszty usuwania azbestu z terenu gminy w celu otrzymania refundacji poniesionych kosztów.
- działalność kontrolna WIOŚ w sprawach dotyczących azbestu

Monitoring na szczeblu gminnym stanowi:

- przyjmowanie przez Radę Gminy corocznych sprawozdań z wykonania programu
- kontrola efektów wydatkowania gminnych funduszy na wywóz azbestu z terenu Gminy

Sprawozdanie roczne monitoringu powinno opierać się na analizie wskaźników określających zmiany ilości wyrobów zawierających azbest, oraz ilość wydatkowanych funduszy na realizację „Programu usuwania wyrobów zawierających azbestu z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew ”

8. Okresowa aktualizacja

Z uwagi na fakt, iż realizacja całościowa programu jest procesem długoterminowym należy brać pod uwagę potrzebę jego aktualizacji w celu dostosowania do zmieniających się

warunków i wymogów prawnych, technicznych i technologicznych oraz finansowych. Niezbędna aktualizacja następować będzie w razie stwierdzenia niezgodności z w/w warunkami.

9. Podsumowanie

W związku ze znanymi od dłuższego czasu, niezwykle negatywnymi skutkami oddziaływania azbestu na zdrowie ludzkie, oraz, co za tym idzie, wymienionymi wcześniej licznymi wymogami prawnymi na szczeblu europejskim i krajowym przewiduje się stopniowe usuwanie i neutralizację tego typu wyrobów z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew. Przedsięwzięcie to zostanie przeprowadzone w latach 2011-2032 wg wcześniej ukazanego harmonogramu. Finansowanie planu zapewnione zostanie przez środki własne właścicieli nieruchomości, ewentualnie fundusze unijne czy też fundusze pomocowe i kredytowe. Niezbędne jest rozpowszechnianie informacji o negatywnych skutkach zdrowotnych oraz szkodach środowiskowych powodowanych przez wyroby zawierające azbest wśród społeczności lokalnej. Wskazane jest także zorganizowanie fachowej pomocy przez samorząd lokalny dla wszystkich właścicieli obiektów przy wypełnianiu arkuszy ocen oraz udzielanie informacji o możliwościach uzyskania pomocy kredytowej i innych.

10. Literatura

- Dyrektywa Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich

odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz.Urz. WE L 262 z 27.09.1976, str. 201).

- Dyrektywa Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. WE 263 z 29.09.1983, str. 25) z kolejnymi zmianami, z których najświeższa nastąpiła w roku 2003.
- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz.U.2004.3.20. z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U.2010.243.1623. tekst jednolity z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2008.25.150 – tekst jednolity).
- Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o odpadach i niektórych innych ustaw (Dz.U.2010 nr 28 poz.145.).
- Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz.U.2002.199.1671. z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. – w sprawie katalogu odpadów (Dz.U.2001.112.1206).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2003 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz.U.2002.191.1595).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2010r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. 2011 Nr 8 poz. 31.) Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649).
- Rozporządzenie Ministra gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz.U. Nr 216 poz. 1824).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia,

25 jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz.U.2003.61.549).

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia d/a niektórych substancji w powietrzu (Dz. U z 2010 r. Nr 16, poz. 87).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 Nr 71, poz. 649).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r. Nr 216, poz. 1824).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. 2008 nr 196 poz. 1217).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U.2009.124.1033).
- Uchwała Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032. (M.P. 2010.33.481)

11. Załączniki

- 11.1.** Wzór oznaczenia wyrobów zawierających azbest, w tym odpadów.

- 11.2. Wzorcowy arkusz oceny stanu wyrobów zawierających azbest na podstawie Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest
- 11.3. Wzór formularza zawierającego informację o wyrobach zawierających azbest wg Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i czyszczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest;
- 11.4. Program szkolenia bhp pracowników biorących udział w pracach związanych z usuwaniem i zabezpieczaniem azbestu.

**OZNAKOWANIA INSTALACJI, URZĄDZEŃ LUB POMIESZCZEŃ ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST LUB WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST**



Wszystkie wyroby zawierające azbest lub ich opakowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

Wszystkie instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny być oznakowane w następujący sposób:

- 1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i $\frac{1}{2}H$ szerokości;
- 2) oznakowanie powinno składać się z:
 - a) części górnej ($h = 40\% H$) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
 - b) części dolnej ($60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny;
- 3) jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot "zawiera azbest" powinien być zastąpiony zwrotem "zawiera krokidolit/azbest niebieski".

Załącznik nr. 2

OCENA

stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

Rodzaj zabudowy¹⁾:

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

Ilość wyrobów⁴⁾:

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty Ocena	
		3	4
1	2	3	4
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieuszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem,	5	

	ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0
V	Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej	
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40
22	Stale lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0

SUMA PUNKTÓW OCENY

STOPIEŃ PILNOŚCI

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający Właściciel/Zarządca
(nazwisko i imię) (podpis)

.....
(miejscowość, data) (adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

¹⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.

²⁾ Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.

³⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,

- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.

⁴⁾ Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).

⁵⁾ Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać "pierwsza ocena".

Załącznik nr . 3

Wzór formularza wg rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 grudnia 2010 roku w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. 2011.8.31)

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:

.....
.....
.....
.....

2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:

.....
.....
.....

3. Rodzaj zabudowy³⁾:

.....

4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:

.....

5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:

.....

6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:

.....
.....
.....

7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾:

.....

8. Stopień pilności⁷⁾:

.....

9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:

- a) nazwa i numer dokumentu:

.....

- b) data ostatniej aktualizacji:

.....

10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:

.....

11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:

.....

.....

(podpis)

data

1) Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.

2) Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.

3) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.

4) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.

5) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia

19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),

- drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie

stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,

- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.

6) Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).

7) Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączniku

nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów

i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r.

Nr 162, poz. 1089).

- 8) Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

Załącznik nr .4

PROGRAM SZKOLENIA W ZAKRESIE BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Program szkolenia, tj. instruktażu stanowiskowego oraz szkolenia okresowego pracowników, którzy w związku z wykonywanymi pracami są lub mogą być narażeni na działanie pyłu azbestu, oraz pracodawców i osób kierujących takimi pracownikami, powinien zapewnić wystarczające informacje dotyczące:

- 1) potencjalnego zagrożenia zdrowia wynikającego z narażenia na działanie pyłu azbestu;
- 2) dopuszczalnych i faktycznych stężeń pyłu azbestu w środowisku pracy oraz potrzeby monitorowania zanieczyszczeń powietrza;
- 3) przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie niezbędnym do organizowania i wykonywania pracy na określonym stanowisku oraz związanych z tym stanowiskiem obowiązków i odpowiedzialności w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 4) organizowania i wykonywania pracy w sposób bezpieczny dla siebie i innych osób, w tym:
 - środków ostrożności związanych ze stosowaniem odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej,
 - specjalnych środków ostrożności minimalizujących narażenie na działanie pyłu azbestu,
 - zachowania przy wykonywaniu pracy wymagań higienicznych, w tym powstrzymywania się od palenia tytoniu w miejscu pracy;
- 5) postępowania w sytuacjach awaryjnych, a także udzielania pierwszej pomocy osobom, które uległy wypadkom.

Lp.	Temat szkolenia	Minimalny czas szkolenia*	
		pracowników na stanowiskach robotniczych	pracodawców i osób kierujących pracownikami
1	2	3	4
1	Regulacje prawne dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu prac w kontakcie z azbestem, w tym:		
	a) przepisy działu dziesiątego Kodeksu pracy oraz aktów wykonawczych dotyczących:		
	- najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy,		

	- czynników rakotwórczych w środowisku pracy,		
	b) przepisy w zakresie stosowania wyrobów zawierających azbest,		
	c) przepisy dotyczące ochrony i kształtowania środowiska naturalnego, z uwzględnieniem przepisów w zakresie wymagań, jakim powinny odpowiadać wyroby ze względu na potrzebę ochrony środowiska	1,0	2,0
2	Zastosowanie azbestu:		
	a) właściwości azbestu,		
	b) rodzaje wyrobów (materiałów) mogących zawierać azbest:		
	- budownictwo (z uwzględnieniem wyrobów azbestowo-cementowych),		
	- przemysł (z uwzględnieniem materiałów izolacyjnych, uszczelek),		
	- inne		
3	Identyfikacja wyrobów i innych materiałów zawierających azbest; metody identyfikacji (pobieranie próbek i ich analiza)		
4	Przypadki, w których należy zabezpieczyć wyroby z zawartością azbestu, oraz przypadki, w których konieczne jest usuwanie takich wyrobów; ocena stanu technicznego wyrobów i innych materiałów z zawartością azbestu		
5	Zagrożenia dla zdrowia związane z pracami wykonywanymi w styczności z materiałami zawierającymi azbest i działania profilaktyczne:		
	a) źródła narażenia na pył azbestowy,		
	b) oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka:	1,5	1,5
	- sposób przenikania azbestu do organizmu,		
	- wpływ azbestu na stan zdrowia,		
	c) choroby wywołane oddziaływaniem pyłu z zawartością azbestu,		
	d) profilaktyka zdrowotna:		
	- badania lekarskie,		
	- zmniejszenie czasu ekspozycji na działanie azbestu i liczby narażonych osób,		
	- kontrola narażenia na działanie pyłu azbestu, w tym dopuszczalne i faktyczne stężenia pyłu azbestu w środowisku pracy oraz potrzeba monitorowania zanieczyszczeń powietrza,		
	- utrzymywanie stężenia pyłów azbestu na odpowiednio niskim poziomie lub stosowanie środków ochrony indywidualnej,		
	e) postępowanie w sytuacjach awaryjnych		
6	Sprzęt techniczny, narzędzia i wyposażenie stosowane podczas prowadzenia prac związanych z zabezpieczeniem lub usuwaniem wyrobów z zawartością azbestu		
7	Zasady bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania prac w kontakcie z azbestem lub wyrobami zawierającymi azbest, w tym podczas zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest:		
	a) prace w kontakcie z azbestem lub wyrobami		

	zawierającymi azbest (podczas zabezpieczania lub usuwania tych wyrobów):		
	- właściwa organizacja pracy podczas prowadzenia prac z materiałami zawierającymi azbest (w tym plan prac),		
	- stosowanie maszyn i sprzętu eliminujących lub ograniczających do minimum wydzielanie się pyłów azbestu (urządzeń odpylających, narzędzi zaopatrzonych w urządzenia odpylające itp.),	3,0	2,0
	- izolowanie stref pracy, w których występują pyły azbestu, i ich znakowanie znakami ostrzegawczymi,		
	- stosowanie metod pracy i specjalnych środków ostrożności uniemożliwiających lub ograniczających emisję pyłów azbestu do środowiska pracy lub środowiska naturalnego,		
	b) zabezpieczanie wyrobów zawierających azbest:		
	- materiały stosowane do zabezpieczania wyrobów i ich wpływ na zdrowie pracowników,		
	- zasady bezpieczeństwa i higieny pracy związane ze stosowaniem określonych materiałów do zabezpieczania wyrobów zawierających azbest,		
	c) zasady znakowania wyrobów i innych materiałów zawierających azbest (znajdujących się w opakowaniach i nieopakowanych),		
	d) stosowanie odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej:		
	- dobór odpowiednich do cech antropometrycznych użytkownika oraz do poziomu narażenia na pyły azbestu środków ochrony indywidualnej (m.in. ubrań ochronnych, środków ochrony układu oddechowego),		
	- właściwe używanie środków ochrony układu oddechowego i ograniczenia w ich stosowaniu,		
	- środki ostrożności związane ze stosowaniem środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego, w szczególności: oczyszczanie i przechowywanie uniemożliwiające zanieczyszczenie środowiska naturalnego pyłami azbestu, zakaz przechowywania odzieży stosowanej na stanowisku pracy obok odzieży własnej (domowej),		
	e) utrzymanie porządku i czystości w miejscach pracy:		
	- oczyszczanie terenu pracy przy usuwaniu lub zabezpieczaniu wyrobów zawierających azbest z odpadów i pyłów azbestu, wykluczające uwalnianie się pyłów do środowiska pracy lub środowiska naturalnego; utylizacja odpadów zawierających azbest,		
	- zasady pakowania i transportu odpadów		

	zawierających azbest, z uwzględnieniem ochrony środowiska pracy i środowiska naturalnego przed pyłami azbestu		
8	Zasady higieny osobistej i profilaktyki zdrowotnej związane z pracą w kontakcie z azbestem:		
	a) zakaz spożywania posiłków, picia napojów i palenia tytoniu w miejscach wykonywania prac w kontakcie z pyłem azbestu,		
	b) utrzymywanie higieny osobistej (kąpiel po zakończonej pracy, utrzymywanie w czystości odzieży i obuwia oraz środków ochrony indywidualnej)		
	Razem	5,5	5,5

* W godzinach lekcyjnych trwających 45 minut.

Miasto i Gmina Dobiegniew



**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA
NA ŚRODOWISKO
PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
Z TERENU MIASTA I GMINY DOBIEGNIEW
NA LATA 2011 – 2016
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2032**

Listopad 2011 r.



ul. Daleka 33,
60-124 Poznań

tel. (+48 61) 65 58 100 fax: (+48 61) 65 58 101 www.abrys.pl e-mail: projekty@abrys.pl

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA
NA ŚRODOWISKO
PROGRAMU USUWANIA WYROBÓW
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
Z TERENU MIASTA I GMINY DOBIEGNIEW
NA LATA 2011 – 2016
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2032**

Zespół autorski

mgr Joanna Witkowska

mgr Michał Grek

mgr Magdalena Ferfet

Spis Treści

1. Podstawy formalno-prawne opracowania Prognozy	7
2. Przedmiot i cel Prognozy	8
3. Założenia metodyczne opracowania Prognozy	8
4. Główne cele i zawartość Programu	9
4.1 GŁÓWNE CELE.....	9
4.2 BILANS WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA I GMINY DOBIEGNIEW	10
4.3 PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU ORAZ CZĘSTOTLIWOŚĆ JEJ PRZEPROWADZANIA.....	12
4.4 KONCEPCJA ZARZĄDZANIA I MONITORINGU PROGRAMU.....	13
4.5 HARMONOGRAM USUWANIA WYROBÓW AZBESTOWYCH Z TERENU GMINY	15
4.6 WYTYCZNE DOTYCZĄCE PRZEPISÓW BHP W ZAKRESIE BEZPIECZNEGO USUWANIA WYROBÓW AZBESTOWYCH.....	16
5. Powiązania Programu z innymi dokumentami	18
6. Analiza i ocena stanu środowiska na obszarze objętym Programem	22
6.1 STAN POWIERZCHNI ZIEMI.....	22
6.3 JAKOŚĆ WÓD	23
6.4 ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA	25
6.5 POWAŻNE AWARIE	27
6.6 ODDZIAŁYWANIE HAŁASU.....	27
6.7 ODDZIAŁYWANIE PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH	29
6.8 POZIOMY EMISJI ORAZ WARTOŚCI DOPUSZCZALNE DLA WŁÓK I PYŁÓW AZBESTU	30
7. Analiza i ocena potencjalnych zmian stanu środowiska w przypadku braku realizacji Programu	32
8. Analiza i ocena istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia Programu w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody	33
9. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia Programu oraz sposoby w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania Programu	39
10. Identyfikacja i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne	41
11. Oddziaływanie azbestu na poszczególne komponenty środowiska	44
11.1 ODDZIAŁYWANIE NA LUDZI.....	44
11.2 ODDZIAŁYWANIE NA KRAJOBRAZ	45
11.3 ODDZIAŁYWANIE NA GLEBY I WODY	45
11.4 ODDZIAŁYWANIE NA POWIETRZE I ZMIANY KLIMATU	45
11.5 ODDZIAŁYWANIE NA POWIERZCHNIĘ ZIEMI.....	45
11.6 ODDZIAŁYWANIE NA RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNĄ.....	46
11.7 ODDZIAŁYWANIE NA DOPRA MATERIAŁNE I ZABYTKI	46
11.8 POTENCJALNE ODDZIAŁYWANIA TRANSGRANICZNE.....	46
11.9 ODDZIAŁYWANIE NA OBSZARY NATURA 2000	47
12. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji Programu	47
12.1 ROZWIĄZANIA ORGANIZACYJNO - TECHNICZNE W ZAKRESIE POSTĘPOWANIA Z ODPADAMI AZBESTOWYMI	47
12.2 OGRANICZANIE ODDZIAŁYWANIA NA GATUNKI I SIEDLISKA OBJĘTE OCHRONĄ W RAMACH OBSZARÓW NATURA 2000 ORAZ NA FLORĘ I FAUNĘ NIEOBJĘTE OCHRONĄ PRAWNĄ	48
13. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie	48

14. Streszczenie w języku niespecjalistycznym	49
15. Spis aktów prawnych	50

Spis Tabel:

Tabela 1 Ilość wyrobów azbestowo-cementowych występujących na terenie miasta i gminy Dobiegniew	11
Tabela 2 Struktura użytkowania gruntów rolnych w mieście i gminie Dobiegniew	23
Tabela 3 Wstępna ocena stanu jednolitych części wód rzek na terenie gminy Dobiegniew w 2008 r.	23
Tabela 4 Jakość wód w jeziorach na terenie gminy Dobiegniew	24
Tabela 5 Wyniki monitoringu wód podziemnych w punktach pomiarowych na terenie powiatu strzelecko – drezdeneckiego przeprowadzonego w 2010 r.	25
Tabela 6 Wyniki klasyfikacji stref pod kątem ochrony zdrowia w 2010 r.	27
Tabela 7 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku.	28
Tabela 8 Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych na odcinkach drogi krajowej nr 22 przebiegających przez miasto i gminę Dobiegniew	28
Tabela 9 Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych na odcinkach dróg wojewódzkich nr 160 i 161 przebiegających przez miasto i gminę Dobiegniew	29
Tabela 10 Najwyższe dopuszczalne stężenie pyłów zawierających azbest w środowisku pracy	31
Tabela 11 Charakterystyka pomników przyrody na terenie miasta i gminy Dobiegniew	35
Tabela 12 Przewidywane znaczące oddziaływania (w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne) na następujące zagadnienia i aspekty środowiska	42

Spis Rysunków:

Rysunek 1 Schemat ilustrujący współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, jednostek inspekcyjnych i organizacji pozarządowych	14
--	----

1. Podstawy formalno-prawne opracowania Prognozy

Obowiązek opracowania Prognozy oddziaływania na środowisko dla Programu wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Dobiegniew, wynika wprost z obowiązujących przepisów dotyczących zasad postępowania w sprawie tzw. strategicznych ocen oddziaływania na środowisko. (dział IV ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2008, Nr 199, poz. 1227), zwanej też dalej ustawą UIOŚ). Obowiązujące aktualnie polskie przepisy prawne w tym zakresie pozostają w pełnej zgodności z przepisami unijnymi.

Prognoza oddziaływania na środowisko, która zgodnie z art. 51 ust. 2 ustawy UIOŚ ma zawierać:

- informacje o zawartości, głównych celach ocenianego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami;
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy;
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania;
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko;
- streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym.

Prognoza ma ponadto określać, analizować i oceniać:

- istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji dokumentu;
- stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem;
- istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu;
- przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:
 - różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny;
 - ludzi;
 - wodę, powietrze i powierzchnię ziemi;
 - krajobraz;
 - klimat;
 - zasoby naturalne;
 - zabytki i dobra materialne;

z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy.

Prognoza powinna również przedstawiać:

- rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru;
- biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru - rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Zgodnie z artykułem 52 w/w ustawy informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, o których mowa w art. 51 ust. 2 ustawy UIOŚ, powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów z nim powiązanych.

Prognoza dla danego dokumentu powinna także uwzględniać informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już dokumentów, powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

W przypadku dokumentów opracowywanych i zmienianych przez centralne organy administracji rządowej zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko powinny być uzgodnione ze wskazanymi w ustawie UIOŚ organami – Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Głównym Inspektorem Sanitarnym.

W przypadku niniejszej *Prognozy* dla Miasta i Gminy Dobiegniew zostały wydane takie uszczegółowienia przygotowane przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim oraz Państwowy Wojewódzki Inspektorat Sanitarny w Gorzowie Wielkopolskim, w których zwrócono szczególną uwagę na uwzględnienie w „Programie usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Dobiegniew”:

- przyjętych zabezpieczeń mających na celu ograniczenie negatywnych oddziaływań na zdrowie ludzi i środowisko,
- sposobów utylizacji odpadów powstałych w trakcie usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac metodą czyszczenia na sucho i na mokro,
- sposobów likwidacji dzikich składowisk odpadów azbestowych.

2. Przedmiot i cel Prognozy

Bazowym dokumentem źródłowym, stanowiącym jednocześnie przedmiot Prognozy, jest „Program usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Dobiegniew”

Prognoza ma służyć między innymi ulepszeniu dokumentu poddawanego ocenie, tak aby możliwe było zminimalizowanie jego niekorzystnego oddziaływania na środowisko. Jako główne cele Prognozy wskazano:

- ocenę pozytywnych i negatywnych skutków środowiskowych wynikających z działań uwzględnionych w Programie
- ocenę aspektów środowiskowych zawartych w dokumencie;
- przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji Programu;
- przedstawienie rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w Programie.

3. Założenia metodyczne opracowania Prognozy

Generalnym celem realizacji Programu jest doprowadzenie do usunięcia z terenu gminy i bezpiecznego dla środowiska i ludzi unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest, przez co nastąpić ma znaczne zmniejszenie narażenia na kontakt z wyrobem niebezpiecznym. W konsekwencji skutkować to będzie likwidacją szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko i ludzi, w tym poprawą kondycji zdrowotnej narażonych populacji.

Cel główny Programu osiągnąć ma być poprzez realizację szeregu zamierzeń inwestycyjnych i pozainwestycyjnych. Osiągnięciu celu służyć może także, oprócz samego usunięcia wyrobów azbestowych z miejsc ich zastosowania, poszukiwanie nowych, lepszych sposobów unieszkodliwienia odpadów niebezpiecznych, jakim są zużyte materiały zawierające azbest, m.in.: poprzez wprowadzanie nowych technologii, użytkowanie urządzeń przewoźnych, itp.

Obecnie azbest unieszkodliwiany jest przede wszystkim poprzez składowanie na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, ale także na składowisku przemysłowym. Na terenie miasta i gminy Dobiegniew nie powstaną tego typu obiekty dlatego też w prognozie nie rozważano ich wpływu na środowisko na terenie gminy.

Realizacja Programu skutkować może ograniczonymi, co do skali i miejsca, oddziaływaniami rozpatrywanymi w kontekście przyrodniczo-przestrzennym, jak również w szerszym rozumieniu związanym z kondycją zdrowotną i środowiskową. Przystępując do ich identyfikacji i oceny należy jednak pamiętać o uwarunkowaniach metodycznych związanych m.in. z charakterem

i stopniem szczegółowości dostępnych danych i informacji wyjściowych, co determinuje głębokość analizy i warstw wnioskowania, jak i szczegółowość odpowiedzi udzielanych na przedstawione poniżej, pomocnicze pytania badawcze.

W szczególności wydaje się celowe wskazanie tych kwestii, które determinowały sposób opracowania, jak i ostateczny kształt i zawartość Prognozy. I tak:

- Źródłami potencjalnych skutków środowiskowych - negatywnych i pozytywnych - będą w pierwszej kolejności działania związane z demontażem i usunięciem azbestu z miejsca jego użycia lub magazynowania, oraz konieczność przewozu odpadu w miejsce składowania, przy czym tylko część hipotetycznych zmian stanu środowiska związanych z tymi działaniami będzie znacząca;
- Różnorodne skutki (trwałe i odwracalne, korzystne i niekorzystne, występujące w makroskali lub lokalnie) uwidaczniać się będą przede wszystkim w dwóch płaszczyznach:
 - o przestrzennej (głównie lokalnej) - poprzez potencjalnie niekorzystne (na przykład ze względu wzrost skali i miejsc występowania presji transportu) zmiany stanu środowiska i okresowy wzrost antropopresji na lokalne ekosystemy;
 - o makrosystemowej - poprzez pozytywny wpływ na poprawę zdrowotności ludzi i kondycji środowiskowej;
- Prognoza może i powinna mieć przede wszystkim charakter ostrzegawczy, wskazując zwłaszcza:
 - o elementy środowiska, których jakość/stan może ulec mierzalnemu/zauważalnemu pogorszeniu w trakcie realizacji Programu;
 - o kiedy ryzyko wystąpienia wyżej wymienionych zagrożeń będzie wzrastać, a kiedy maleć (pod jakimi warunkami).
- Podczas prac analitycznych w ramach Prognozy skoncentrowano się na identyfikacji potencjalnych obszarów problemowych, w których natężenie ewentualnych „kolizji” przestrzenno-przyrodniczych i społecznych nakazywałoby domniemywać, że realizacja założonych celów może napotkać na bariery.

Analizowany Program przewiduje realizację szeregu szczegółowych zadań, w tym zamierzeń inwestycyjnych, z których część stanowi przedsięwzięcia mogące zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Planowane do realizacji działania obejmują zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne, jak i pozainwestycyjne.

Zamierzenia inwestycyjne przewidywane do realizacji w ramach Programu można podzielić na następujące typy/kategorie działań inwestycyjnych polegające na :

- usunięciu wyrobów zawierających azbest z miejsc użytkowania lub magazynowania;
- transporcie odpadów azbestowych do miejsc unieszkodliwiania;
- unieszkodliwieniu odpadów azbestowych azbestu (poza terenem gminy).

Działania pozainwestycyjne polegające na wprowadzeniu zmian legislacyjnych (o ile nie dotyczą zamierzeń inwestycyjnych), prowadzeniu szkoleń edukacyjno - informacyjnych, organizacji i aktywnego korzystania z elektronicznego systemu monitoringu, prowadzeniu badań w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia w praktyce nie będą wywoływać mierzalnych, bezpośrednich skutków środowiskowych.

4. Główne cele i zawartość Programu

4.1 Główne cele

Główne cele „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Dobiegniew” są następujące:

- spowodowanie oczyszczenia obszaru gminy z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie szkodliwego wpływu i niebezpiecznych dla zdrowia skutków działania azbestu,
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie, w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska,
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- pomoc mieszkańcom gminy w realizacji kosztownej wymiany płyt cementowo – azbestowych w sposób zgodny z przepisami prawa.

Zadaniem programu jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest. W programie zawarte zostały:

- zinventaryzowane ilości wyrobów azbestowych oraz ich rozmieszczenie na terenie gminy,
- szacunki jednostkowych kosztów usuwania dachowych pokryć azbestowych i płyt azbestowo-cementowych,
- propozycje odnośnie udzielania przez samorząd pomocy mieszkańcom w realizacji programu,
- potrzeby kredytowe.

Działania edukacyjno - informacyjne

W ramach Programu przewiduje się prowadzenie działań edukacyjnych mających na celu podniesienie świadomości społeczeństwa oraz poszczególnych grup zawodowych mogących mieć kontakt z azbestem. W szczególności prowadzone będą:

- działania edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży;
- szkolenia administracji samorządowej;
- szkolenia służb kontrolnych oraz grup zawodowych związanych z tematyką azbestową;
- przygotowywanie materiałów edukacyjno – informacyjnych;

Materiały edukacyjno – informacyjne mogą mieć formę:

1. Tablic informacyjnych w Urzędzie Miasta i Gminy na których zamieszczane będą informacje o:
 - obowiązkach dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
 - obowiązku przeprowadzenia inwentaryzacji i złożenia informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
 - obowiązku sporządzenia *oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest*,
 - zagrożeniach i skutkach dla zdrowia ludzi i środowiska przyrodniczego w przypadku niewłaściwego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających.
2. Zakładki tematycznej na stronie internetowej miasta i gminy w której bieżąco prezentowane będą:
 - akty prawne dotyczące obowiązków postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz regulujących sposób bezpiecznego ich usuwania i unieszkodliwiania,
 - informacje o zagrożeniu, jakie niesie ze sobą azbest,
 - informacje o działaniach gminy podejmowanych w celu usunięcia wyrobów zawierających azbest,
 - wzory wniosków na dofinansowanie odbioru i składowanie odpadu,
 - aktualny wykaz firm posiadających koncesje na demontaż wyrobów zawierających azbest i transport powstałych odpadów.

4.2 Bilans wyrobów zawierających azbest z terenu miasta i gminy Dobiegniew

Miasto i Gmina Dobiegniew położona jest w płn.-wsch. części Województwa Lubuskiego, na Pojezierzu Dobiegniewskim, na skraju Puszczy Drawskiej. Około 65% terenu zajmują lasy i tereny zadrzewione, a około 30% uprawy rolne.

Położenie gminy w malowniczym, atrakcyjnym turystycznie terenie, bliskie sąsiedztwo Gorzowa Wlkp., przebieg ważnych dróg o znaczeniu krajowym, ważnego węzła kolejowego Szczecin-Poznań oraz niewielka odległość od granicy z Niemcami, stwarzają możliwości rozwoju w zakresie turystyki i rekreacji. Jedną z cech stanowiących o atrakcyjności terenu jest duża ilość jezior, których główne skupisko znajduje się w północnej i południowo-zachodniej części gminy. Jeziora te są pochodzenia polodowcowego i posiadają znaczną głębokość. Do największych jezior należy zaliczyć: Osiek (pow. 6.1 km², głębokości 35 m); Ostrowieckie (pow. 3.8 km², głębokości 28.5 m); Lipie (pow. 1.8 km², głębokości 42,5 m); Radęcino (pow. 1.6 km²); Wielgie (pow. 1.5 km²). W jeziorach dobiegniewskich najczęściej występują szczupak, lin, leszcz, płoć, karp, sandacz, sielawa i sieja. Przez teren gminy przepływa kilka rzek w tym jedna o charakterze górskim – Drawa w wodach, której występują unikalne gatunki ryb: certa, brzana, łosoś i pstrąg.

W samym Dobiegniewie położone jest jezioro Wielgie (pow. 1,6 km, długość 3,3 km), z kąpieliskiem; przepływa rzeka Mierzęcka Struga będąca dopływem rzeki Drawy. Znajdują się tu zespół boisk sportowych wraz z halą sportową z pełnym zapleczem, który usytuowany jest w podmiejskim kompleksie leśnym, który od lat stanowi miejsce rozgrywania Międzynarodowego Młodzieżowego Turnieju Piłki Nożnej Dobiegniew Cup.

W odległości 10 km na północny wschód od miasta znajduje się Drawieński Park Narodowy, którego znaczna część (ok. 50% pow.) położona jest na terenie gminy Dobiegniew.

Z zebranych danych wynika, że na terenie gminy występuje ogólnie 74 861 m², czyli 1 122,91 Mg wyrobów azbestowych. Stan techniczny wyrobów azbestowych w większości można ocenić jako dobry. Ilość wyrobów azbestowych w podziale na miejscowości przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 1 Ilość wyrobów azbestowo-cementowych występujących na terenie miasta i gminy Dobiegniew

Miejscowość	Powierzchnia zawierająca azbest [m ²]	Masa powstających odpadów azbestowych [Mg]
CHOMĘTOWO	9524	142,86
CHRAPÓW	428	6,42
DERKACZE	178	2,67
DĘBOGÓRA	253	3,79
DOBIEGNIEW	6300	94,5
GŁUSKO	2380	35,7
GRĄSY	3168	47,52
GRZMIKOŁO	100	1,5
JARYCHOWO	20	0,3
KAMIENNA	80	1,2
KĘPA ZAGAJNA	300	4,5
KOWALEC	200	3
LIPINKA	1070	16,05
LUBIEWKO	1784	26,76
ŁĘCZYN	1071	16,06
ŁUGI	7440	111,6
MIERZĘCIN	2040	30,06
MOCZELE	354	5,31
MOSTNIKI	20	0,3
NIWY	356	5,34
NOWY MŁYN	320	4,8
OSIEK	5061	75,91
OSTROWIEC	629	9,43
OSTROWITE	520	7,8
PODLESIEC	2063	30,94
PODSZKLE	106	1,59
RADACHOWO	549	8,23
RADEĆCIN	3414	51,21
ROLEWICE	3808	57,12
SARBINOWO	1807	27,10

SITNICA	1062	15,93
SŁAWICE	216	3,24
SŁONÓW	6471	97,06
SŁOWIN	3174	47,61
STARCZEWO	2370	35,55
STARE OSIECZNE	2220	33,3
SUCHÓW	30	0,45
ŚWINKI	100	1,5
URSZULANKA	441	6,61
WOŁOGOSZCZ	3272	49,08
ŻELEŹNICA	162	2,43
RAZEM	74861	1122,91

Średnia waga 1 m² płyt azbestowo-cementowych wynosi 15 kg.
Znając powierzchnię wyrobów azbestowo-cementowych oraz wagę 1 m² płyty falistej można obliczyć wagę wszystkich płyt azbestowych:

$$74\ 861\ \text{m}^2 \times 15\ \text{kg} = 1\ 122,91\ \text{Mg}$$

Wszystkie dachy eternitowe na terenie miasta i gminy Dobiegniew są w stanie surowym – czyli ich powierzchnia nie została dodatkowo zabezpieczona np. poprzez malowanie. Należy zaznaczyć, że odpowiednie zabezpieczenie wyrobów zawierających azbest może przedłużyć ich żywotność, jednak nie uchroni przed obowiązkiem ich całkowitego usunięcia.

Pokrycia azbestowe znajdują się w większości przypadków na terenie prywatnych posesji. Stanowią przede wszystkim zadachnienie budynków mieszkalnych oraz przyległych do nich budynków gospodarczych (stodoły, gołębniki, obórki, składziki, garaże).

4.3 Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwość jej przeprowadzania

Ustala się, iż prognoza powinna obejmować obszar gminy, wraz z obszarami pozostającymi w zasięgu oddziaływania wynikającego z realizacji ustaleń programu usuwania azbestu. Jest zatem oczywiste, że obszar objęty prognozą nie może być mniejszy od obszaru będącego przedmiotem tego dokumentu, co jest konieczne zważywszy na wzajemne powiązania poszczególnych elementów środowiska.

W celu dokonania obiektywnej weryfikacji i modyfikacji celów i projektów proponowanych w ramach Programu konieczne jest prowadzenie monitoringu, który dostarczy danych niezbędnych do realizacji tych działań. Monitoring ten – ze względu na częstotliwość gromadzenia, a w szczególności udostępniania danych – powinien być prowadzony w cyklu rocznym.

Głównym celem realizacji Programu jest usunięcie w bezpieczny dla zdrowia człowieka sposób wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy. Zmniejszające się ilości eternitu zlokalizowanego na posesjach będą stanowiły wymierny efekt realizacji założeń Programu.

Wdrażanie programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest powinno podlegać regularnej ocenie w zakresie:

- ilości przyjętych zgłoszeń mieszkańców na usługi w zakresie demontażu i utylizacji azbestu,
- ilości usuniętych i zutylizowanych wyrobów azbestowych,
- możliwości dalszego pozyskiwania środków.

Monitoring Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Dobiegniew opiera się na zestawie mierników realizacji zadań i ich efektów oraz przypisanych im skal oceny. Każde zadanie posiada swój indywidualny miernik realizacji. Każdemu miernikowi przypisana jest sześciostopniowa skala oceny (0-5). Przyjęcie jednakowej wysokości skali dla każdego z zadań

pozwała określić poziom osiągnięcia celów na dowolnym etapie realizacji Programu. Pozwala również na określenie stopnia zaawansowania realizacji Programu jako całości i w poszczególnych jego priorytetach. Przyjmuje się następujące stopnie oceny poziomu osiągnięcia celów i zaawansowania realizacji Programu:

- 0 – brak działań,
- 1 – zabezpieczenie środków w budżecie,
- 2 – wykonanie potrzebnej dokumentacji, uzyskanie niezbędnych pozwoleń, wybór wykonawcy,
- 3 – wykonanie zaplanowanego zadania w 50%,
- 4 – wykonanie zaplanowanego zadania w 75%,
- 5 – wykonanie zaplanowanego zadania w 100%.

Ocena poszczególnych zadań powinna zostać wykonana w cyklu rocznym, jest ona kwestią indywidualną, zależną od oceniającego, powinna zostać wykonana w sposób jak najbardziej obiektywny. Przy ocenie realizacji Programu nie wykorzystuje się statystycznych metod lub formuł obliczeniowych do skontrolowania stopnia realizacji poszczególnych zadań.

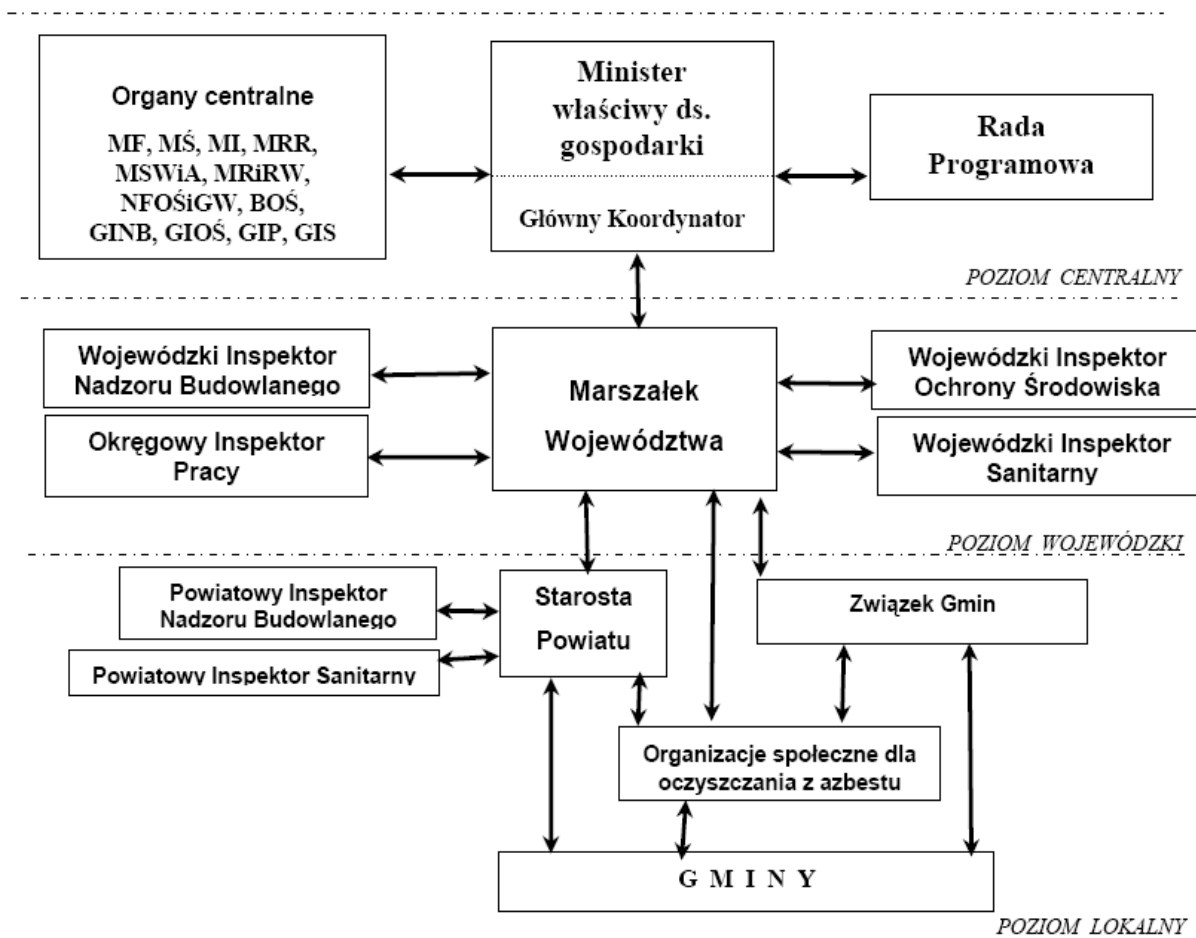
Należy zwrócić uwagę, iż poziom zaawansowania realizacji Programu powinien rosnąć w czasie. Wynika to z jego natury. W początkowej fazie Program powinien osiągać oceny z dolnego przedziału skali, w połowie realizacji - oceny ze środka skali, a w końcowym etapie - noty z górnych zakresów¹.

4.4 Koncepcja zarządzania i monitoringu Programu

W imieniu Ministra Gospodarki koordynację, monitoring i zarządzanie Programem prowadzi powołany przez niego Główny Koordynator. Zadaniem Głównego Koordynatora jest przede wszystkim zapewnienie efektywnej realizacji wszystkich zadań finansowanych bezpośrednio ze środków budżetowych pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki, obejmujących m.in.:

- gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest na poziomie kraju, na podstawie informacji uzyskanych od marszałków województw;
- monitorowanie realizacji wszystkich zadań;
- planowanie corocznych środków budżetowych związanych z realizacją Programu;
- składanie rocznych raportów Ministrowi Gospodarki i przygotowywanie rocznych informacji o stopniu wykonania celów i zadań ujętych w Programie, wraz ze szczegółowym udokumentowaniem wykorzystania środków finansowych, które zostały przeznaczone na ich wykonanie;
- prowadzenie działalności edukacyjnej, w tym szkoleń pracowników administracji rządowej i samorządowej, pracowników ochrony zdrowia w zakresie problematyki oczyszczania kraju z azbestu;
- prowadzenie działalności informacyjno-popularyzacyjnej w zakresie bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, sposobów ich usuwania oraz szkodliwości azbestu;
- podejmowanie inicjatyw związanych z realizacją Programu oraz organizacją jego zarządzania w tym zgłaszanie Ministrowi Gospodarki propozycji dokumentów i rozwiązań legislacyjnych;
- współpracę z instytucjami i organizacjami międzynarodowymi (m.in. organizację i uczestnictwo w krajowych i zagranicznych konferencjach, sympozjach, kongresach, szkoleniach);
- których działalność związana jest z realizacją zadań wynikających z Programu; inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

¹ Programowanie ochrony środowiska w gminie czyli jak skutecznie zaplanować i wdrożyć gminny program ochrony środowiska, Tom 1 – podręcznik, 2009 r., Arnold Bernaciak, Marcin Spychała



Rysunek 1 Schemat ilustrujący współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, jednostek inspekcyjnych i organizacji pozarządowych.

Do zadań Samorządu Gminy należy:

- 1) gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
- 2) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami; organizowanie szkoleń instruktażowych dla właścicieli nieruchomości, którzy będą uprawnieni do samodzielnego usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości i organizowanie wywozu powstałych odpadów zawierających azbest;
- 3) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie;
- 4) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- 5) współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania planów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- 6) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- 7) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu;
- 8) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Monitoring

Główną funkcję w proponowanym systemie monitoringu pełni Urząd Marszałkowski.

Monitoring na szczeblu krajowym stanowi:

- „Krajowa Baza Wyrobów i Odpadów Zawierających Azbest” Tutaj gmina ma swoje miejsce w komputerowej bazie danych, które na bieżąco powinno być uzupełniane i aktualizowane.

Wykonana inwentaryzacja wyrobów z azbestem powinna być tu wpisana. Następnie po utylizacji odpadów z azbestem posesje oczyszczone z azbestu należy z bazy wykreślić. W ten sposób koordynator krajowy posiada dane o postępie prac związanych z usunięciem z terenu gminy wyrobów z azbestem.

Monitoring na szczeblu wojewódzkim stanowi:

- coroczna informacja o rodzaju, ilości i miejscach występowania odpadów zawierających azbest przedkładana wojewodzie do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy.

Informacja sporządzana jest przez Gminę zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. *w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska* (Dz.U.2002.175.1439).

- rozliczanie się z otrzymanych dotacji na utylizację wyrobów zawierających azbest. Przedkładanie faktur określających rzeczywiste koszty usuwania azbestu z terenu gminy w celu otrzymania refundacji poniesionych kosztów.
- działalność kontrolna WIOŚ w sprawach dotyczących azbestu

Monitoring na szczeblu gminnym stanowi:

- przyjmowanie przez Radę Gminy corocznych sprawozdań z wykonania programu
- kontrola efektów wydatkowania gminnych funduszy na wywóz azbestu z terenu Gminy

Sprawozdanie roczne monitoringu powinno opierać się na analizie wskaźników określających zmiany ilości wyrobów zawierających azbest, oraz ilość wydatkowanych funduszy na realizację „Programu usuwania wyrobów zawierających azbestu z terenu Miasta i Gminy Dobiegniew ”

4.5 Harmonogram usuwania wyrobów azbestowych z terenu gminy

Osoby zamierzające kupić mieszkanie lub dom wybudowany przed październikiem 1997 roku (wtedy wprowadzono zakaz produkcji i obrotu wyrobami zawierającymi azbest) powinny sprawdzić, czy nie jest on przypadkiem pokryty szkodliwym eternitem. Właściciel nieruchomości, na której znajduje się azbest odpowiedzialny jest za jego utylizację.

W celu ustalenia kosztów usunięcia wyrobów zawierających azbest uzyskano informację od kilku firm posiadających zezwolenie na wytwarzanie tego typu odpadów.

Na terenie województwa lubuskiego znajduje się jedno składowisko, które ma możliwość przyjmowania wyrobów azbestowych. Jest to składowisko odpadów w Chróściku, zlokalizowane w Gorzowie Wielkopolskim.

Opłaty za usunięcie płyt azbestowo-cementowych zależą od paru czynników, m.in. ilości jednorazowo usuwanych płyt, skomplikowania konstrukcji dachu, wysokości budynku, jednostki koordynującej zadanie. Koszty rysują się inaczej dla właścicieli prywatnych i samorządów, dlatego należy ustalić je indywidualnie z firmą, która będzie za to zadanie odpowiedzialna. Poniżej przedstawiono jedynie przykładowe koszty podane przez firmy zajmujące się działalnością w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest.

Firmy zajmujące się usuwaniem azbestu przyznały, że z zakresu świadczonych usług najdroższymi działaniami jest demontaż oraz pakowanie płyt, czyli ich zabezpieczenie przed transportem. Cena za transport wyrobów azbestowych wynosi ok. 4 zł/km, przy odległości przewozu ok. 100 km. Różnice w cenach wynikają z różnych rodzajów oraz jakości płyt azbestowych, stopnia skomplikowania konstrukcji dachu oraz odległości od najbliższego składowiska odpadów przyjmujących wyroby azbestowe. Przykładowo koszt usunięcia płyty płaskiej jest średnio o 5 zł droższy niż płyty falistej. Koszt usług polegających na usunięciu

wyrobów zawierających azbest jest w każdym przypadku obliczany indywidualnie, a podane wartości są tylko wartościami szacunkowymi i orientacyjnymi.

Ceny za składowanie kształtują się w okolicach 400 – 500 zł netto za 1 Mg odpadów, nie zawierają opłaty środowiskowej, ponieważ dla kodów odpadów 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest i 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest, nie wnosi się jej. Składowiska podają swoje ceny jedynie za 1 Mg, natomiast firmy zajmujące się usługą demontażu, transportu i utylizacji za 1 m². Trudno określić jaki przelicznik m² na Mg posiadają firmy i czy posiadają jakieś korzystniejsze warunki finansowe we współpracy ze składowiskami.

Średni koszt usunięcia 1m² płyty cementowo-azbestowej wynosi ok. **20 zł netto**. Na kwotę tę składa się:

- cena demontażu, zapakowania płyt: **9 zł/m²**
- transport: **4 zł/m² (przy transporcie na odległość ok. 100km)**
- utylizacja na składowisku: **7 zł/m²**

Przy utylizacji dużych ilości azbestu cena podlega negocjacji.

Cena demontażu uzależniona jest również od wysokości budynku, gdyż przy zabudowie wysokiej konieczne jest rozstawienie rusztowań, co także wiąże się z dodatkowymi kosztami.

Przybliżony łączny koszt usunięcia wyrobów azbestowo-cementowych w Gminie wynosi zatem:

$$74\ 861\ m^2 \times 20\ zł = 1\ 497\ 220\ zł/m^2\ netto$$

Ze względu na znaczącą skalę występowania wyrobów azbestowych na terenie gminy, władzom zaleca się pozyskanie dofinansowania usuwania azbestu z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub pozyskać środki ze źródeł zewnętrznych by do 31 grudnia 2032 r. całkowicie usunąć azbest z obszaru gminy.

4.6 Wytyczne dotyczące przepisów BHP w zakresie bezpiecznego usuwania wyrobów azbestowych

Wyroby zawierające azbest znajdujące się w budynkach nie są samoczynnym zagrożeniem dla jego mieszkańców, nie muszą być bezwzględnie usuwane z obiektu. Ważne jest, aby były one prawidłowo eksploatowane, tj. zgodnie ze swoim przeznaczeniem i zgodnie z zaleceniami dotyczącymi użytkowania wyrobów azbestowych lub ich opisem technicznym, ewentualnie gwarancją. W celu przedłużenia użytkowania wyrobów zawierających azbest i zachowania ich dobrego stanu możliwa jest impregnacja lub pomalowanie. Dotyczy to tylko wyrobów, które są w dobrym stanie technicznym i których powierzchnia jest czysta. Są to mimo wszystko rozwiązania tymczasowe, gdyż jedynie przesuwają w czasie istniejący problem, nie rozwiązując go. Z kolei wyroby typu: izolacje azbestowe, tektury, sznury itp. oraz wyroby znajdujące się wewnątrz obiektów, zwłaszcza wyroby w obiektach systematycznie użytkowanych, należy bezwarunkowo usunąć.

Właściciel (zarządca) obiektów i urządzeń budowlanych z zabudowanymi wyrobami zawierającymi azbest powinien dokonać ich przeglądu technicznego, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004r w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649) oraz Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. Nr 8 poz. 31). Wszelkie prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest należy dokonywać zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994r Prawo budowlane, rozdz. 4 "Postępowanie poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych", rozdz. 5 "Budowa i oddawanie do użytku obiektów budowlanych".

W przypadku konieczności usunięcia elementów zawierających azbest z obiektów budowlanych, inwestor musi przestrzegać przepisów Prawa Budowlanego oraz przepisów specjalnych dotyczących azbestu.

Inwestor jest zobowiązany do zorganizowania procesu budowy, z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie:

- opracowania projektu budowlanego i stosownie do potrzeb innych projektów

- objęcia kierownictwa budowy przez kierownika budowy
- opracowania planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia
- wykonania i odbioru robót budowlanych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych – Dz. U. z 2010 Nr 243 poz. 1623 Ustawy z dnia 7 lipca 1994r. – Prawo budowlane.

Jeżeli przy usuwaniu, demontażu i rozbiórce elementów azbestowych lub materiałów zawierających azbest nie wystąpi naruszenie ani wymiana fragmentów konstrukcji budynku oraz gdy nie ulegnie zmianie wygląd elewacji, to pozwolenie na budowę, będące jednocześnie pozwoleniem na rozbiórkę, nie jest wymagane. W przeciwnym wypadku uzyskanie takiego pozwolenia jest konieczne.

Prace mające na celu usunięcie azbestu z obiektu budowlanego, powinny być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej na 30 dni przed planowanym rozpoczęciem robót.

Tylko przedsiębiorcy posiadający odpowiednią decyzję sankcjonującą wytwarzanie odpadów niebezpiecznych mogą wykonywać prace związane z usuwaniem azbestu. Wykonanie prac przez inwestora we własnym zakresie także wymaga uzyskania takiej decyzji. Wykonawca prac zobowiązany jest sporządzić szczegółowy plan prac, który zawiera przede wszystkim:

- ilość wytworzonych odpadów
- identyfikację rodzaju azbestu
- klasyfikację wytworzonego odpadu
- warunki ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do:

- 1) izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska;
- 2) ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska;
- 3) umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: "Uwaga! Zagrożenie azbestem"; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: "Uwaga! Zagrożenie azbestem - krokidolitem";
- 4) zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska;
- 5) zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;
- 6) codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro;
- 7) izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit;
- 8) stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu (komora dekontaminacyjna), przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń;
- 9) zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest prowadzi się w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska oraz powodujący zminimalizowanie pylenia poprzez:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy;
- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe;
- odspajanie materiałów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze;
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza w przypadku stwierdzenia występowania przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłu azbestu w środowisku pracy, w miejscach prowadzonych prac, w tym również z wyrobami zawierającymi krokidolit;

- codzienne zabezpieczanie zdemontowanych wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz ich magazynowanie na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu.

Wykonawca usuwający azbest zobowiązany jest złożyć właścicielowi/zarządcy nieruchomości pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonanych prac i oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego. Oświadczenie to przechowuje się przez okres co najmniej 5 lat. Ponadto wykonawca pakuje i przygotowuje odpady azbestowe do transportu.

Transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska, w szczególności przez:

- 1) szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1.000 kg/m³;
- 2) zestalenie przy użyciu cementu, a następnie po utwardzeniu szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm odpadów zawierających azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m³;
- 3) szczelne opakowanie odpadów pozostających w kontakcie z azbestem i zakwalifikowanych jako odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m³ w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie umieszczenie w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelne zamknięcie;
- 4) utrzymywanie w stanie wilgotnym odpadów w trakcie ich przygotowywania do transportu;
- 5) oznakowanie opakowań;
- 6) magazynowanie przygotowanych do transportu opakowań w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych.

Odpady może przekazać tylko podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie unieszkodliwiania odpadów azbestowych i transportu tych odpadów. Prawidłowość wykonywanych działań w tym zakresie powinna być potwierdzona kartami ewidencji i przekazania odpadów.

5. Powiązania Programu z innymi dokumentami

Wyznaczone w Programie cele oraz przewidziane narzędzia i formy ich osiągnięcia (działania) determinowane są zapisami dokumentów strategicznych kształtujących politykę państwa, bądź stanowią narzędzie realizacji celów programowych polityk i strategii przyjmowanych na poziomie kraju i szczebla międzynarodowym.

W związku z powyższym w niniejszym rozdziale przeprowadzono analizę zawartości kluczowych dokumentów strategicznych w kontekście zakresu oraz celów analizowanego Programu. Poza oceną spójności zewnętrznej zapisów Programu z wymaganiami dokumentów strategicznych, przeprowadzono również analizę dokumentów regulujących gospodarkę odpadami azbestowymi oraz istotnych dla kształtowanej w Polsce polityki ochrony środowiska.

Analizie poddano strategię, polityki, plany i programy krajowe i unijne, a wśród nich:

Dokumenty programowe o charakterze strategicznym

- Strategię Rozwoju Kraju na lata 2007 - 2015 (SRK);
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 - 2013 - Narodowa Strategia Spójności (NSRO);

Dokumenty programowe regulujące gospodarkę odpadami azbestowymi na poziomie krajowym i regionalnym oraz lokalnym

- Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032 (POKA);
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014 (KPGO 2014);
- Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla woj. Województwa Lubuskiego na lata 2009 – 2012 z perspektywą 2013 – 2020.

Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007 – 2015

Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007 - 2015 (SRK), przyjęta przez Radę Ministrów w listopadzie 2006 r., oraz zaktualizowana 30 grudnia 2008 r., jest obecnie podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety rozwoju społeczno - gospodarczego oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Uchwalono ją przyjmując, że będzie to dokument nadrzędny, określający wieloletnią wizję strategicznego rozwoju społeczno - gospodarczego kraju,

stanowiący punkt odniesienia zarówno dla innych strategii i programów rządowych, jak i dokumentów opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Dokument ten, opracowany przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju wyznacza cele, na których skoncentrowane będą działania państwa oraz identyfikuje obszary uznane za najważniejsze z punktu widzenia osiągnięcia tych celów. Jednocześnie strategia uwzględnia najważniejsze trendy rozwoju światowej gospodarki oraz cele, jakie ustanowiła Unia Europejska w tzw. „Odnowionej Strategii Lizbońskiej”.

Celem głównym realizacji postanowień strategii jest: podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców Polski: poszczególnych obywateli i rodzin. Przedstawiona w dokumencie wizja rozwoju Polski ma zostać zrealizowana poprzez szereg działań, planowanych do realizacji w latach 2007 - 2015, w ramach 6 głównych priorytetów:

- wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki;
- poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej;
- wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości;
- budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa;
- rozwój obszarów wiejskich;
- rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Program realizuje przede wszystkim cel strategii związany z podniesieniem poziomu i jakości życia mieszkańców Polski. Cel ten jest realizowany poprzez działania ukierunkowane na poprawę zdrowia mieszkańców oraz życie w czystym, zdrowym i sprzyjającym środowisku przyrodniczym osiąganym m.in. dzięki oczyszczeniu kraju z azbestu.

Realizacja celów generalnych Programu wpisuje się w cele 3 priorytetów SRK:

Priorytet 1: Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki w zakresie podniesienia poziomu technologicznego gospodarki przez rozwój badań oraz innowacje, w tym eko-innowacje jako inwestycje przyszłości, wśród których wymienia się wycofywanie substancji uznanych za toksyczne i niebezpieczne;

Priorytet 2: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej w zakresie kształtowania warunków dla rozwoju inwestycji w mieszkalnictwie, m.in. przez wspieranie działań na rzecz inwentaryzacji zasobów, w których zastosowano materiały niebezpieczne dla zdrowia i zastępowanie tych materiałów nowoczesnymi oraz w zakresie infrastruktury ochrony środowiska przez przedsięwzięcia związane m.in. z zagospodarowaniem odpadów i rekultywacją terenów zdegradowanych;

Priorytet 6: Rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej przez działania związane m.in. z wyrównaniem szans rozwoju obszarów problemowych, w tym obszarów wymagających szczególnych działań na rzecz poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Aktualizacja SRK z 30 grudnia 2008 r. wprowadziła szereg zmian. SRK jest dokumentem określającym podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym, realizowanym przez strategię rozwoju oraz przy pomocy programów.

Jednym z najważniejszych kierunków zmian będzie włączenie do SRK aspektów przestrzennych (równoprawnych ze społeczno-gospodarczymi), jako integralnej części tej strategii. W wymiarze przestrzennym strategia ta będzie stanowić ramy prowadzenia polityki rozwoju przestrzennego dla wszystkich podmiotów realizujących tę politykę na poszczególnych szczeblach.

Szczególne znaczenie będzie mieć również wyznaczenie obszarów problemowych o znaczeniu krajowym i ponadregionalnym wymagających interwencji państwa, a więc obszarów charakteryzujących się specyficznymi problemami (cechami) i jednocześnie wykraczających poza podział administracyjny kraju.

SRK będzie także ustalać strategiczne zadania państwa oraz zasady uwzględniania ich w programach rozwoju i programach operacyjnych, co wiąże się m.in. z koniecznością określenia rodzaju i zakresu tych zadań oraz uwzględnieniem - w ramach strategicznych zadań państwa - inwestycji celu publicznego.

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 - 2013 (NSRO), zwane też Narodową Strategią Spójności (NSS) przyjęte zostały przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r. Jest to podstawowy dokument, przygotowywany przez każdy kraj członkowski Unii Europejskiej, mający na celu wsparcie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Na realizację krajowych priorytetów

i służących im działań, przeznaczone zostały fundusze unijne i środki krajowe, których rozdysonowanie przewidziano na lata 2007 - 2013.

Dokument ten, w odróżnieniu od Strategii Rozwoju Kraju, wymaga akceptacji Komisji Europejskiej, która swoją pozytywną decyzję w tym względzie, podjęła 7 maja 2007 r. Od tego momentu NSRO stanowią prawnie wiążący dokument określający kierunki wydatkowania środków unijnych w Polsce.

Zgodnie z zapisami, celem strategicznym NSRO jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Poprzez realizację celów określonych w NSRO, realizowane są Strategiczne Wytyczne Wspólnoty (SWW). Cel strategiczny NSRO osiągnięty ma zostać poprzez realizację szczegółowych celów horyzontalnych.

W nawiązaniu do celów Programu istotna jest realizacja 3 celu szczegółowego NSRO: Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski. Cel ten jest spójny ze Strategicznymi Wytycznymi Wspólnoty w zakresie wzmocnienia synergii między ochroną środowiska a wzrostem gospodarczym. Kluczowe znaczenie dla funkcjonowania i rozwoju polskiej gospodarki ma bowiem także infrastruktura ochrony środowiska, np. składowiska odpadów azbestowych, oraz bezpieczeństwo ekologiczne, w tym również procedury dotyczące demontażu wyrobów zawierających azbest oraz transportu i składowania odpadów azbestowych. Zwiększanie świadomości ekologicznej, np. poprzez działania edukacyjno-informacyjne prowadzone w ramach realizacji Programu, przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców Gminy. Rozwój nowych technologii, także w zakresie unieczniania włókien azbestu, przyczynia się do zapewnienia jakości środowiska w ramach poszanowania zasad zrównoważonego rozwoju.

Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2008 – 2032

Program został przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 14 lipca 2009 r.

Cele wyznaczone w Programie:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Dokument grupuje zadania przewidziane do realizacji w podziale na 7 bloków tematycznych:

- zadania inwestycyjne w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest, oczyszczanie miejsc publicznych, budowa składowisk odpadów azbestowych oraz budowa instalacji i urządzeń do unieczniania włókien azbestu w odpadach azbestowych;
- zadania organizacyjne, w tym opracowywanie planów i programów oczyszczania z azbestu na wszystkich szczeblach, prowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, prowadzenie bazy danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest;
- szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej w zakresie szeroko rozumianej problematyki azbestowej, oraz w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków finansowych na oczyszczanie kraju z azbestu;
- działalność edukacyjna i informacyjno-popularyzacyjna oraz promocja technologii unieczniania włókien azbestu w odpadach azbestowych;
- współpraca zagraniczna z instytucjami i organizacjami międzynarodowymi, m.in. wymiana doświadczeń, inicjowanie projektów badawczych i pozyskiwanie nowych technologii oraz szkolenia, seminaria, konferencje, kongresy, sympozja - udział i organizacja;
- koordynacja i monitoring realizacji „POKA”, oraz ocena technologii unieczniania włókien azbestu w odpadach azbestowych;
- działania związane z ochroną zdrowia w tym działalność Ośrodka Referencyjnego Badań i Oceny Ryzyka Zdrowotnego Związanych z Azbestem.

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014

Dla osiągnięcia celów określonych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie odpadów każde Państwo Członkowskie zobowiązane zostało do sporządzenia planu gospodarowania odpadami.

Rada Ministrów podjęła uchwałę Nr 217 w sprawie „Krajowego planu gospodarki odpadami 2014” (M.P. Nr 101, poz. 1183). Przedstawione w planie cele i zadania dotyczą okresu 2011 - 2014 oraz perspektywnie okresu 2015 - 2022.

KPGO 2014 obejmuje pełny zakres zadań koniecznych do zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju w sposób zapewniający ochronę środowiska, uwzględniając obecne i przyszłe możliwości i uwarunkowania ekonomiczne oraz poziom technologiczny istniejącej infrastruktury. Plan uwzględnia tendencje we współczesnej gospodarce światowej, jak również krajowe uwarunkowania rozwoju gospodarczego.

KPGO obejmuje pełen zakres zadań koniecznych do zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju w sposób zapewniający ochronę środowiska, uwzględniając obecne i przyszłe możliwości i uwarunkowania ekonomiczne oraz poziom technologiczny istniejącej infrastruktury. Plan uwzględnia tendencje we współczesnej gospodarce światowej, jak również krajowe uwarunkowania rozwoju gospodarczego.

Opis aktualnego stanu gospodarki odpadami zawiera informacje dotyczące:

- rodzajów, ilości oraz pochodzenia odpadów przeznaczonych do odzysku lub unieszkodliwiania;
- posiadaczy odpadów prowadzących działalność w zakresie zbierania, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów;
- rozmieszczenia istniejących instalacji do zbierania, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów;
- identyfikacji w zakresie gospodarowania odpadami.

Za rok bazowy dla podawanych w KPGO 2014 statystyk przyjęto rok 2004, 2006 i 2008 natomiast dane dotyczące istniejących instalacji zostały przedstawiono według stanu na dzień 31 grudnia 2009 r.

Jako jedyną dopuszczoną prawem metodę unieszkodliwiania odpadów azbestowych KPGO 2014 uznaje ich składowanie. Wśród zidentyfikowanych problemów w obszarze gospodarki odpadami zawierającymi azbest wymienia:

- niepełną liczbę planów rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest,
- brak pełnej inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest oraz brak kontroli,
- niepełną informację o ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest,
- niedostateczną pojemność składowisk.

Prognozowane w KPGO 2014 zmiany w zakresie rozwiązań organizacyjnych i techniczno-technologicznych zakładają, że odpady azbestowe będą pochodziły wyłącznie z już użytkowanych wyrobów. Niewielkie ilości wyrobów mogą pochodzić z wyrobów zawierających włókna azbestowe (chryzotyl), stosowane w diafragmach w instalacjach elektrolitycznych oraz jako elementy wałów w instalacjach do ciągnięcia szkła (rozdział 3.2.6 Odpady zawierające azbest).

Przyjęte w KPGO 2010 cele w odniesieniu do gospodarki odpadami zawierającymi azbest zakładają w okresie od 2011 roku do 2022 roku sukcesywne osiągnięcie celów określonych w przyjętym w dniu 15 marca 2010 roku przez Radę Ministrów „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”. (rozdział 4.2.7: Odpady zawierające azbest)

W rozdziale 5 określono kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz kształtowania systemu gospodarki tymi odpadami. W odniesieniu do odpadów zawierających azbest osiągnięcie zamierzonych w tym obszarze celów wymaga realizacji działań w zakresie:

- monitoringu prawidłowego postępowania z odpadami zawierającymi azbest, szczególnie obejmującego indywidualnych posiadaczy i firm zajmujących się demontażem;
- modernizacji i/lub budowy składowisk odpadów azbestowych. (rozdział 5.2.7: Odpady zawierające azbest).

Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubuskiego

Według danych uzyskanych z Urzędu Marszałkowskiego na terenie woj. lubuskiego występuje 180 034 Mg produktów zawierających azbest.

Łącznie, pokrycia dachowe zawierające azbest stanowiły ok. 89% masy wszystkich wyrobów zawierających azbest występujących na terenie województwa. Przeważająca większość płyt azbestowo-cementowych (ponad 95%) zlokalizowana jest na obszarach wiejskich. Znajdują się one przede wszystkim na budynkach o przeznaczeniu gospodarskim.

Biorąc pod uwagę zagrożenie dla środowiska, odpady zawierające azbest są usuwane przez specjalistyczne przedsiębiorstwa. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, odpady te unieszkodliwiane są przez składowanie. Na terenie województwa lubuskiego odpady azbestowe deponowane są w wydzielonych kwaterach składowiska odpadów w Gorzowie Wlkp. - Chróścik.

Najważniejsze problemy w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest:

1. Brak dokładnej inwentaryzacji ilości wyrobów zawierających azbest.
2. Zbyt wolno przebiegający proces usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest.
3. Słaba świadomość mieszkańców dotycząca szkodliwości dla zdrowia i życia ludzi odpadów zawierających azbest.

Program Usuwania Azbestu i Wyrobów Zawierających Azbest dla Województwa Lubuskiego

Nadrzędnym długoterminowym celem " Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa lubuskiego" jest usunięcie wyrobów azbestowych z terenu województwa lubuskiego i bezpieczne jego unieszkodliwienie.

Cel ten pozostaje w ścisłej relacji z celami zdefiniowanymi w krajowym "Programie ..". Osiągnięcie tego celu będzie możliwe w perspektywie długoterminowej poprzez usunięcie z terenu województwa stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest.

Ogólnym zadaniem programu jest określenie warunków skutecznego usuwania wyrobów zawierających azbest. Zatem w programie ujęto:

- a). ilości wyrobów oraz ich rozmieszczenie na terenie województwa w układzie powiatów
- b). wskazanie najbardziej newralgicznych miejsc ze względu na największą ilość występujących wyrobów zawierających azbest, a co za tym idzie największe zagrożenie zdrowia człowieka,
- c). przewidywaną ilość odpadów zawierających azbest koniecznych do składowania w latach: 2007-2012, 2013 - 2022 i 2023 - 2032 oraz konieczna pojemność składowisk w celu unieszkodliwienia odpadów azbestowych,
- d). propozycje działań organizacyjnych i inwestycyjnych zmierzających do osiągnięcia celów Programu wraz z harmonogramem ich wdrażania
- e). koszty wdrażania Programu i organizację zarządzania Programem.

6. Analiza i ocena stanu środowiska na obszarze objętym Programem

Zgodnie ze stanowiskiem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska wyrażonym w uzgodnieniach zakresu niniejszego *Programu* dokonując opisu stanu środowiska na obszarze objętym *Programem*, zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt. 2, należy mieć na uwadze, że celem jest określenie stanu wyjściowego środowiska, z którym w przyszłości będą porównywane oceny stanu realizacji *Programu*. W zawiązku z powyższym dla potrzeb niniejszej *Prognozy* analizie zostały poddane następujące zagadnienia:

- jakość powietrza;
- nagromadzenie wyrobów azbestowych w gminie;

Istotne będą również kwestie oddziaływania na stan gleb oraz na zdrowie ludzi. Oddziaływania generowane przez przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach Programu będą związane głównie z pracami demontażowymi wyrobów azbestowych, usuwaniem i transportem odpadów zawierających azbest do miejsc ich unieszkodliwiania.

6.1 Stan powierzchni ziemi

Gmina Dobiegniew leży w obrębie Dobiegniewskiego Regionu glebowo – rolniczego. Region Dobiegniewski obejmuje tu wysoczyznę morenową falistą porożcinaną różnokierunkowo rynkami jeziornymi. Wśród gruntów ornyczych przeważają gleby kompleksu 2 (pszenny dobry) z dużym udziałem 4 (żytni bardzo dobry) i mniejszym 5 (żytni dobry), 6 (żytni słaby), 7 (żytni bardzo słaby).

Są to w większości gleby brunatne wykształcone z glin lekkich i średnich, z glin spiaszczonych i piasków naglinowych. Użytki zielone położone są w sąsiedztwie zbiorników wodnych i mniejszych cieków. W większości wytworzyły się na torfach torfowisk niskich i są przeważnie zaliczane do kompleksu 2z (użytki zielone średnie).

Powierzchnia użytków rolnych w mieście i gminie Dobiegniew wynosi 9 197 ha. Dominują tu gospodarstwa o powierzchni do 10 ha. Szczegółową strukturę użytkowania gruntów rolnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2 Struktura użytkowania gruntów rolnych w mieście i gminie Dobiegniew

L.p.	Jednostka	Powierzchnia użytków rolnych [ha]	W tym:			
			Grunty orne [ha]	Sady [ha]	Łąki [ha]	Pastwiska [ha]
1	Miasto Dobiegniew	167	158	2	4	3
2	Gmina Dobiegniew	9030	7874	54	625	477
Razem		9197	8032	56	629	480

Źródło: BDL, GUS (2005)

6.3 Jakość wód Wody powierzchniowe

Gmina Dobiegniew posiada bardzo bogatą sieć hydrologiczną (Tabela 3), w skład której wchodzi: rzeki, kanały, jeziora i rowy. Wody powierzchniowe zajmują 2039 ha, co stanowi 5,8% ogólnej powierzchni gminy. Największe zagęszczenie sieci kanałów oraz rowów znajduje się w zlewni rzeki Drawy i Mierzęckiej Strugi. Główną rzeką na terenie Gminy jest Drawa, będąca prawym dopływem Noteci, wpadająca do niej w jej 48,9 km.

Drawa wypływa z jeziora Krzywego około 7 km na południowy wschód od Połczyna Zdroju i przepływa przez Drawieński Park Narodowy. Występują w niej unikalne gatunki ryb: certa, brzana, lipień, troć wędrowną, łosoś i pstrąg.

Tabela 3 Wstępna ocena stanu jednolitych części wód rzek na terenie gminy Dobiegniew w 2008 r.

Nazwa części wód	rzeka	km	Ocena elementy biologiczne	Ocena elementy fizykochemiczne	Ocena sub. szczególnie szkodliwe	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan ogólny wód
Drawa od jez. Dębno Wielkie do Mierzęckiej Strugi	Drawa	25,30	I	II	Brak przekroczenia wartości granicznych dla stanu dobrego i powyżej dobrego	dobry	dobry	dobry
Mierzęcka Struga od jez. Wielgie do ujścia	Dobrzyce	3,00	I	Przekroczenie wartości dla II klasy jakości wód powierzchniowych	Brak przekroczenia wartości granicznych dla stanu dobrego i powyżej dobrego	umiarkowany	dobry	zły
Drawa od Mierzęckiej Strugi do ujścia	Drawa	2,40	I	II	Brak przekroczenia wartości granicznych dla stanu dobrego i powyżej dobrego	dobry	dobry	dobry

Główne skupisko jezior znajduje się w północnej i południowo-zachodniej części gminy. Jeziora te są pochodzenia polodowcowego i posiadają znaczną głębokość. W jeziorach dobiegniewskich najczęściej występują szczupak, lin, leszcz, płoć, karp, sandacz, sielawa i sieja.

Największymi naturalnymi zbiornikami wodnymi są następujące jeziora:

Osiek – jeden z największych akwenów w regionie, od strony południowej posiada on odnogę jeziora Żabie, a od strony południowo – zachodniej połączenia strumieniami z jeziorem Słowa i Lipie.

- Wielgie (Dobiegiewskie) – płytki zbiornik, stanowi on akwen miejski, od strony północno-wschodniej przylega do Dobiegiewa. Z zachodu szerokim korytem, z jeziora Osiek wypływa Mierzęcka Struga, która dalej meandrami uchodzi do Drawy. Wody jeziora zasilane są dodatkowo małymi dopływami z niewielkich zbiorników: jeziora Rolewice, Małe i Młodolino. Jezioro Wielgie charakteryzuje zespół bardzo niekorzystnych cech naturalnych, co decyduje o jego bardzo dużej podatności na degradację. Złe warunki naturalne jeziora oraz fakt, że przez wiele lat stanowiło ono odbiornik ścieków, stały się przyczyną dużego i trwałego obciążenia wewnętrznego jeziora. Według badań przeprowadzonych zgodnie z Systemem Oceny Jakości Jezior zalicza się ono do III klasy czystości.
- Lipie zbiornik o kształcie litery V, w części północno-wschodniej akwenu znajduje się niewielka wysepka, również od tej strony dopływa jeden ciek pochodzący z jeziora Kokno.
- Radęcino jest dość dużym jeziorem, o wydłużonym kształcie i urozmaiconej linii brzegowej. W bezpośrednim otoczeniu jeziora przeważają tereny zalesione. Jezioro nie jest odbiornikiem ścieków z punktowych źródeł zanieczyszczeń. Jezioro jest stosunkowo odporne na degradację, należy do II kategorii podatności na presje antropogeniczne. Według badań przeprowadzonych zgodnie z Systemem Oceny Jakości Jezior zalicza się ono do II klasy czystości.
- Jezioro Ostrowiec znajduje się w odległości 1,5 km na płn.-wsch. od wsi Głusko w powiecie strzelecko-drezdeneckim, w gminie Dobiegiew i jest częścią Drawieńskiego Parku Narodowego. Przepływa przez nie rz. Płociczna, lewy dopływ Drawy.
- Osiek – jezioro położone na Pojezierzu Dobiegiewskim, na południowy zachód od Dobiegiewa. Znajduje się na Obszarze Chronionego Krajobrazu utworzonego na terenie Puszczy Drawskiej.

Tabela 4 Jakość wód w jeziorach na terenie gminy Dobiegiew

Nazwa jeziora	Rok badań	Klasa czystości	Kategoria podatności na degradację
Ostrowiec (koło Głuska)	1993	II	II
	1998	II	
	2003	II	
Radęcino	1995	II	II
	1999	II	
	2005	II	
Słowa	1994	II	II
	1999	II	
	2004	II	
Słowicze (Sława, Wołoszcz Duży)	1996	II	II
	1999	II	
Osiek (Chomętowskie)	1994	II	II
	1999	II	
	2004	II	
Ostrowica	1997	II	II
	2001	I	
Wielgie (Dobiegiewskie)	1996	III	poza kategorię
	1999	poza klasę	
	2005	III	

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze

Jezioro Osiek zostało również przebadane przez WIOŚ w 2009 r. na pięciu stanowiskach pomiarowych. We wszystkich stanowiskach:

- ocena biologiczna wykazała stan umiarkowany,

- ogólna ocena wskaźników fizykochemicznych została zakwalifikowana do stanu poniżej dobrego,
- ocena stanu ekologicznego w punkcie pomiarowym – umiarkowany,
- ocena stanu ekologicznego w JCW – umiarkowany,
- klasyfikacja stanu chemicznego JCW – dobry,
- stan wód - zły

Na podstawie raportu WIOŚ w Zielonej Górze największy wpływ na stan czystości głównych wód powierzchniowych Ziemi Lubuskiej wywierają źródła zanieczyszczeń położone poza granicami województwa, w górnym biegu rzek przepływających przez województwo. Na stan czystości wód posiadających zlewnie w całości położone na terenie województwa zasadniczy wpływ wywierają podmioty gospodarcze zlokalizowane nad poszczególnymi ciekami. Znaczący wpływ na jakość wód odbiorników wywierają niewłaściwie oczyszczone ścieki z miast i wsi, z których oprócz ścieków komunalnych odprowadzane są zanieczyszczone wody opadowe i roztopowe.

Wody podziemne

Wody podziemne są głównym źródłem zaopatrzenia w wodę do celów komunalnych, jak i przemysłowych. W 2010 r. badania jakości wód podziemnych na terenie województwa lubuskiego przeprowadzone były w ramach monitoringu diagnostycznego. Badania wykonał Państwowy Instytut Geologiczny na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. Monitoring obejmował badanie jakości wód podziemnych jeden raz w ciągu roku w okresie (czerwiec – lipiec).

W 2010 r. na terenie miasta i gminy Dobiegniew nie zlokalizowano punktu pomiarowego, monitoringiem jakości wód podziemnych objęto za to punkt nr 2023 w miejscowości Gościm (gmina Drezdenko), punkt 2024 w miejscowości Górki (gmina Zwierzyn), oraz punkt nr 540 w miejscowości Strzelce Klasztorne (gmina Strzelce Krajeńskie), zlokalizowanych w zlewni dorzecza Odry, na obszarze JCWPd nr 36.

Klasa jakości wody w punkcie wg RMŚ 896 z dn. 23 lipca 2008 r. (stan na listopad 2010) określona została jako III dla punktu w Gościmiu i Strzelcach Klasztornych. Wskaźnikiem w granicach stężeń III klasy jakości dla pierwszego z nich był nikiel, natomiast dla drugiego tlen. W punkcie pomiarowym w Górkach klasa jakości wód została określona jako II.

Tabela 5 Wyniki monitoringu wód podziemnych w punktach pomiarowych na terenie powiatu strzelecko – drezdeneckiego przeprowadzonego w 2010 r.

wskaźnik	jednostka	Gościm	Górki	Strzelce Klasztorne
PEW (pomiar terenowy)	μS/cm	339	450	550
pH (pomiar terenowy)	-	7,86	7,39	7,38
Temperatura (pomiar terenowy)	°C	10,30	11,80	10,10
Tlen rozpuszczony (pomiar terenowy)	mgO ₂ /l	1,80	1,40	0,40
Ogólny węgiel organiczny	mgC/l	1,80	<1	<1

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze

Na terenie gminy wyodrębniono następujące zbiorniki wód podziemnych:

- GZWP nr 136 Dobiegniew – czwartorzędowy zbiornik międzymorenowy, charakteryzujący się średnią głębokością ujęć 50 m i szacunkowymi zasobami dyspozycyjnymi 51,84 tys. m³/d,
- Subzbiornik nr 127 „Złotów-Piła-Strzelce Krajeńskie.” – trzeciorzędowy zbiornik wód podziemnych o średniej głębokości ujęć wynoszącej 100 m. i szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 186 tys. m³/d.

6.4 Zanieczyszczenie powietrza

O jakości powietrza decyduje wielkość i przestrzenny rozkład emisji ze wszystkich źródeł z uwzględnieniem przepływów transgranicznych i przemian fizykochemicznych zachodzących

w atmosferze. Powiat strzelecko - drezdenecki ma mało istotne znaczenie w sumie emisji zanieczyszczeń powietrza w województwie lubuskim, jego udział wynosi jedynie 3,82% dla zanieczyszczeń pyłowych, oraz 0,93% dla zanieczyszczeń gazowych, wszystkich zanieczyszczeń z terenu województwa.

Wpływ na zanieczyszczenie powietrza na terenie miasta i gminy Dobiegniew ma sezon grzewczy – duża liczba niskich emitorów. Dużo mniejszy udział i o bardziej lokalnym znaczeniu mają źródła komunikacyjne. Lokalne znaczenie w zanieczyszczeniu powietrza mogą mieć też niektóre zakłady produkcyjne i produkcyjno-usługowe.

Na terenie miasta i gminy Dobiegniew nie zlokalizowano żadnej stacji monitoringu powietrza.

Miasto i gmina Dobiegniew należy do strefy lubuskiej, badania monitoringowe wykazały przekroczenia dopuszczalnych poziomów kryterialnych pyłu zawieszonego PM10 i B(a)P. Ze względu na to cała strefa lubuska została zakwalifikowana do stref dla których trzeba opracować program ochrony powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi. Obowiązek sporządzenia Programu ochrony powietrza (POP) od 1 stycznia 2008 r. spoczywa na Marszałku Województwa, który ma koordynować jego realizację (która w głównej mierze spoczywa na samorządzie lokalnym).

Według danych z Głównego Urzędu Statystycznego na terenie powiatu strzelecko – drezdeneckiego w 2010 r. wyemitowano ogółem 53 Mg/ rok zanieczyszczeń pyłowych i 19 378 Mg/rok zanieczyszczeń gazowych. Skład poszczególnych zanieczyszczeń gazowych przedstawiał się następująco:

- Dwutlenek siarki 43 Mg/ rok
- Tlenki azotu 28 Mg/ rok
- Tlenek węgla 216 Mg/ rok
- Dwutlenek węgla 19 079 Mg/ rok

Wyliczono że w 2010 r. ilość zanieczyszczeń pyłowych na obszarze powiatu strzelecko – drezdeneckiego wyniosła 53 Mg, z czego 5 Mg pochodziło z niezorganizowanej emisji, natomiast 48 Mg ze spalania paliw.

Roczną ocenę jakości powietrza za rok 2010 przeprowadzono z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi. Ocena i wynikające z niej działania odnoszone są do obszarów nazywanych strefami. Prezentowaną ocenę wykonano w odniesieniu do nowego układu stref i zmienionych poziomów substancji, w oparciu o:

- ustawę Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2008 nr 25 poz. 150 ze zm.),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 03 marca 2008 roku w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. 2008r. nr 47poz. 281),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 06 marca 2008 roku w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. 2008r.Nr 52 poz.310).

Pod względem badań jakości powietrza miasto i gmina Dobiegniew została włączona do strefy lubuskiej. Pomiarów stanu i jakości poszczególnych komponentów środowiska, w tym jakości powietrza, na tym terenie dokonuje WIOŚ w Zielonej Górze. Ostatnich okresowych badań stanu aerosanitarnego dokonano w roku 2010.

Wyniki klasyfikacji stref pod kątem ochrony zdrowia

Całą strefę lubuską dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, benzenu, tlenku węgla, ołowiu, kadmu, niklu, arsenu i ozonu zaliczono do klasy A. Do klasy C zaliczono strefę ze względu na poziom pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu.

Przyczyną przekroczeń stężeń 24 – godzinnych pyłu zawieszonego PM10 w strefie lubuskiej było oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków, oraz szczególnie lokalne warunki rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń.

Tabela 6 Wyniki klasyfikacji stref pod kątem ochrony zdrowia w 2010 r.

strefa	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy											
	SO ₂	NO ₂	Benzen	CO	Pb	Cd	Ni	PM10	PM2,5	As	BaP*	O ₃ **
Strefa lubuska	A	A	A	A	A	A	A	C	A	A	C	A

klasa A – w przypadku, gdy stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych, klasa C - poziom stężeń zanieczyszczeń powyżej wartości dopuszczalnej powiększonej o margines tolerancji – konieczne opracowanie POP

*BaP – benzo(a)piren

**O₃ - ozon

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze

Klasyfikacja stref pod względem kryteriów ochrony roślin

Klasyfikację pod kątem ochrony roślin przeprowadzono dla substancji zawartych w powietrzu, dla których określono dopuszczalne stężenia tj. dla dwutlenku siarki i tlenków azotu. Ponadto dokonano oceny zawartości ozonu w powietrzu – w odniesieniu do poziomu docelowego i poziomu celu długoterminowego.

Stężenie dwutlenku siarki i tlenków azotu zaklasyfikowano do klasy A, natomiast w przypadku ozonu (wskaźnika AOT40), poziom docelowy został określony jako klasa C, a poziom celu długoterminowy jako D2. W obu przypadkach poziomy te zostały przekroczone i kwalifikują całą strefę lubuską do wykonania programu ochrony powietrza.

6.5 Poważne awarie

Poważna awaria zgodnie z ustawą prawo ochrony środowiska - rozumie się przez to zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Z oceny zagrożenia w mieście i gminie Dobiegniew wynika, że do potencjalnych zagrożeń mogących doprowadzić do sytuacji kryzysowych należy zaliczyć:

- pożary
- katastrofy, awarie i niekontrolowane przenikanie różnych substancji do środowiska naturalnego,
- skażenie toksycznymi środkami przemysłowymi – transport substancji niebezpiecznych,
- klęski żywiołowe (intensywne opady, powódzie, susze, huragany).

Obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym zakład o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także Wojewodzie. Szczegółowy opis obowiązków podaje ustawa Prawo ochrony środowiska.

6.6 Oddziaływanie hałasu

Najczęściej klimat akustyczny ocenia się ilościowo przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku A (LAeq), wyrażonego w decybelach [dB], będącego poziomem uśrednionym w funkcji czasu. Dopuszczalne wartości poziomów dźwięku w środowisku określa załącznik do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2007 nr 120, poz. 826 ze zm.).

Tabela 7 Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku.

L.p	Rodzaj terenu	Dopuszczalny poziom hałasu w dB			
		Drogi lub linie kolejowe		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		LAeq D Przedział czasu odniesieni a równy 16 godzinom	LAeq N przedział czasu odniesienia równy 8 h	LAeq D przedział czasu odniesienia równy 8-miu najmniej korzystnym godz. dnia	LAeq N przedział czasu odniesienia równy 1-ej najmniej korzystnej godz. nocy
1.	a. Obszary A ochrony uzdrowiskowej b. Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2.	a. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b. Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży c. Tereny domów opieki d. Tereny szpitali w miastach	55	50	50	40
3.	a. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego c. Tereny zabudowy zagrodowej d. Tereny mieszkaniowo-usługowe	60	50	55	45
4.	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tys. mieszkańców	65	55	55	45

(Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2007 Nr 120, poz. 826 ze zm.)

Przez teren miasta i gminy Dobiegniew przebiega droga krajowa nr 22, oraz drogi wojewódzkie nr 160 i 161. Pomiar ruchu został przeprowadzony w 2010 r. przez GDDKiA w Zielonej Górze oraz Zarząd Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze. Pomiar na drodze krajowej był przeprowadzony na dwóch odcinkach przebiegających przez gminę:

- Strzelce Krajeńskie – Dobiegniew o długości 18,8 km,
- Dobiegniew – Stare Osieczno o długości 14,9 km.

Na pierwszym odcinku ilość pojazdów ogółem wyniosła 3 974 sztuk/ dobę, natomiast, na drugim odcinku 2 802 pojazdów/ dobę. W poniższej tabeli przedstawiono strukturę rodzajową ruchu pojazdów silnikowych.

Tabela 8 Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych na odcinkach drogi krajowej nr 22 przebiegających przez miasto i gminę Dobiegniew

Nazwa	Pojazdy silnikowe ogółem	Motocykle	Sam. osob. mikrobusy	Lekkie sam. ciężarowe (dostawcze)	Sam. ciężarowe		Autobusy	Ciągniki rolnicze	Rowery
					bez przycz.	z przycz.			
STRZELCE KRAJEŃSKIE-DOBIEGNIEW	3974	24	2933	457	101	420	32	7	7
DOBIEGNIEW-STARE OSIECZNO	2802	10	1838	375	90	461	23	5	5

Źródło: GDDKiA Oddział w Zielonej Górze

Pomiary średniodobowego natężenia ruchu wykonano również w 2010 r. na drogach wojewódzkich przebiegających przez miasto i gminę Dobiegniew na niżej wymienionych odcinkach:

- Na drodze nr 160: Starczewo – Dobiegniew, o długości 2,7 km,
- Na drodze nr 160: Dobiegniew – Klesno, o długości 13,5 km,
- Na drodze nr 161: Dobiegniew – Podlesiec, o długości 9,4 km.

Wyniki pomiarów znajdują się poniżej w tabeli.

Tabela 9 Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych na odcinkach dróg wojewódzkich nr 160 i 161 przebiegających przez miasto i gminę Dobiegniew

Nazwa	Pojazdy silnikowe ogółem	Motocykle	Sam. osob. mikrobusy	Lekkie sam. ciężarowe (dostawcze)	Sam. ciężarowe		Autobusy	Ciągniki rolnicze
					bez przycz.	z przycz.		
GR. WOJ. /STARCZEWO/ - DK 22/ DOBIEGNIEW/	2692	46	2151	269	89	113	8	16
DK 22/ DOBIEGNIEW/ - DW 156 /KLESNO/	3808	30	2376	484	347	476	57	38
DK 22/ DOBIEGNIEW/ - DW 164 /PODLESIEC/	517	6	451	34	7	6	6	7

Źródło: ZDW w Zielonej Górze

Na terenie miasta i gminy Dobiegniew nie prowadzi się pomiaru hałasu komunikacyjnego. Natężenie ruchu kołowego wzrasta z każdym rokiem, jak i ilość samochodów ciężarowych poruszających się po nich. Drogi nie wytrzymują natężenia i są systematycznie niszczone przez koła ciężkich pojazdów. Oprócz uciążliwości hałasowej, pochodzącej od dróg elementem uciążliwym mogą być również wibracje, zapylenie i spaliny. Na podstawie wieloletnich badań, wykonywanych przez WIOŚ wynika, że klimat akustyczny na obszarach położonych wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych ulega systematycznemu pogorszeniu. Lokalnym źródłem hałasu mogą być zakłady produkcyjne i naprawcze oraz instalacje w niektórych zakładach usługowych, brak jest jednak takich źródeł emisji hałasu.

6.7 Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

W 2009 r. WIOŚ przeprowadził pomiary poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, punkt monitoringowy został zlokalizowany w Dobiegniewie, na ul. Wileńskiej. Miejsce to zostało wybrane ze względu na znajdującą się w pobliżu stację bazową sieci komórkowej ERA nr 42125. Zmierzona składowa elektryczna wynosiła <0,2 V/m co stanowiło mniej niż 2,86% wartości dopuszczalnej.

Na terenie miasta i gminy Dobiegniew w 2010 r. nie prowadzono monitoringu pól elektromagnetycznych, jednak analogicznie do prowadzonych pomiarów w innych rejonach województwa lubuskiego przez WIOŚ (2010) pomiary wartości stężeń pól elektromagnetycznych wykazały brak przekroczeń wartości dopuszczalnych w badanych punktach. W żadnym z punktów pomiarowych nie stwierdzono przekroczenia poziomu dopuszczalnego (7 V/m dla zakresu częstotliwości od 3 MHz do 300 GHz).

Najczęściej skargi i uwagi ludności dotyczące oddziaływania pól elektromagnetycznych związane są z nowo powstającymi stacjami bazowymi telefonii komórkowej. Stacje jednak są bardzo dobrze zabezpieczone przed niekontrolowanym promieniowaniem elektromagnetycznym do środowiska. Podkreślić należy, że w otoczeniu stacji bazowych telefonii komórkowych pole elektromagnetyczne o wartościach granicznych występuje nie dalej niż kilkadziesiąt metrów od samych anten i to na wysokości ich zainstalowania. W praktyce, w otoczeniu anten stacji bazowych

GSM, znajdujących się w miastach, pola o wartościach wyższych od dopuszczalnych nie występują dalej niż 25 metrów od anten na wysokości zainstalowania tych anten.

Badania medyczne, biofizyczne i biologiczne wykazują, że w otoczeniu prawidłowo zlokalizowanych, zbudowanych i eksploatowanych urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne ryzyko zdrowotne jest znikome.

6.8 Poziomy emisji oraz wartości dopuszczalne dla włókien i pyłów azbestu

Metodyka pomiaru stężeń włókien azbestu w środowisku opiera się w głównej mierze o dwie normy:

- PN-91/Z-04030/05 - metodyka pomiaru zawartości pyłu całkowitego zgodnie z normą;
- PN-88/Z-04202/02 - metodyka pomiaru stężenia liczbowego włókien respirabilnych zgodnie z normą.

Stężenia włókien azbestu w powietrzu

Badania zanieczyszczenia powietrza pod kątem pyłów respirabilnych azbestu przeprowadzane przy użyciu różnych technik i w różnych krajach dostarczają następujących danych:

- środowisko zawodowe (przemysł) $10 \div 1\ 000$ włókien/cm³;
- środowisko para zawodowe $10\ 000 \div 1\ 000\ 000$ włókien/m³ (średnio $100\ 000$ włókien/m³);
- środowisko ogólne $0 \div 10\ 000$ włókien/m³ (średnio ok. $1\ 000$ włókien/m³).

Dopuszczalne aktualne wartości stężeń azbestu w powietrzu, tzw. wartości odniesienia dla azbestu określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. 2003 Nr 1, poz. 12) wynoszą:

Nazwa substancji	Oznaczenie numeryczne substancji (numer CAS ¹)	Wartości odniesienia uśrednione dla okresu (włókna/m ³)	
		1 godziny	Roku kalendarzowego
Azbest	1332-21-4	2 350	250

W budynkach mieszkalnych stężenia azbestu w powietrzu są zmienne w zależności od udziału elementów budowlanych zawierających azbest i ich stanu. Notowane są wartości w granicach $39 \div 1800$ włókien/m³.

W pomieszczeniach zawierających lekko uszkodzone wyroby zawierające azbest stężenie azbestu w powietrzu wynosi na ogół 1000 włókien/m³.

Sprawa dopuszczalnego stężenia azbestu w powietrzu budynków przeznaczonych do stałego pobytu ludzi nie jest jednoznacznie określona. Według interpretacji Państwowego Zakładu Higieny (pismo z dnia 24 sierpnia 1995 r. I. z. III-9/1430/95) do zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231) poziom zanieczyszczenia powietrza azbestem w pomieszczeniach przeznaczonych do stałego pobytu ludzi nie powinien przekraczać wartości 1000 włókien/m³, co odpowiadało wartości dopuszczalnego nasycenia tej substancji w powietrzu atmosferycznym w odniesieniu do 24-godzinnego okresu pomiarowego. Zgodnie z obowiązującym wówczas, w tej chwili uchylonym rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie dopuszczalnych wartości substancji zanieczyszczających powietrze (Dz.U. Nr 55, poz. 355).

Wg rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. (Dz.U. 2002 Nr 217, poz. 1833) stężenie pyłów azbestowych w środowisku pracy zmieniającego rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 10 października 2005 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U. 2005 Nr 212, poz. 1769) nie powinno przekraczać wartości podanych w tabeli poniżej.

Tabela 10 Najwyższe dopuszczalne stężenie pyłów zawierających azbest w środowisku pracy

Nazwa i nr CAS czynnika szkodliwego dla zdrowia	Najwyższe dopuszczalne stężenie (NDS)	
	mg/m ³	włókien w cm ³
Pyły zawierające azbest (jeden lub więcej rodzajów azbestu wymienionych poniżej): - aktynolit [77536-66-4] - antofilit [77536-67-5] - chryzotyl [12001-29-5] - grueneryt (amosyt) [12172-73-5] - krokidolit [12001-28-4] - tremolit [77536-68-6] Pył całkowity ¹ Włókna respirabilne ²	0,5 -	- 0,1
Pyły talku i talku zawierającego włókna mineralne (w tym azbest 14807-96-6): 1 Talk niezawierający włókien mineralnych (w tym azbestu): Pył całkowity Pył respirabilny 2 Talk zawierający włókna mineralne (w tym azbest): Pył całkowity Pył respirabilny	4,0 1,0 1,0 -	- - - 0,5

1 Pył całkowity - zbiór wszystkich cząstek otoczonych powietrzem w określonej objętości powietrza

2 Włókna respirabilne - włókna o długości powyżej 5 µm o maksymalnej średnicy poniżej 3 µm i o stosunku długości do średnicy > 3

Kwestie pomiarów wielkości emisji do atmosfery z instalacji do produkcji lub obróbki wyrobów azbestowych reguluje rozdział 4 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz.U. 2005 Nr 260, poz. 2181). Przepisy tego rozdziału stosuje się do instalacji do produkcji i obróbki wyrobów zawierających azbest, dopuszczonych do produkcji, obrotu i importu na podstawie przepisów o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, jeżeli ilość surowego azbestu zużywana w tych procesach przekracza 100 kg/rok. Art. 24 rozporządzenie ustala:

- standard emisyjny azbestu wprowadzanego do powietrza emitorem wynoszący 0,1 mg/m³u;
- standard emisyjny pyłu wprowadzanego do powietrza emitorem wynoszący 0,1 mg/m³u, jeżeli nie jest oznaczana ilość azbestu w pyle.

W przypadku, gdy do pomiaru wielkości emisji azbestu nie stosuje się metody wagowej, lecz metodę mikroskopii optycznej fazowo-kontrastowej, uznaje się standard emisyjny azbestu wprowadzanego do powietrza.

Stężenia włókien azbestu w wodzie

Dopuszczalne narażenie pracowników, zgodnie z dyrektywą 2003/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 marca 2003 r. zmieniającą dyrektywę Rady 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy - 0,1 włókna/ml. W wykazie podano, że stężenie graniczne (%) azbestu w preparacie powinno wynosić 0,1, a więc preparat klasyfikuje się jako rakotwórczy, jeśli stężenie azbestu w tym preparacie jest równe lub większe od granicznego.

Niektóre badania wskazują, że w wodzie pitnej pochodzącej z rur azbestowo-cementowych wykrywa się około 50 tys. włókien/l, w ściekach przemysłowych pochodzących z elektrolitycznego otrzymywania chloru metodą membranową z zastosowaniem diafragm azbestowych około 0,15 mg/l, według innych źródeł 30 mg/l.

W Polsce, pomimo braku prawnego obowiązku oznaczania włókien azbestu w wodzie do picia, część przedsiębiorstw wodociągowych prowadzi w tym zakresie okresowe badania w wodzie przesyłanej rurociągami wykonanymi z azbestocementu.

Stężenia włókien azbestu w glebie

Systematycznych badań zawartości włókien azbestu w glebie nie prowadzi się. Przyjmuje się jednak, że zawartość azbestu w użytkowanej glebie, nie powinna przekraczać 0,02% z uwagi na możliwość reemisji włókien z obróbki gleby, prowadzonych prac rolnych, wykopów, przejazdów pojazdów samochodowych. Wskazuje ona także na możliwość słabego przemieszczania się azbestu w gruncie, dotyczy to zwłaszcza drobnych włókien.

7. Analiza i ocena potencjalnych zmian stanu środowiska w przypadku braku realizacji Programu

Możliwe do przewidzenia efekty zmiany środowiska naturalnego, mogące wystąpić w wyniku braku realizacji Programu będą miały zarówno wymiar środowiskowy, jak i społeczno - ekonomiczny. Większość komponentów środowiska powinna zachować swój stan wyjściowy. O mierzalnych zmianach w środowisku można w tym przypadku mówić jedynie w kontekście jakości powietrza oraz w pewnym stopniu chemizmu wód oraz stanu gleb i szaty roślinnej. W odniesieniu do tych komponentów i aspektów środowiskowych można spodziewać się wzrostu presji z biegiem czasu, w miarę „starzenia się” stosowanych powszechnie do lat 90’ materiałów zawierających azbest.

Podstawową korzyścią ekologiczną jaką przynieść powinna realizacja celów Programu będzie stopniowe ograniczanie, a docelowo całkowita eliminacja narażenia środowiska na azbest. Narażenie takie powstaje na skutek emisji do powietrza włókien azbestu z uszkodzonych wyrobów zawierających azbest oraz ich odpadów, a także na skutek niewłaściwie prowadzonych procesów eksploatacji i usuwania tych wyrobów. Poważne zanieczyszczenie środowiska naturalnego powstaje również na skutek emisji azbestu z tzw. „dzikich” składowisk odpadów - głównie w lasach. Zaniechanie działań przewidzianych w Programie w zakresie kompleksowej inwentaryzacji wyrobów azbestowych, ich sukcesywnego demontażu i zgodnego z procedurami i prawem unieszkodliwiania oraz szeroko zakrojonej akcji informacyjno-edukacyjnej skutkowało będzie pogarszaniem jakości powietrza oraz lokalnych warunków miejsc przebywania ludzi i zwierząt.

Program wśród najistotniejszych korzyści społecznych wynikających z jego realizacji wymienia sprzyjające uwarunkowania poprawy ochrony zdrowia mieszkańców, będące konsekwencją zmniejszenia emisji substancji niebezpiecznych na skutek oczyszczenia gminy ze szkodliwych wyrobów.

Niezaprzeczalnie, w przypadku rezygnacji z Programu, pomijając fakt niewypełnienia zobowiązań unijnych i krajowych w zakresie zakazu wprowadzania do obrotu i stosowania wyrobów zawierających azbest, należy oczekiwać nieakceptowalnych społecznie konsekwencji zdrowotnych, skutkujących rosnącym poziomem zagrożenia utraty życia ludzi narażonych na działanie włókien azbestu uwalnianych się z uszkodzonych mechanicznie, zwiertzałych, czy zużytych wyrobów z azbestu.

Analizując negatywne konsekwencje braku realizacji Programu należy zwrócić uwagę na choroby azbestozależne, na które zapadają osoby narażone na kontakt z jego włóknami zawieszonymi w powietrzu, względnie wodzie przeznaczonej do celów pitnych. Liczba tych przypadków w sytuacji braku realizacji Programu będzie sukcesywnie rosła i będzie tym większa i dłuższy będzie kontakt ze źródłem.

Potrzeba demontażu materiałów konstrukcyjnych łączona często z termomodernizacją i renowacją budynków przynosi jeszcze jedną korzyść, przedłużenie okresu użytkowania obiektów budowlanych oraz uzyskanie lepszych parametrów eksploatacyjnych, co wiąże się z poprawą efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej. Rezygnacja z realizacji Programu może okazać się jednym z czynników demotywujących właścicieli tych nieruchomości. Działania w zakresie termomodernizacji mają charakter fakultatywny, a inicjatywy państwa w tym obszarze przyjmują formę ewentualnych zachęt finansowych w postaci wdrażania i promocji mechanizmów dofinansowania ze środków unijnych, udzielania kredytów preferencyjnych z możliwością umorzenia części zadłużenia. Tymczasem zakaz użytkowania, produkcji i obrotu wyrobami azbestowymi obłożony został sankcjami prawnymi. Zasadniczą intencją Programu jest usunięcie do 2032 roku wszystkich wyrobów zawierających azbest, zgromadzonych na terenie miasta i gminy Dobiegniew.

Uwarunkowania prawne, przyjęta strategia rozwoju kraju, plany gospodarki odpadami, a przede wszystkim dodatni bilans kosztów i korzyści społeczno-środowiskowo-ekonomicznych, wynikające z realizacji celów i przyjętych kierunków działań Programu w zasadzie wykluczają możliwość i celowość rezygnacji z jego realizacji.

8. Analiza i ocena istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia Programu w szczególności dotyczących obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Jak wykazała analiza przeprowadzona na potrzeby niniejszej Prognozy, najważniejsze w gminie źródła problemów w sferze ochrony środowiska, w tym zwiększonego ryzyka dla zdrowia ludzi związane z realizacją postanowień Programu stanowią:

- składowanie przez osoby prywatne wyrobów zawierających azbest pochodzących najczęściej z pokryć dachowych na terenach posesji
- uszkodzone (lub nie) elementy azbestowe zainstalowane na/w obiektach mieszkalnych, zagrodach wiejskich (przewidziane do usunięcia do roku 2032);

We wskazanych wyżej przypadkach, zdecydowanie największy wpływ na obszary chronione może mieć sposób unieszkodliwiania i zagospodarowania zdemontowanych w ramach Programu (i poza nim) odpadów azbestowych. Zgodnie z aktualnym prawem odpady takie, po odpowiednim zabezpieczeniu, powinny zostać przekazane na przeznaczone do ich odbioru składowiska, czy kwatery, jednak jak wskazuje dotychczasowe doświadczenie, dość często ma miejsce proceder wyrzucania niezabezpieczonych i uszkodzonych elementów azbestowych na działkach i nieużytkach.

W wielu miejscach w Polsce powstały w przeszłości i mimo prowadzonych akcji informacyjno – edukacyjnych, pojawiają się również w chwili obecnej „dzikie” składowiska odpadów azbestowych - uszkodzonego eternitu i elementów izolacyjnych. Tego typu niebezpieczne hałdy, porzuconych bez kontroli i wbrew prawu odpadów azbestowych, znajdują się także w obrębie obszarów przyrodniczo cennych objętych ochroną ustawową.

Wyroby azbestowe wykorzystywane były do utwardzania i stabilizacji powierzchni dróg, ścieżek, podwórz, boisk szkolnych. Zasypywano nimi wyrobiska, niwelowano teren i wykorzystywano jako materiał budowlany w indywidualnych gospodarstwach. Pomimo tego, że te wyroby azbestowe związane są cementem i asfaltem, podczas uszkodzeń nawierzchni i ruchu kołowego są one ścierane mechanicznie uwalniając włókna do powietrza.

Odpady takie, uwalniając włókna azbestu do środowiska, zanieczyszczają powietrze, gleby a nawet wody, stanowiąc zagrożenie dla zdrowia i życia człowieka, ale także środowiska naturalnego - przede wszystkim niektórych cennych gatunków zwierząt, dla których powołano obszar chroniony lub zwierząt, które stanowią ważny element w łańcuchu troficznym i mają znaczenie dla funkcjonowania cennych ekosystemów.

Podobne skutki mogą wywoływać rozprzestrzenione na terenie całego kraju, stanowiące nadal elementy budowli i instalacji, w przemyśle, mieszkalnictwie i na obszarach wiejskich wyroby azbestowe. W wyniku procesów starzenia się, a także podczas ich usuwania w trakcie prac modernizacyjnych, czy rozbiórkowych, stanowiąc mogą źródło emisji włókien azbestu do środowiska. Ze względu na równomierne rozłożenie przestrzenne tych źródeł na obszarze praktycznie całego kraju, przy jednoczesnej znaczącej i rosnącej powierzchni obszarów chronionych, ryzyka przemieszczania się zanieczyszczenia azbestem na ich tereny nie można wykluczyć.

Z dostępnych badań wynika jednak, że stężenia włókien azbestu na obszarach chronionych, zwłaszcza z dala od miejsc bytowania ludzi mieszczą się w dolnych granicach rejestrowanych dla obszaru kraju.

W tym kontekście działania przewidziane do realizacji w ramach Programu w gminie Dobiegniew zmniejszają zasadniczo poziom ryzyka ekologicznego, przyczyniając się do sukcesywnego usuwania źródeł emisji włókien azbestowych, jednocześnie kładąc silny nacisk na budowę świadomości społecznej.

Zgodnie z zapisami art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 Nr 92, poz. 880 z późn. zm.), ustawową ochroną w Polsce objęte są następujące formy ochrony przyrody:

- parki narodowe;
- rezerваты przyrody;
- parki krajobrazowe;
- obszary chronionego krajobrazu;
- obszary Natura 2000;
- pomniki przyrody;
- stanowiska dokumentacyjne;
- użytki ekologiczne;
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Oceniając bezpośredni wpływ Programu na ww. typy obszarów chronionych na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, analizować należy, w pierwszej kolejności, zadania przewidziane do realizacji w ramach trzeciego bloku tematycznego, tj. zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest obejmujące w szczególności:

- usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych;
- oczyszczanie terenów nieruchomości;
- oczyszczanie obiektów użyteczności publicznej i miejsc publicznych;

Jak już wspomniano, najistotniejszymi źródłami potencjalnych konfliktów przyrodniczych, w szczególności z obszarami prawnie chronionymi na terenie gminy, może być natomiast – transport odpadów zawierających azbest od miejsca ich demontażu do miejsca ostatecznego składowania (o ile trasa przejazdu prowadzić będzie w bliskim sąsiedztwie terenów chronionych).

W analizie przeprowadzonej na potrzeby niniejszej Prognozy przeanalizowano wpływ na wymienione na wstępie rozdziału obszary objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody a w szczególności na:

Drawieński Park Narodowy

Drawieński Park Narodowy został utworzony 1 maja 1990r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1990r. Park położony jest na granicy województw zachodniopomorskiego i lubuskiego. Jego powierzchnia to 11107,58 ha (w zarządzie DPN), z czego 569,36 ha objęto ochroną ścisłą. Wokół Parku wyznaczono otulinę o powierzchni 40896 ha. Park obejmuje fragment Puszczy Drawskiej i położony jest w widłach rzek Drawy i Płocicznej. Ochrona objęto zachowane w stanie naturalnym fragmenty borów sosnowych Puszczy Drawskiej oraz głównie na zachodzie lasy bukowe i grabowe z domieszka dębu. Lasy zajmują 78% powierzchni Parku.

Atrakcją parku są rzeki Drawa i Płociczna, których głęboko wcięte koryta, tworzą malowniczo meandrujące zakola. Wysokość stromych nadrzecznych zboczy dochodzi do 35 m. Rzeźba parku jest zróżnicowana. Przeważają jednak tereny równinne. Utwory moreny czołowej występują wzdłuż Drawy.

Ważnym elementem w pejzażu parku jest ciąg jezior rynnowych, położonych we wschodniej części parku, w zlewni rzeki Płocicznej. Charakteryzują się one znaczną głębokością, wydłużonym kształtem i stromymi zboczami. Jeziora te są bardzo zróżnicowane pod względem trofii i wielkości. Największym jest jezioro Ostrowiec.

Najbardziej charakterystycznym zespołem jest buczyna pomorska. Szczególna opieka otaczane są wyjątkowo piękne dęby i buki liczące ponad trzysta, a niekiedy i czterysta lat. Najstarsze z nich znajdują się w obszarach ochrony ścisłej "Radecin" i "Debina".

Rezerваты przyrody

„TORFOWISKO OSOWIEC”

- Data i akt prawny obejmujący rezerwat ochroną: Rozporządzenie Wojewody Lubuskiego Nr 16 z dnia 16 października 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 85 z dnia 31.10.2003 r. poz. 1235)
- Rodzaj – T (torfowiskowy), typ – ET (torfowiskowy), podtyp – tp (torfowisk przejściowych)
- Właściciel zarządzający: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Głusko

- Powierzchnia pod ochroną: 18,24 ha.

Opis przedmiotu poddanego ochronie:

„Torfowisko Osowiec” położone jest w południowej części jeziorowej, równoległej do doliny Mierzęckiej Strugi. Torfowisko powstało w wyniku zarastania płytkiego zbiornika wodnego. Otoczone jest zwartym pasem roślinności składającym się z zarośli wierzbowych i olsowych. Charakteryzuje się zróżnicowanym – strefowym i mozaikowym układem roślinności. Najbardziej zróżnicowana i bogata pod względem florystycznym jest część centralna, dominuje tu mozaikowy układ roślinności charakterystyczny dla torfowisk bogatych w węglan wapnia, rozwinął się tu dobrze mszar kłociowy oraz mszar przygielkowy z szuwarami turzycowymi. W południowej części torfowiska znajduje się niewielki fragment otwartego lustra wody, pozostałości dawnego jeziora, porośnięty przez płyty rdestnicy pływającej, rdestu ziemnowodnego, jeżogłówkę najmniejszą, i niewielkie płyty grążela żółtego.

Flora roślin naczyniowych liczy 267 gatunków reprezentujących 66 rodzin. Na terenie tym występuje 24 gatunków mchów. Najliczniej reprezentowaną grupę stanowią torfowce. Stwierdzono występowanie 3 gatunków roślin objętych ścisłą ochroną oraz 6 gatunków roślin objętych ochroną częściową. Wyróżniono 28 zbiorowisk roślinnych.

Cel ochrony: Zachowanie ekosystemów torfowiskowych i fitocenozy mszystego szuwaru kłociowego z cenną florą roślin naczyniowych i zarodnikowych.

„FLISOWE ŹRÓDLISKA”

- Data i akt prawny obejmujący ochroną: Zarządzenie Nr 17/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. z dnia 10 maja 2011 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (*Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 61 poz. 1184 z dnia 01.06.2011 r.*)
- Rodzaj – L (leśny), ze względu na dominujący przedmiot ochrony: typ - Pbf (biocenotyczny i fizjocenotyczny), podtyp- bp (biocenoza naturalnych i półnaturalnych); ze względu na główny typ ekosystemu:
- Właściciel, zarządzający: Skarb Państwa w zarządzie Nadleśnictwa Głusko, nadzór Regionalny Konserwator Przyrody
- Powierzchnia objęta ochroną: - 9, 73 ha.

Opis przedmiotu poddanego ochronie:

Rezerwat obejmuje leśny kompleks źródliskowy, stanowiący unikatowy typ ekosystemów, położony w strefie krawędziowej sandru i obszaru morenowego związanego z lobem Odry, w niewielkiej niecce, przez którą przepływa potok zasilany wodami wypływającymi ze źródlisk. Siedlisko przyrodnicze stanowi rozfragmentowaną część kopuły źródliskowej oraz nisze erozyjne z roślinnością źródliskową, niżowy łęg jesionowo-olszowy jako główny kompleks leśny oraz grąd zachodnioeuropejski. Celem ochrony jest zachowanie kompleksu źródliskowego wraz z otaczającym lasem oraz z charakterystycznymi, rzadkimi gatunkami roślin, w tym roślin zarodnikowych i zwierząt.

Pomniki przyrody na terenie miasta i gminy Dobiegniew

Na terenie gminy znajduje się 21 pomników, z czego tylko jeden zlokalizowany jest na terenie miasta. Poniższa tabela przedstawia szczegółową charakterystykę pomników przyrody.

Tabela 11 Charakterystyka pomników przyrody na terenie miasta i gminy Dobiegniew

Lp.	Nazwa pomnika	Obowiązująca podstawa prawna	Obwód na wys. 1,3 m [cm]	Wys. [m]	miejsowość	Opis lokalizacji	Forma własności	Rodzaj gruntów	Sprawujący nadzór
1	Wiąz szypułkowy / <i>Ulmus laevis</i> /	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	445 cm	ok. 25 m.	Osiek	Rośnie w parku byłego PGR	własność: ESTER Sp. z o.o z s. w Górznie	Br, RIIIb	Burmistrz Dobiegniewa
2	Dąb szypułkowy / <i>Quercus robur</i> /	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	540 cm	ok. 30 m.	Osiek	Rośnie w Parku byłego PGR.	własność: ESTER Sp. z o.o z s. w Górznie	Br, RIIIb	Burmistrz Dobiegniewa
3	Klon	R.W.L Nr 37 z 19	330 cm	ok.	Osiek	Rośnie w parku	własność:	Br, RIIIb	Burmistrz

	zwyczajny / Acer platanoides/,	maja 2006 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./		27 m.		byłego PGR.	ESTER Sp. z o.o z s. w Górznie		Dobiegniewa
4	Buk pospolity / Fagus silvatica/	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	370 cm	ok. 33- m.	Osiek	Rośnie w parku byłego PGR.	własność: ESTER Sp. z o.o z s. w Górznie	Br, RIIIb	Burmistrz Dobiegniewa
5	Dąb szypułkowy /Quercus robur/	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	385 cm	ok. 25 m	Osiek	Rośnie w parku po byłym PGR.	własność: ESTER Sp. z o.o z s. w Górznie	Br, RIIIb	Burmistrz Dobiegniewa
6	Dąb szypułkowy / Quercus robur/	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	360 cm	ok. 25 m	Osiek	Rośnie w parku po byłym PGR.	własność: ESTER Sp. z o.o z s. w Górznie	Br, RIIIb	Burmistrz Dobiegniewa
7	Żywotnik olbrzymi / Thuja plicata /,	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	220 cm	ok. 23 m.	Chrapów	N-ctwo Głusko, obr. leśny Głusko, L-ctwo Wołogoszcz, oddz. 234 i. Rośnie w dawnym parku dworskim.	własność: Skarb Państwa w zarządzie N- ctwa Głusko	Ls	N-ctwo Głusko
8	Dąb szypułkowy / Quercus robur /	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	429 cm	ok. 29 m	Chrapów	N-ctwo Głusko, obręb leśny Głusko, L-ctwo Wołogoszcz, oddz. 234 i. Rośnie w dawnym parku dworskim.	własność: Skarb Państwa w zarządzie N- ctwa Głusko	Ls	N-ctwo Głusko
9	Platan klonolistny / Platanus acerifolia /	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	430 cm	ok. 30 m	Chrapów	N-ctwo Głusko, obr. leśny Głusko, L-ctwo Wołogoszcz, oddz. 234 i. Rośnie w dawnym parku dworskim.	własność: Skarb Państwa w zarządzie N- ctwa Głusko	Ls	N-ctwo Głusko
10	Buk zwyczajny / Fagus silvatica/	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	411 cm	ok. 24 m.	Chrapów	rośnie na gruntach osoby fizycznej	własność osoba fizyczna	PsIV	Burmistrz Dobiegniewa
11	Klon zwyczajny / Acer platanoides /	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	270 cm	ok. 27 m.	Chrapów	rośnie na gruntach osoby fizycznej	własność osoba fizyczna	PsIV	Burmistrz Dobiegniewa
12	Skupienie drzew - 2 Cisy pospolite / Taxus baccata /	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	obwody 125 cm 130 cm	od 10 do 15 m.	Głusko	N-ctwo Głusko, obr. leśny Głusko, L-ctwo Żelaźnica, oddz. 314 a. Rosną na północ od budynków N- ctwa.	własność: Skarb Państwa w zarządzie N- ctwa Głusko	RVI	N-ctwo Głusko
13	Dąb szypułkowy / Quercus robur/	R.W.L Nr 37 z 19 maja 2006 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./	405 cm	ok. 26 m.	Sławice	N-ctwo Smolarz, obr. leśny Smolarz, L-ctwo Smolarz, oddz. 244 d. Rośnie przy drodze koło jeziora Płociczno.	własność: Skarb Państwa w zarządzie N- ctwa Smolarz	Ls	N-ctwo Smolarz
14	Lipa	R.W.L Nr 37 z 19	304 cm	ok.	Sławice	N-ctwo Smolarz,	własność:	Ls	N-ctwo

	drobnolistna / Tilia cordata /	maja 2006 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 38 poz. 837 z dn. 5.06.2006 r./		26 m.		obr. leśny Smolarz, L-ctwo Smolarz, oddz. 244 c. Rośnie przy drodze koło jeziora Płociczno.	Skarb Państwa w zarządzie N- ctwa Smolarz		Smolarz
15	Dąb bezszypułkowy / Quercus petraea/	R.W.L Nr 14 z 28 lutego 2006. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 14 poz. 338 z dn. 7.03.2006 r./	368 cm	ok. 34 m	Chomętowo	N-ctwo Strzelce Krajeńskie, obr. leśny Strzelce, L- ctwo Chomętowo, oddz. 70 l. Rośnie na półwyspie jeziora Osiek.	własność: Skarb Państwa w zarządzie N- ctwa Strzelce Krajeńskie	Ls	N-ctwo Strzelce Kraj.
16	Lipa drobnolistna / Tilia cordata /	R.W.L Nr 14 z 28 lutego 2006. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 14 poz. 338 z dn. 7.03.2006 r./	495 cm	ok. 30 m	Ługi	Rośnie w Ługach przy szosie przed ogrodzeniem Miejsko- Gminnego Ośrodka Kultury.	własność: Gmina Dobiegniew.	Lz	Burmistrz Dobiegniewa
17	Głaz narzutowy	R.W.L Nr 14 z 28 lutego 2006. Dz.U.Woj.Lub. Nr 14 poz. 338 z dn. 7.03.2006 r./	450 cm	80 cm	Chometowo	Umiejscowiony w Chomętowie na wzniesieniu przed ogrodzeniem kościółka.	własność: Parafia Rzymsko- Katolicka w Dobiegniewie.	Br	Burmistrz Dobiegniewa
18	Topola czarna / Populus nigra/	R.W.L Nr 14 z 28 lutego 2006. Dz.U.Woj.Lub. Nr 14 poz. 338 z dn. 7.03.2006 r./	485 cm	ok. 30 m	Dobiegniew	Rośnie przy dawnym Obozie jeńców wojennych tzw. Oflagu IIC.	własność: Gmina Dobiegniew.	RV	Burmistrz Dobiegniewa
19	Dąb bezszypułkowy / Quercus petraea /	R.W.L Nr 29 z 19 maja 2006. /Dz.U.Woj.Lub.Nr 38 poz. 829 z dn. 5.06.2006 r./	415 cm	35 m.	Lubiewko	N-ctwo Strzelce Krajeńskie, obr. leśny Strzelce Krajeńskie, L- ctwo Chomętowo, oddz. 27 b. Rośnie obok budynków osady Ogardzki Młyn.	własność: Skarb Państwa w zarządzie N- ctwa Strzelce Krajeńskie	Ls	N-ctwo Strzelce Kraj.
20	Dąb szypułkowy /Quercus robur/	Uchwała Nr XXXIV/232/09 Rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 30.06.2009 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 90 poz. 1243 z dn. 11.08.2009 r./	530 cm	28 m	Mierzęcín	Rosnie w m. Mierzęcín w bliskości Strugi Mierzęcickiej	własność: Skarb Państwa w zarządzie N- ctwa Smolarz	Ls	N-ctwo Smolarz
21	Dąb szypułkowy /Quercus robur/	Uchwała Nr XXXIV/232/09 rady Miejskiej w Dobiegniewie z dnia 30.06.2009 r. /Dz.U.Woj.Lub. Nr 90 poz. 1243 z dn. 11.08.2009 r./	542 cm	22 m	Podlesiec	Rosnie w m. Podlesiec 1,5 km od najbliższej osady	własność: Skarb Państwa w zarządzie N- ctwa Smolarz	Ls	N-ctwo Smolarz

Źródło: RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim

Obszary Natura 2000

Lasy Puszczy nad Drawą

Powierzchnia : 184 600 ha

Kod obszaru : PLB320016

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia).

Ostoja to duże kompleksy leśne położone na równinie sandrowej, w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach przeważają bory sosnowe z fragmentami buczyn i olsów. Większe pola uprawne znajdują się w północno-wschodniej części w okolicy Dobiegniewa i Drawna. Spory udział w użytkach rolnych stanowią łąki i pastwiska. W miejscach, gdzie teren jest pofałdowany, wzgórze morenowe osiąga wysokość 120 m.

Największe jeziora to: Osiek, Ostrowieckie, Bierzwnik, Przytoczno, Radęcino, Szczuczczarz, Lipie i Wyrwy. Posiadają one urozmaiconą linię brzegową z bogatą roślinnością, na niektórych występują wyspy porośnięte drzewami. Ponadto licznie występują małe oczka wodne, bagienka i torfowiska oraz stawy rybne.

Największą rzeką jest Drawa, a mniejsze cieką to jej dopływy. Rzeki odznaczają się bystrym nurtem ze względu na znaczny spadek terenu. W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 38 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej.

14 spośród wymienionych gatunków zostało zamieszczonych na liście zagrożonych gatunków ptaków w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. Ostoja jest jedną z najważniejszych w Polsce ostoi lęgowych ptaków drapieżnych, z których najliczniejsze to: kania czarna, orlik krzykliwy, bielik i rybołów. Jest to jedno z najważniejszych w Polsce lęgowisk żurawia. Występuje tu także kania ruda, puchacz, błotniak zbożowy, sokół wędrowny, zielonka.

Zagrożenia:

Zanieczyszczenie i eutrofizacja wód, zmiany użytkowania ziemi, zalesianie gruntów porolnych, wyrąb starodrzewu i drzew dziuplastych, zalesianie łąk i pastwisk, torfowisk i bagien, usuwanie martwego drewna z lasu, sadzenie monokultur drzew, wzrost penetracji terenu oraz penetrowanie siedlisk i kłusownictwo.

Uroczyska Puszczy Drawskiej

Powierzchnia: 74 416,3 ha

Kod obszaru: PLH320046

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa).

Ostoją obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej, położonej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach dominują drzewostany sosnowe, jednak duży jest udział buczyn i dąbrów; niektóre ich płaty mają charakter zbliżony do naturalnego. W miejscach, gdzie teren jest pofałdowany, wzgórze osiąga wysokość do 121 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Są tu liczne jeziora (największym z nich jest J. Ostrowieckie - 370 ha). W rzeźbie terenu odznaczają się meandry obu rzek, obramowane wysokimi skarpami. Charakterystyczną cechą tych rzek jest bystry prąd wywołany silnym spadkiem terenu. Ich koryta i doliny zachowały charakter zbliżony do naturalnego. Jeziora są zróżnicowane pod względem trofizmu wód, od dystroficznych przez mezotroficzne do eutroficznych.

Na terenie ostoi rozproszone są liczne, małopowierzchniowe ale bardzo cenne torfowiska przejściowe i kilka dobrze zachowanych torfowisk alkalicznych.

Zagrożenia:

Zagrożenie może stwarzać presja związana z rozwojem turystyki (np. nie uwzględniająca potrzeb ochrony przyrody zabudowa, zaśmiecanie i wandalizm; nadmierna i niekontrolowana turystyka kajakowa na rzekach). Poważny problem może stanowić zmiana stosunków wodnych, pozyskiwanie piasku i żwiru, zamiary budowy zbiorników wodnych (Mierzęcka Struga), wielkoprzemysłowe hodowle trzody chlewnej (Chomętowo) oraz zanieczyszczenia wód. Kłusownictwo, zwłaszcza dotyczące ryb i dużych ssaków. Gospodarka leśna wymaga dostosowania do wymogów zachowania i odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych; odtworzenia wymagają zasoby rozkładającego się drewna w lasach. Problemem może być spadek poziomu wód gruntowych, zagrażający ekosystemom hydrogenicznym.

Wpływ wyrobów zawierających azbest na wyżej wymienione formy ochrony przyrody ma jedynie miejsce poprzez powstawanie „dzikich składowisk” tych odpadów na terenie form chronionych.

Wpływ na roślinność wiązać się może z osadzaniem pyłów azbestu na powierzchni liści, w wyniku czego następuje zaburzenie procesu fotosyntezy. Jak wykazują badania, pyły uczestniczą w transportowaniu węglowodorów, osadzając się na powierzchni liści, pochłaniają światło, a jednocześnie blokują drożność aparatów szparkowych roślin utrudniają przebieg fotosyntezy.

Transport wyrobów zawierających azbest będzie mieć charakter jedynie chwilowy, dlatego też nie wpłynie w negatywny sposób na kondycję roślinności.

9. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia Programu oraz sposoby w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania Programu

Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu.

Cele Wspólnotowe

Cele polityki UE w dziedzinie środowiska naturalnego zostały określone w art. 191 ust 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w sposób następujący:

- zachowanie, ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego,
- ochrona zdrowia człowieka,
- ostrożne i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych,
- promowanie na płaszczyźnie międzynarodowej środków zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów środowiska naturalnego, w szczególności zwalczania zmian klimatu.

Realizacja powyższych celów odbywa się poprzez wdrażanie w obszarze UE następujących zasad:

- zasada wysokiego poziomu ochrony,
- zasada przezorności (ostrożności),
- zasada stosowania działań zapobiegawczych (zasada prewencji),
- zasada naprawiania szkód przede wszystkim u źródła,
- zasada „zanieczyszczający płaci”
- zasada integracji wymagań środowiskowych przy ustalaniu i realizacji innych polityk i działań UE.

Głównym dokumentem wyznaczającym kierunki działań jest VI Program Działań Unii Europejskiej na Rzecz Ochrony Środowiska, zatytułowany „Środowisko 2010: Nasz wybór, nasza przyszłość” (decyzja 1600/2002/WE), określa strategiczne ramy wspólnotowej polityki w zakresie ochrony środowiska na lata 2002–2012 i jest uważany za zasadniczy element ochrony środowiska w ramach wspólnotowej strategii trwałego rozwoju.

Cele międzynarodowe

Unia Europejska jest niekwestionowanym liderem działań międzynarodowych na rzecz ochrony środowiska i zachowania zasobów naturalnych. Jednym z celów polityki Unii w dziedzinie środowiska naturalnego jest promowanie na płaszczyźnie międzynarodowej środków zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów środowiska naturalnego, w szczególności zwalczania zmian klimatu (art. 191 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)). Ponadto art. 191 ust 4 TFUE stanowi, że *w zakresie swoich odpowiednich kompetencji Unia i Państwa Członkowskie współpracują z państwami trzecimi i kompetentnymi organizacjami międzynarodowymi. Warunki współpracy Unii mogą stanowić przedmiot umów między Unią i zainteresowanymi stronami trzecimi.*

1. Współpraca dwustronna
2. Współpraca wielostronna
3. Finansowanie projektów środowiskowych w krajach trzecich.

Jako priorytetowe uznaje się m. in.: działania dotyczące problemów w zakresie zwalczania zmian klimatu, różnorodności biologicznej, procesu pustoszenia, lasów, degradacji gleby, rybołówstwa i zasobów morskich, zgodności z normami ochrony środowiska, należytego gospodarowania substancjami chemicznymi i odpadami, zapobiegania zanieczyszczeniu powietrza, zrównoważonej produkcji i konsumpcji oraz migracji związanej ze środowiskiem, działania na rzecz propagowania właściwego gospodarowania lasami i walki z nielegalnym wyrębem, działania na rzecz zwiększenia efektywnego wykorzystania energii oraz zastąpienia szczególnie szkodliwych źródeł energii przez inne mniej szkodliwe.

W komunikacie zatytułowanym „Europejska polityka sąsiedztwa – dokument strategiczny” (COM(2004) 373) zawarto zalecenia dotyczące rozwoju współpracy i integracji regionalnej w związku z niektórymi kwestiami, które pojawiły się przy zewnętrznych granicach rozszerzonej UE, w tym kwestiami dotyczącymi środowiska naturalnego.

Współpracę z Ameryką Łacińską, Rosją i Azją w zakresie środowiska naturalnego wspiera partnerstwo pomiędzy UE a Ameryką Łacińską i Karaibami, umowa o partnerstwie i współpracy pomiędzy UE i Rosją (obowiązująca od 1997 r., wraz ze wspólnym programem prac w zakresie ochrony środowiska) oraz strategia współpracy pomiędzy Europą a Azją. Ponadto nawiązano współpracę także z regionem Dunaju i Morza Czarnego oraz w ramach partnerstwa eurośroziemnomorskiego, w obu przypadkach przyczyniając się do zachowania morskiego ekosystemu

Cele krajowe

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska należy uwzględnić ustalenia zawarte w następujących krajowych regulacjach prawnych:

- Programie wykonawczym do II Polityki Ekologicznej Państwa,
- Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010,
- Polityce Ekologicznej Państwa w latach 2009 - 2012 z perspektywą do roku 2016,
- Programie Ochrony Środowiska Województwa Lubuskiego na lata 2008 - 2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012 - 2019,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska:

- muszą być uwzględniane wszystkie wymagania obowiązujących przepisów prawnych, dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych;
- powinny być brane pod uwagę także różne programy rządowe, dotyczące ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych, m.in.: KPZL, KPOŚK, KPGO, KPUA i inne.

Uwarunkowania wynikające z Polityki Ekologicznej Państwa:

Zasady polityki ekologicznej

Zasady polityki ekologicznej państwa są zasadami, na których oparta jest również strategia ochrony środowiska gminy, a także dokumentów nadrzędnych do programu gminnego – programu powiatowego oraz wojewódzkiego. Oprócz zasady zrównoważonego rozwoju jako nadrzędnej uwzględniono szereg zasad pomocniczych i konkretyzujących, m.in.:

Zasadę prewencji, oznaczającą w szczególności:

- zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
- zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (tzw. dyrektywa IPPC),
- wprowadzanie pro-środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnoświatowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji i Odpowiedzialność i Troska itp.

Zasadę „zanieczyszczający płaci” odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszystkie

jednostki użytkujące środowiska a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.

Zasadę integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, oznaczającą uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.

Zasadę regionalizacji, oznaczającą m.in. skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie.

Zasadę subsydiarności, wynikającą m.in. z Traktatu o Unii Europejskiej a oznaczającą przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany.

Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska a następnie do oceny osiągniętych wyników a oznaczającą potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”

Program Operacyjny „*Infrastruktura i Środowisko*”, zgodnie z projektem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO) - stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w NSRO celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Projekt Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” na lata 2007 – 2013 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 roku.

Głównym celem Programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowanych będzie 17 osi priorytetowych, m.in. w ramach osi II - Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi.

Instytucją Zarządzającą Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, który wykonuje swoje funkcje przy pomocy Departamentu Koordynacji Programów Infrastrukturalnych w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego. Instytucja Zarządzająca przekazuje realizację części swoich zadań Instytucjom Pośredniczącym, tj. ministrom właściwym.

10. Identyfikacja i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne

Próbę oceny i identyfikacji znaczących oddziaływań na środowisko poszczególnych zadań dokonano w tabelach w tzw. macierzach skutków środowiskowych, które są syntetycznym zestawieniem możliwych pozytywnych, negatywnych, bezpośrednich, pośrednich, krótkoterminowych, długoterminowych oddziaływań tych zadań. W Prognozie przyjęto jedynie zidentyfikowane typy skutków środowiskowych oraz oceniono ich wpływ na poszczególne element środowiska z uwzględnieniem także wpływu na zdrowie ludzi oraz dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki.

Tabela 12 Przewidywane znaczące oddziaływania (w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne) na następujące zagadnienia i aspekty środowiska

LP	RODZAJ ZADANIA	Przewidywane znaczące oddziaływania (w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne) na następujące zagadnienia i aspekty środowiska:											
		Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wodę	Powietrze	Powierzchnię ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
1.	opracowanie gminnego planu gospodarki odpadami, w tym niebezpiecznymi, zawierającymi azbest	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
2.	opracowanie gminnego programu usuwania azbestu	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
3.	Inwentaryzacja i utworzenie bazy danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4.	opiniowanie projektu planu powiatowego gospodarowania odpadami, w tym niebezpiecznymi, zawierającymi azbest	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
5.	składanie radzie gminy co dwa lata sprawozdania z realizacji planu gospodarki odpadami, w tym niebezpiecznymi zawierającymi azbest	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
6.	zbieranie od osób fizycznych, niebędących przedsiębiorcami, informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	+	+
7.	przedkładanie marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
8.	Kontrolowanie ilości usuwanych wyrobów azbestowych, bieżący monitoring realizacji programu	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	+	+

9.	Edukacja mieszkańców z zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
10.	Wydawanie decyzji w sprawie usuwania odpadów z miejsc na ten cel nie przeznaczonych (sukcesywne likwidowanie „dzikich” wysypisk odpadów azbestowych).	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
11.	Mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
12.	Odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych i innych	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	+	+
13.	Podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu oraz przeznaczenie części środków finansowych z budżetu miasta i gminy na realizację Programu	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
14.	Pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym, innym właścicielom zasobów mieszkaniowych i przedsiębiorcom na wymianę pokryć dachowych i elewacji z azbestu	0	+	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
15.	Usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów oświatowych, użyteczności publicznej i innych będących własnością miasta i gminy	0	+	+	+	+	+	+	+	0	0	+	+

Źródło: Opracowanie własne ABRYS

Oznaczenia:

- (+) - pozytywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego przedsięwzięcia,
- (-) - negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego przedsięwzięcia,
- (0) – brak zauważalnego oddziaływania i skutków w zakresie analizowanego przedsięwzięcia,
- (+/-) - realizacja celu może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,

11. Oddziaływanie azbestu na poszczególne komponenty środowiska

11.1 Oddziaływanie na ludzi

Zanieczyszczenie środowiska azbestem wydaje się mieć najbardziej znaczące skutki w przypadku oddziaływania na środowisko bytowania i pracy ludzi. Wzrost poziomu zanieczyszczenia azbestem wiąże się tam każdorazowo ze wzrostem ryzyka zdrowotnego, a negatywne skutki narażenia na azbest ujawniają się częstokroć po kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu latach, przez co narażenie jest zbyt późno identyfikowane.

Identyfikowane drogi narażenia organizmów żywych na oddziaływanie włókien azbestu przenoszonych na cząstkach pyłu stanowią:

- droga oddechowa;
 - droga pokarmowa;
- oraz w bardzo niewielkim stopniu
- wnikanie przez skórę.

Donesienia o chorobach związanych z narażeniem na wnikanie włókien azbestu przez skórę, lub drażnieniem przez włókna azbestu mają charakter sporadyczny. Podobnie, w świetle aktualnych badań, wchłanianie azbestu drogą pokarmową nie powoduje podwyższonego ryzyka dla zdrowia człowieka.

Brak jest wiarygodnych i potwierdzonych wyników badań epidemiologicznych, które wskazywałyby na związek narażenia na azbest drogą pokarmową z występowaniem określonych typów chorób układu pokarmowego i wydalniczego.

W Polsce źródłem narażenia tego typu mogłyby być przede wszystkim włókna azbestu w wodzie do picia, dostarczanej z systemów wodociągowych, gdzie użytkuje się jeszcze rury azbestowo – cementowe. Stosowano je na dużą skalę do budowy magistralnych sieci wodociągowych w latach 60-tych i 70-tych ubiegłego wieku. Rury te są obecnie sukcesywnie wymieniane podczas prac modernizacyjnych i remontowych, gdyż mimo braku wyraźnych korelacji zdrowotnych, przyjęto zgodnie z zasadą przeczności, że usuwanie tego typu źródeł narażenia jest uzasadnione. Prowadzone są także okresowe badania wody w tym zakresie. Wyniki badań nie wskazują na obecność włókien azbestu w dużych dawkach.

Najistotniejszą drogą narażenia jest droga oddechowa. Wyniki badań epidemiologicznych i toksykologicznych jednoznacznie wskazują na mierzalne ryzyko zdrowotne wynikające z ekspozycji na azbest na skutek wdychania włókien. Mikroskopijne włókienka azbestu, unoszące się łatwo w powietrzu, wprowadzane podczas oddychania na błony śluzowe dróg oddechowych i do płuc, tworzą zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi, przy czym stopień zagrożenia zależy od rodzaju pyłu, wielkości i gęstości ziarna, stopnia zapylenia i czasu oddziaływania na poszczególne osoby, a także od czynników takich jak odporność osobnicza i styl życia. Badania epidemiologiczne wykazują przykładowo, że ryzyko zapadalności na choroby azbestozależne, jest wielokrotnie wyższe wśród osób narażonych zawodowo i stale palących niż w grupie niepalących.

Szkodliwość włókien azbestowych zależy od ich średnicy i długości. Wyniki badań wskazują, że większe włókna są mniej groźne, gdyż w przeważającej części zatrzymują się w górnych drogach oddechowych, skąd są usuwane przez rzęski. Włókna bardzo drobne usuwane są przez system odpornościowy.

Najbardziej niebezpieczne są włókna długie (>5 μm), ale cienkie (o średnicy <3 μm) o stosunku długości do średnicy powyżej 3:1. Przenikają one do dolnych dróg oddechowych, gdzie pozostają i w wyniku wieloletniego drażnienia komórek wywołują nowotwory.

Wdychanie włókien azbestu może doprowadzić do jednej z następujących chorób:

- pylicy azbestowej (azbestozy), czyli tworzenia się blizn na tkance płucnej (utrudnia oddychanie, może być czynnikiem zwiększającym śmiertelność),
- zwłóknienia opłucnej (nie są złośliwe i zazwyczaj nie wpływają na normalną pracę płuc),
- raka płuc (prowadzi do śmierci w 95% przypadków, może być następstwem pylicy azbestowej),
- mesotheliomy, inaczej międzybłoniaka, czyli rodzaju raka opłucnej lub otrzewnej (choroba nieuleczalna, prowadząca do śmierci w ciągu 12-18 miesięcy od stwierdzenia choroby).

11.2 Oddziaływanie na krajobraz

Potencjalne wpływy podzielić można na dwie grupy oddziaływań - na krajobraz naturalny i krajobraz terenów przekształconych antropogenicznie. W pierwszym przypadku, oddziaływania powodować będą wyłącznie nowopowstające składowiska odpadów zawierających azbest lokalizowane na terenach wiejskich. Skala generowanych oddziaływań zależy będzie od sąsiedztwa inwestycji. Część nowych składowisk powstawać będzie, jak dotychczas, w sąsiedztwie lub na terenie istniejących składowisk odpadów komunalnych lub odpadów niebezpiecznych. Na terenie miasta i gminy Dobiegniew nie planuje się tego typu inwestycji.

Problemem mogą stanowić odpady wyrobów azbestowych pozostawione w lasach lub rowach przydrożnych. Stały monitoring powstawania nowych „dzikich” składowisk i ich usuwanie niweluje negatywny wpływ na krajobraz.

11.3 Oddziaływanie na gleby i wody

Potencjalne oddziaływania na wody i gleby powodować mogą zadania obejmujące: usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, oczyszczanie terenów nieruchomości, oczyszczanie obiektów użyteczności publicznej, miejsc publicznych.

Biorąc pod uwagę dostępne wyniki badań oraz przy założeniu, że prace związane z demontażem, transportem oraz składowaniem będą wykonywane zgodnie z obowiązującym prawem oraz procedurami postępowania z odpadami zawierającymi azbest, wpływ realizacji Programu na te elementy środowiska naturalnego nie powinien stanowić istotnego zagrożenia. Dodatkowo należy pamiętać, iż realizacja Programu ograniczyć powinna powstawanie dzikich składowisk odpadów azbestowych (np. eternitu) stanowiących dużo większe zagrożenie dla środowiska oraz zdrowia i życia człowieka.

11.4 Oddziaływanie na powietrze i zmiany klimatu

Oddziaływanie na powietrze związane jest z emisjami o charakterze zanieczyszczeń komunikacyjnych powstających w czasie transportu odpadów zawierających azbest z miejsc ich wytwarzania do miejsc unieszkodliwiania. Ponadto emisje pyłów zawierających włókna azbestu powstawać mogą w trakcie prac demontażowych wyrobów zawierających azbest (w przypadku prowadzenia działań niezgodnie z procedurami oraz w sytuacjach awaryjnych) oraz na skutek wtórnego pylenia z powierzchni ziemi.

Zakłada się, że prace demontażowe prowadzone będą zgodnie z procedurami wymaganymi prawem i zastosowaniem wymaganych zabezpieczeń. W takich sytuacjach pylenie włókien azbestu nie będzie występować. Nie można jednakże wykluczyć całkowitego prowadzenia prac likwidacyjnych bez wymaganych zabezpieczeń, w trakcie których może dojść do pylenia włóknami azbestu. Zdarzenia takie będą powodowały punktowe (w otoczeniu źródła) zwiększenie stężenia włókien azbestu w powietrzu również z pylenia wtórnego z powierzchni ziemi, które będzie minimalizowane po wystąpieniu opadów.

Podczas prac nad oceną zmian poziomu oddziaływania na powietrze dokonano także oszacowania ewentualnych zmian w zakresie oddziaływania na klimat. Ich głównym źródłem będzie transport odpadów zawierających azbest do miejsc unieszkodliwiania. Dokładniejsze oszacowanie ilościowe może nastąpić po skonkretyzowaniu tras przewozowych, jednak już obecnie można stwierdzić, że wzrost oddziaływania w tym zakresie można uznać za pomijalny.

11.5 Oddziaływanie na powierzchnię ziemi

Oddziaływanie na powierzchnię ziemi inwestycji związanych z budową nowych składowisk, rozbudową, modernizacją obiektów istniejących można zakwalifikować jako punktowe. Skutki takiego oddziaływania wiążą się z zajęciem i przekształceniem terenu, a skala wpływu uzależniona jest od rodzaju planowanych działań. Na terenie miasta i gminy Dobiegniew nie planuje się tego typu inwestycji.

11.6 Oddziaływanie na różnorodność biologiczną

Z dostępnych źródeł wynika, że jedyny wpływ na florę wiązać się może z osadzaniem pyłów azbestu na powierzchni liści, w wyniku czego następuje zaburzenie procesu fotosyntezy. Jak wykazują badania, pyły uczestniczą w transportowaniu węglowodorów, osadzając się na powierzchni liści, pochłaniają światło, a jednocześnie blokują drożność aparatów szparkowych roślin utrudniają przebieg fotosyntezy.

Ponadto, w skrajnych przypadkach nadmiernego nagromadzenia zanieczyszczeń pochodzących z transportu, w wyniku tak zwanej kwaśnej depozycji, dwutlenek siarki po wejściu w reakcję z wodą (pochodzącą z deszczu, śniegu lub mgły) powoduje bezpośrednie uszkodzenia zewnętrznych powierzchni roślin, wpływając jednocześnie na zaburzenie wewnętrznych procesów chemicznych.

Wydaje się jednak, iż oddziaływania transportu wynikające z realizacji Programu, same w sobie nie będą stanowić istotnego zagrożenia dla kondycji roślin. Proces transportu demontowanych elementów zawierających azbest na składowiska będzie rozciągnięty w czasie (lata 2011-2032), co oznacza, że mimo ilości transportowanych ciężarówkami odpadów, presja na środowisko zanieczyszczeń transportowych będzie długotrwała, ale rozłożona na ponad 20 lat nie będzie nadmiernie intensywna.

Jak wynika z dostępnej literatury, w zakresie oddziaływań azbestu na zwierzęta prowadzone były jedynie testy epidemiologiczne na gryzoniach, przy czym nie obejmowały one wpływu na zwierzęta w ujęciu środowiskowym. Badania toksykologiczne prowadzone na zwierzętach polegały dotychczas głównie na bezpośrednim wstrzyknięciu azbestu do płuc szczurów, królików i chomików. W wyniku prowadzonych testów stwierdzono, iż chroniczne narażenie szczurów na inhalacje i doustne aplikacje wywoływało u zwierząt: raka płuc, żołądka, nerek, wątroby, oraz gruczołu sutkowego. Ponadto udowodniono, iż wszystkie odmiany azbestu wykazywały właściwości rakotwórcze u badanych zwierząt.

Ponadto pośrednim oddziaływaniem na faunę, mogącym być potencjalnie wynikiem zwiększenia natężenia ruchu samochodów ciężarowych (szczególnie w wymiarze lokalnym), jest zwiększenie śmiertelności zwierząt na drogach. Wpływa ono negatywnie, w sposób bezpośredni, na stan bioróżnorodności.

11.7 Oddziaływanie na dobra materialne i zabytki

Oddziaływania na dobra materialne i dziedzictwo kulturowe mogą mieć charakter bezpośredni lub pośredni.

Możliwość oddziaływania na zabytki i inne dobra kultury wydaje się mieć charakter hipotetyczny, bądź incydentalny, a ewentualne skutki wymiaru pomijalny, jednak nie można wykluczyć, że ewentualna realizacja działań przewidzianych do realizacji w Programie na terenach i obiektach objętych ochroną może potencjalnie, w skrajnych przypadkach, doprowadzić do:

- pogorszenia stanu zabytków architektonicznych poprzez wzrost zanieczyszczenia powietrza z emisji spalin oraz drgania podłoża;
- zmiany otoczenia cennych zabytków.

Rzeczywistych „kolizji” tego typu w ramach prac nad Prognozą nie zidentyfikowano, niemniej jednak należy wskazać, że w takich sytuacjach, zgodnie z obowiązującym prawem, konieczne będzie zastosowanie wszelkich adekwatnych środków, w celu eliminacji, a co najmniej zminimalizowania potencjalnych zagrożeń.

Przewiduje się, jednoznacznie korzystny wpływ planowanych w ramach Programu działań na dobra materialne. Najistotniejszymi efektami realizacji planowanych zamierzeń inwestycyjnych będą: poprawa wyglądu zewnętrznego oraz stanu technicznego obiektów budowlanych, a w konsekwencji również przedłużenie ich okresu użytkowania. Przewidywany jest również wzrost wartości nieruchomości (mieszkań i budynków) oraz gruntów.

11.8 Potencjalne oddziaływania transgraniczne

Fundamentalną zasadą transgranicznego przemieszczania odpadów jest fakt, że import, eksport i tranzyt odpadów niebezpiecznych jest dopuszczalny tylko wtedy, gdy zainteresowane państwa zostaną wcześniej poinformowane i zgodzą się na przemieszczenie. Przemieszczanie odpadów do państw nie będących stroną konwencji jest niedopuszczalne, chyba, że istnieją dwu- lub wielostronne porozumienia zgodne z wymogami Konwencji. Istotny problem w kontekście

ryzyka wystąpienia zagrożeń związanych z transportem odpadów niebezpiecznych stanowi zatem w tym względzie nielegalne transgraniczne przemieszczanie odpadów, znajdujące się poza kontrolą i statystyką IOŚ.

Zakłada się, że przy podjęciu odpowiednich, zaproponowanych w Prognozie działań zapobiegawczych i minimalizujących oddziaływanie oraz przy zastosowaniu procedur określonych w dokumentach Ministerstwa Gospodarki odnoszących się do zasad bezpiecznego demontażu wyrobów azbestowych, ich właściwego transportu i zgodnego z prawem unieszkodliwiania, lokalne, okresowe oddziaływania o charakterze incydentalnym będą miały charakter pomijalny w kontekście oddziaływań transgranicznych.

11.9 Oddziaływanie na obszary NATURA 2000

Na terenie gminy znajdują się dwa obszary Natura 2000, swoim zasięgiem obejmują obszar całej gminy. W bliskim sąsiedztwie najcenniejszych obszarów przyrodniczych na terenie gminy, znajdujących się w północno – wschodniej części, zlokalizowane są miejscowości: Sitnica, Stare Osieczno, oraz Głusko. Każdorazowe usunięcie wyrobu zawierającego azbest, zwłaszcza na terenie tych miejscowości, powinno odbywać się zgodnie z obowiązującymi przepisami, w taki sposób aby nie powodować pogorszenia się stanu środowiska po realizacji zadania (zwiększenie ilości włókien azbestu w powietrzu atmosferycznym). Zatem realizacja takiego usuwania w sposób zorganizowany również nie spowoduje oddziaływania na środowisko w tym na obszary Natura 2000. Można stwierdzić, iż wprowadzenie i realizacja Programu w dłuższej perspektywie czasowej może znacząco wpłynąć na poprawę stanu powietrza atmosferycznego na obszarach NATURA 2000, co w znaczący sposób podniesie walory tych obszarów. Usunięcie azbestu z terenu gminy przyniesie pozytywny efekt ekologiczny zarówno na zdrowie ludzi, jak i stanu środowiska. Przeprowadzenie usuwania azbestowych pokryć nie będzie oddziaływać na siedliska przyrodnicze oraz chronione gatunki roślin i zwierząt.

12. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji Programu

12.1 Rozwiązania organizacyjno - techniczne w zakresie postępowania z odpadami azbestowymi

Uregulowania prawne funkcjonujące w Polsce, uwzględniając uwarunkowania wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej, definiują precyzyjnie zasady budowy i funkcjonowania składowisk odpadów zawierających azbest (będących w chwili obecnej jedynym dopuszczalnym w naszym kraju sposobem unieszkodliwiania tych odpadów).

Zgodnie z prawem, kwatery przeznaczone do składowania odpadów azbestowych nie muszą być wyposażone w żadne zabezpieczenia techniczne (jak np. ujmowania i oczyszczania odcieków, czy urządzenia monitoringowe) poza ogólnie przyjętymi (brodzik). Ich funkcjonowanie powinno odbywać się zgodnie z przyjętymi (wymienionymi poniżej) procedurami, a przyjmowane odpady powinny być zabezpieczone poprzez opakowanie ich w szczelne opakowania foliowe.

Ponadto, w celu zapobiegania negatywnym oddziaływaniom na środowisko mogącym powstać podczas użytkowania wyrobów zawierających azbest, a także demontażu i transportu odpadów, należy postępować zgodnie z wymienionymi poniżej procedurami, wynikającymi z obowiązującego prawa. Szczególnie przydatne w tym zakresie mogą być procedury postępowania opracowane i opublikowane przez Ministerstwo Gospodarki, obejmujące:

GRUPA I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

GRUPA II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest - wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji.

GRUPA III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

GRUPA IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

W przyszłości, w związku z planowanym wprowadzeniem do przepisów prawa możliwości unieszkodliwiania i przekształcania odpadów azbestowych innymi niż składowanie metodami, w tym z wykorzystaniem urządzeń przewoźnych, konieczne będzie wprowadzenie procedur, w tym także regulacji prawnych dotyczących:

- zasad ewidencjonowania odpadów przetwarzanych w ten sposób oraz miejsc i sposobów ich ostatecznego unieszkodliwienia lub wykorzystania (karta przekazania odpadu);
- ewidencjonowania i poświadczania usług w zakresie unieszkodliwiania odpadów azbestowych na miejscu;
- kontroli efektywności/skuteczności procesów unieszkodliwiania prowadzonych w instalacjach przewoźnych.

12.2 Ograniczanie oddziaływania na gatunki i siedliska objęte ochroną w ramach obszarów NATURA 2000 oraz na florę i faunę nieobjęte ochroną prawną

Jak wykazano w poprzednich rozdziałach niniejszej Prognozy, głównymi i najistotniejszymi źródłami presji na gatunki fauny i flory, a także całe siedliska, mogącymi potencjalnie powstać w wyniku realizacji Programu są:

- transport zdemontowanych elementów konstrukcyjnych i izolacyjnych na składowiska;
- demontaż elementów azbestowych niezgodnie z przyjętymi procedurami.

Działaniami ograniczającymi potencjalny, negatywny wpływ na środowisko, powstający w wyniku realizacji Programu, przez wzmożony transport, wskazać można:

- stosowanie nowoczesnego taboru samochodów ciężarowych;
- ograniczenie transportu trasami w bliskim sąsiedztwie terenów chronionych;
- transportowanie odpadów zabezpieczonych zgodnie z obowiązującym prawem i przyjętymi procedurami.

Jako działania zapobiegawcze, w odniesieniu do etapu demontażu produktów zawierających azbest, wskazać można jedynie prowadzenie prac przez wyspecjalizowane w tym zakresie firmy, zgodnie ze wszystkimi przyjętymi zabezpieczeniami, ograniczającymi emisję włókien azbestu do powietrza.

13. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie

Wskazanie racjonalnych alternatyw osiągnięcia celów stanowiących podstawę dla sformułowanych w Programie zadań stanowi pewien problem, gdyż do momentu znalezienia odpowiedniego i upowszechnienia, spełniającego określone wymogi prawne, innego niż składowanie, sposobu unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest, alternatywą może być jedynie inna niż planowana lokalizacja składowisk odpadów niebezpiecznych.

Alternatywa polegająca na rezygnacji z realizacji celów Programu nie wchodzi w grę, gdyż po pierwsze byłoby to niezgodne z obowiązującymi w Polsce wymogami prawa, a ponadto oznaczałoby pozostawienie w środowisku dużych ilości, niezabezpieczonego i usuwanego w sposób nieskoordynowany azbestu, które wraz z upływem czasu stawałyby się coraz poważniejszym źródłem narażenia zdrowotnego.

Proponowanie innego terminu realizacji zadań przedstawionych w harmonogramie mogłoby wpłynąć na opóźnienia w likwidowaniu wyrobów zawierających azbest, tym samym doprowadzić do

niewywiązania się z obowiązku usunięcia azbestu do 2032. Warunkiem prawidłowego wdrożenia założeń Programu usuwania azbestu jest zachowanie określonych terminów realizacji przyjętych zadań oraz dostępność środków finansowych jak i ścisła współpraca ze społeczeństwem.

Większość proponowanych do realizacji przedsięwzięć w ramach Programu ma zdecydowanie pozytywny wpływ na środowisko. Biorąc pod uwagę użyteczność działań odnoszącą się do minimalizowania ilości wyrobów zawierających azbest planowane działania mają charakter optymalny dla realizacji ustalonej wizji rozwoju Gminy.

14. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Azbest - materiał o bardzo interesujących właściwościach mechanicznych i fizyko-chemicznych, odporny na wysokie temperatury i działanie agresywnych substancji chemicznych – znajdował w ubiegłym wieku szerokie zastosowanie w różnych dziedzinach gospodarki: w przemyśle chemicznym, maszynowym, stoczniowym, w energetyce, w budownictwie, jako izolacja instalacji, czy składnik wielu wyrobów. W krajobrazie polskim azbest jest ciągle jeszcze widoczny dość powszechnie w postaci płyt eternitowych (azbestowo-cementowych) pokrywających dachy wielu budynków, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Niestety, nie pozostawiające wątpliwości badania naukowe dowiodły, że materiał ten ma szkodliwe działanie na zdrowie ludzi, które w wielu przypadkach doprowadziło do przedwczesnej śmierci, zwłaszcza u osób narażonych zawodowo na kontakt z materiałami azbestowymi. Dlatego też w ostatnich dekadach ubiegłego wieku szereg krajów, w tym Polska podjęły decyzje o ograniczeniu wykorzystywania azbestu, a następnie o całkowitym zakazie jego stosowania, m.in. poprzez usunięcie i odpowiednie unieszkodliwienie wyrobów azbestowych stosowanych w przeszłości.

Analizowany „Program usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Dobiegniew na lata 2011 – 2016 z perspektywą do roku 2032” przewiduje w tym zakresie realizację szeregu zadań, mających na celu usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych z terenu gminy.

Planowane do realizacji działania obejmują również szereg zamierzeń o charakterze pozainwestycyjnym, w sferze legislacyjnej, organizacyjnej i edukacyjno informacyjnej. Polegać one mają na wprowadzeniu zmian do obowiązujących przepisów, prowadzeniu szkoleń edukacyjno - informacyjnych, organizacji i aktywnego korzystania z elektronicznego systemu monitoringu prowadzeniu badań w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia. Działania te w praktyce nie będą wywoływać mierzalnych, bezpośrednich skutków środowiskowych, jakkolwiek zostały zaplanowane i będą podejmowane przede wszystkim w celu zapewnienia sprawniejszego i skuteczniejszego usuwania azbestu ze środowiska, a więc w praktyce dla łagodzenia potencjalnych zagrożeń.

Skutki takie generować mogą natomiast zamierzenia techniczne i inwestycyjne, przewidziane do realizacji w ramach Programu. Można je podzielić na następujące typy/kategorie:

- usuwanie wyrobów zawierających azbest z miejsc ich obecnego użytkowania/magazynowania;
- transport odpadów azbestowych do miejsc unieszkodliwiania;
- unieszkodliwienie odpadów azbestowych (poprzez składowanie)

Przewiduje się, że realizacja Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 przyniesie korzyści w trzech płaszczyznach: społecznej, ekologicznej oraz ekonomicznej.

Wśród efektów społecznych najistotniejszymi będą:

- oczyszczenie terenu gminy z wyrobów azbestowych, co spowoduje ograniczenie emisji pyłów
- zawierających włókna azbestu i w konsekwencji wpłynie na poprawę zdrowia ludzi;
- wczesne wykrywanie i leczenie chorób azbestozależnych;
- ograniczenie śmiertelności na skutek chorób azbestozależnych.

Spośród korzyści ekologicznych najistotniejsze będzie stopniowe ograniczanie, a następnie całkowita eliminacja narażenia środowiska na azbest poprzez likwidację źródeł emisji włókien azbestowych.

Natomiast jako efekty ekonomiczne należy wskazać: przyrost wartości gruntów i nieruchomości, poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych, wzrost inwestycji, wzrost dochodów budżetu państwa z podatku od działalności gospodarczej związanej z usuwaniem wyrobów zawierających azbest, jak również poprzez zmniejszenie kosztów leczenia chorób azbestozależnych.

Prognozę oparto na analizie i ocenie przewidywanych oddziaływań – pośrednich i bezpośrednich - przeprowadzonej w kilku zasadniczych płaszczyznach takich jak:

ocena zgodności/spójności głównych celów/założeń Programu z celami innych strategii, programów i planistycznych dokumentów bazowych, określających podstawy wyjściowe, cele i ramy dla tego dokumentu, tj. Polityki Ekologicznej Państwa, Strategii Rozwoju Kraju, Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, Krajowego Planu Gospodarki Odpadami, Wojewódzkiego i Powiatowego Planu Gospodarki Odpadami oraz innych związanych dokumentów; weryfikacja poziomu i zasięgu potencjalnych konfliktów, w tym zwłaszcza wynikających z potencjalnego oddziaływania na obszary sieci Natura 2000.

Tak zaprogramowana Prognoza zawiera w szczególności:

- analizę i ocenę zgodności zapisów i propozycji sformułowanych w Programie z wymogami, postulatami i celami innych dokumentów strategicznych;
- omówienie możliwych do określenia środowiskowych skutków realizacji Programu, w tym działań, które mogłyby być potencjalnie źródłem nieodwracalnych szkód w środowisku;
- wskazanie sposobów ograniczania negatywnych oddziaływań.

Generalnym celem realizacji Programu jest usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych z terenu miasta i gminy Dobiegniew przy zastosowaniu dostępnych technik i rozwiązań, usprawnionych relacją kosztów - korzyści i sprawdzonych już w praktyce.

Realizacja Programu spowoduje ograniczone, co do skali i miejsca występowania, skutki przyrodniczo - przestrzenne. W szczególności wydaje się celowe wskazanie tych kwestii, które determinowały sposób opracowania, jak i ostateczny kształt i zawartość Prognozy. I tak:

- źródłami potencjalnych negatywnych skutków środowiskowych będą - zwiększenie ruchu samochodowego na istniejących drogach dojazdowych w kierunku istniejących i projektowanych składowisk odpadów zawierających azbest oraz w przypadku działań prowadzonych niezgodnie z procedurą - demontaż/usuwanie wyrobów zawierających azbest,
- przedsięwzięcia związane z tworzeniem infrastruktury technicznej składowisk wywoływać będą skutki bezpośrednie tylko w wymiarze lokalnym, w mieście i gminie Dobiegniew nie planuje się tego typu inwestycji,
- możliwość wskazania alternatywnych rozwiązań ogranicza się zasadniczo do wytypowania nowych lokalizacji wyznaczonych już wcześniej składowisk odpadów, co przekracza zakres niniejszej Prognozy lub zastosowanie innej metody niż unieszkodliwianie na składowisku odpadów niebezpiecznych.

Jak z powyższego wynika skala skutków środowiskowych dla miasta i gminy Dobiegniew związanych z realizacją Programu jest stosunkowo ograniczona.

15. Spis aktów prawnych

Ustawy

1. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (t.j. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 ze zm.)
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, ze zm.)
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243, z późn. zm.)
4. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.)
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623 ze zm.)
6. Ustawa z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach i mieszaninach (Dz. U. z 2011 r. Nr 63, poz. 322)
7. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 199, poz. 1671 ze zm.)
8. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1495 ze zm.)

Rozporządzenia

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac (Dz. U. z 2004r. Nr 200, poz. 2047 ze zm.),
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U z 2010r. Nr 213, poz. 1397)
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. z 2008r. Nr 196, poz. 1217 ze zm.).
4. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001 r. Nr 112, poz. 1206).
5. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. z 2002 r. Nr 122, poz. 1055)
6. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2009 r. Nr 124, poz. 1033).
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu i sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz.U. z 2002 r. Nr 220, poz. 1858 ze zm.).
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. z 2003 r. Nr 61, poz. 549 ze zm.).
9. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. z 2008 r. Nr 206, poz. 1291).
10. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony (Dz. U. 2008r. Nr 119, poz. 769).
11. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U z 2010 r. Nr 16, poz. 87).
12. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. 2010 nr 249, poz. 1673),
13. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach (Dz. U. 2010 nr 249, poz. 1674).
14. Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. z 1996r.Nr 19, poz. 231).
15. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. 2003r. Nr 171, poz. 1666, ze zm)
16. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. 2004r. Nr 183, poz. 1896).
17. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004r. Nr 185, poz. 1920, ze zm.).
18. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. z 2004r. Nr 280, poz. 2771, ze zm.).
19. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. z 2005r.Nr 13, poz. 109)
20. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2011r. Nr 33, poz. 166),
21. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbecie (Dz. U. z 2005 r. Nr 189, poz.1603)

22. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. 2002r. Nr 191, poz. 1595)
23. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 7 września 2005 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu (Dz. U. z 2005r. Nr 186, poz. 1553 ze zm.).
24. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005r. Nr 216, poz. 1824)
25. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 22 sierpnia 2007 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów na składowiska podziemne (Dz. U. z 2007r. Nr 163, poz. 1156).
26. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 października 2007 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być skierowane nieselektywnie na składowiskach podziemnych (Dz. U. z 2007r. Nr 209, poz. 1514).
27. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r. Nr 8 poz. 31).
28. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2002 r. Nr 217, poz. 1833 ze zm.)
29. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. 2002r. Nr 108, poz. 953, ze zm.),
30. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz.U. z 2002 r. Nr 236, poz. 1986). Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 237, poz. 2011 ze zm.). Określa szczegółowe warunki i tryb wydawania świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu towarów niebezpiecznych, jego wzór i sposób wypełnienia.
31. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. z 2003 r. Nr 120, poz. 1126).
32. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów dokształcających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. z 2005r. Nr 187, poz. 1571)

Załącznik nr 1 Wykaz podmiotów uprawnionych do prowadzenia prac związanych z azbestem na terenie województwa lubuskiego

Lp	Firma	UWAGI	A	T	I	O	S	P
1	AZBE Jacek Gramera, ul. Konstruktorów 36/15, Zielona Góra	Data ważności Do 2016	X	X	X			
2	AZ-EKO Paweł Józwiak, ul. Lwowska 25, Zielona Góra	Data ważności do 2015	X	X	X			
3	Usługi Remontowo Budowlane BAURO, ul. Słoneczna 4, Jenin	Decyzja ważna do 2015	X	X				
4	KASTOR Tomasz Janiszewski, Ul. Kolonia 19B/2, Leszno Górne	Data ważności do 2016	X	X				
5	Budroof s.c. Irena Kamecka Krzysztof Kamecki, Al. Zjednoczenia 104a, Zielona Góra	Data ważności do 2016	X	X				
6	Zakład Usług Technicznych ZAK, ul. Kutrzeby 1/35, Gorzów Wielkopolski	Data ważności do 2016	X	X				X
7	ARKUSZBUD, ul. Podchorążych 12, Żary	Data ważności do 2016	X	X	X	X	X	
8	Geppo Sp. z o.o., ul. Wróblewskiego 1, Nowa Sól	Data ważności do 2014	X	X				
9	REMBUD-ZREMB, ul. Fabryczna 19-20, Gorzów Wielkopolski	Data ważności do 2015	X					
10	PHU Jamniuk, ul. Wolności 1A, Ownice	Data ważności do 2032		X	X	X	X	
11	SULO Polska Sp. z o.o. o/Gorzów Wlkp., ul. Podmiejska 19, Gorzów Wielkopolski	Data ważności do 26.06.2015	X	X				
12	Eko-Logistyka Robert Rusiewicz, ul. Warskiego 7/5, Gorzów Wielkopolski	Data ważności do 2019	X	X				X
13	An-dach Anna Papińska, ul. Słoneczna 68/8, Gorzów Wielkopolski	Data ważności do 2019	X					
14	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gorzowie Wielkopolskim, ul. Mickiewicza 12B, Gorzów Wielkopolski	Data ważności -				X		
15	Drewlax Demolition Sp. z o.o., ul. Dolna 4 Nowy Kisielin	Data ważności do marzec 2021	X	X	X		X	X

A – praca z azbestem

T – transport odpadów zawierających azbest

I – identyfikacja azbestu w wyrobach

O – oznaczanie zawartości azbestu

S – szkolenia w zakresie azbestu

P – programy, inne